

ქართველ ებრაელთა
ხალხური სიტყვიერება

საქართველოს ფოლკლორის
სახელმწიფო ცენტრი
THE FOLKLORE STATE CENTRE
OF GEORGIA

ქართველ ებრაელთა ხალხური სიტყვიერება

ჩამწერი რთვა თავდღიშვილი

ქართველთა და ებრაელთა მეგობრობას იხსენიებ
עודווהו עובל סעוראגה עוב תווהו עוב

თბილისი
2014

უძველესი ერების შემოქმედებითი ნიჭი, ქმნადობის უნარი პოტენციალი, ხელოვნების სხვა სფეროებთან, დარგებთან მართულეებებთან ერთად, მის ზეპირსიტყვიერებაშიც თვალსაჩინო მჟღავნდება და შეიცნობა.

ფოლკლორული რეპერტუარი ხომ ის უძირო, უფსკერო „რეზერვუარია“, სადაც თანამედროვე ყოფისთვის ნიშანდობლივი თემების, მოტივებისა და რეალიების გვერდით არქაული რწმენა-წარმოდგენების მძლავრი ნაკადებიც მიმოიქცევა...

და ვის, თუ არა ქართველ ებრაელობას უნდა შეექმნა მკითხველისთვის დღემდე თითქმის უცნობი უნიკალური ტექსტები ხალხური სიტყვიერებისა, რომელთა მსოფლმხედველობრივი მხარე, მხატვრული სამყარო თუ ლექსიკური ქსოვილი ძირისძირეულ კავშირსა და ნათესაურ სიახლოვეს ავლენს ჩვენს უმდიდრეს და უმრავალფეროვანეს ფოლკლორულ ნიმუშებთან...

და მაინც, ეს გახლავთ დამხვდურთა დიდბუნებოვნებით მადლიერი ქართველი ებრაელების უძვირფასესი სულიერი საგანძური, რომელიც, შეიძლება ითქვას, კუთვნილ ადგილს დაიმკვიდრებს ორი ერის მრავალსაუკუნოვანი თანაცხოვრების ისტორიაში.

1/331.499

შემდგენელ-რედაქტორები
ეთერ თათარაიძე
ამირან არაბული

კონსულტანტი
მამუკა ბუცხრიკიძე

წიგნი დაიბეჭდა შპს სტამბა „ფავორიტი სტილში“

© საქართველოს ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრი

ISBN 978-9941-0-7052-5

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

ურთიერთთანადგომის მადლით და სიკეთით

ქართულ-ებრაული ურთიერთობის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის ფურცლებზე და ზეპირ ბრუნვაში პატიოსანი ქვებივით ბრწყინავენ „მიამიტური“ ხალხური ტექსტები, გარეგნულად სადა და უსამკაულო სიტყვიერი ნიმუშები, რომელთა სიუჟეტურ პერიპეტიებსა და ლექსიკურ ქსოვილში ნათლად იკვეთება ამ ორი ბიბლიური, უშორეულეს წარსულში ნაშობი ამ ორი ღვთივკურთხეული ერის სულიერი სიმტკიცე, სიახლოვე და ბევრ რამეში მსგავსი, თანაზიარი შემოქმედებითი პრინციპები.

ქართველებისა და ებრაელების მეგობრული, ჰუმანიზმის („ჰუმანუს“ – ლათინურად „ადამიანს“ ნიშნავს) მყარ ლიბოზე დამყარებული და დაშენებული თანაცხოვრება ზოგადსაკაცობრიო რეზონანსის უპრეცედენტო ფაქტია, სხვადასხვა აღმსარებლობისა და მენტალობის ხალხთა დიდბუნებოვნებასა და უცვეთ-უბერებელ ადამიანურ ღირსებებზე რომ მეტყველებს.

სახელმწიფოებრივი რეალიების ქმნადობისა და ფორმირების ალიონზე იწყება ქრისტიანთა და იუდეველთა ერთ მიწაზე, ერთ ჰერქვეშ ცხოვრების ხანგრძლივი პროცესი და მოდის დღემდე, ჩვენს ეპოქამდე, როგორც სუფთა, აუძღვრეველი, ორმხრივ სარგო და სასიკეთო საქმეებზე ორიენტირებული ღონიერი მდინარე.

საქართველოს მიწა-წყალზე ებრაელების მასობრივ მიგრაციას ძვ. წ. მე-6 საუკუნეში ეძლევა დასაბამი; მაშინ,

როცა ნაბუქოდონოსორმა სასტიკად დაარბია და დაიმორჩილა იერუსალიმი. აწიოკებული, ყოველმხრივ დაჩაგრული და გაჩანაგებული ერი იძულებული იყო მიეტოვებინა მშობლიური გარემო, სამლოცველოები, წინაპართა საფლავები და ეძებნა უსაფრთხო, შედარებით მშვიდი და უხიფათო თავშესაფარი. თურქეთიდან, ერაყიდან, ირანიდან შემოდიდოდნენ დევნილ ებრაელთა დიდ-პატარა ნაკადები და, გარდა მცხეთისა და სხვა ქალაქებისა, საქართველოს ცალკეულ კუთხეებსა და დასახლებულ პუნქტებში (ბოდბე, ურბნისი, კოდისწყარო...) ფუძნდებოდნენ.

სიმბოლურია და ნაცვალგების ისტორიულ კანონზომიერებაზე მიუთითებს ის გარემოება, რომ ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიის პირველი წმინდანია ებრაელი ქალი სიდონია, ხოლო ქრისტეს კვართის საქართველოში ჩამომტანი — ქართველი ებრაელი ელიოზ მცხეთელი.

ამდენად, ჩვენში ახლად ნაქადაგარი მონოთეისტური სარწმუნოების სათავეებთან ებრაელების დგომა და მათი მისიის საღვთო შინაარსი წარმატებული წინაპირობა იყო საიმისოდ, რომ ქართველებს შესაშური შემწყნარებლობა და ტოლერანტული სულისკვეთება გამოეჩინათ და თავიანთ მამულში ებრაელთა დამკვიდრებისთვის და მათი უფლებების დაცვა-შენარჩუნებისთვის შეეწყოთ ხელი.

საგულისხმოა, რომ არც ებრაელები რჩებოდნენ ვალში და თავიანთი „კომპეტენციის“ ფარგლებში მონაწილეობდნენ ქვეყნის საშინაო თუ საგარეო პოლიტიკის წარმოებაში, ბაგრატიონთა სამეფო კარის ცხოვრებაში, მოძალადე მომხვედურთა წინააღმდეგ ქართველთა ბრძოლებში...

ერთი სიტყვით, უმტკივნეულოდ, ხელოვნური ხლართებისა და წინალობების გარეშე მიმდინარეობდა ებრაელების ინტეგრაცია ქართველებთან. მათი ერთი ნაწილი მართლმადიდებელი ეკლესიის ყმად და მსახურად თვლიდა

თავს. მატულობდა და მრავლდებოდა ე.წ. უბნური დასახ-
ლებები. არანაირ ძალდატანებას, იძულებას და სერიოზულ
ანტისემიტურ ექსცესებს, მიუხედავად რუსეთის ნეგატიური
როლისა, მათ მიმართ საქართველოს სინამდვილეში ადგი-
ლი არ ჰქონია, შეუზღუდავნი იყვნენ ვაჭრობის სფეროშიც.
ქმნიდნენ ამხანაგობებს – წვრილსა თუ მსხვილ სახელოს-
ნოებს, საწარმოო გაერთიანებებს, სადაც საქმიან კონტაქ-
ტებში აქტიური ჩართულობის საშუალება ეძლეოდათ...

საყოველთაოდაა ცნობილი ებრაულ და არამეულ ენებზე
შესრულებული ქართველ ებრაელთა ეპიგრაფიკული ძეგ-
ლები. ცნობილია ისიც, რომ იმიერ საქართველოში დასახ-
ლებულმა ებრაელებმა იმთავითვე შეისწავლეს ქართული
ენა. გაეცნენ და გაითავისეს ადგილობრივთა არაერთი ნა-
ციონალური ადათ-წესი, ტრადიცია, ზნეობისა და ჩვეულები-
თი სამართლის ნორმები...

ღვთისმსახურებასა და ლოკალური ხასიათის სხვა საკ-
რალურ რიტუალებში ივრითს – მშობლიურ (ბიბლიის) ენას
მიმართავდნენ (და მიმართავენ დღესაც), ხოლო სადაც,
ყოველდღიურ ყოფასა და კომუნიკაციაში კარგად ათვის-
ებულ ქართულ ენაზე მეტყველებდნენ (და მეტყველებენ
ახლაც).

უფრო მეტიც: შეგვიძლია ვისაუბროთ არა მხოლოდ იმა-
ზე, რომ ქართველმა ებრაელებმა შესანიშნავად იცოდნენ
(და იციან) ქართული ენა, არამედ იმაზეც, რომ არსებობს
მათი სალაპარაკო ქართული ენის საჩხერული, ქუთაისური,
ონური, ახალციხური... კილოკავები.

იმერეთის რეგიონში ქართველი ებრაელების, ანუ ის-
რაელების, ერთ-ერთი დიდი სამოსახლო პუნქტი, ვანთან
და კულაშთან ერთად, ქუთაისია. და სავსებით ბუნებრი-
ვია, რომ სწორედ აქ, იმერეთის ამ უპირველეს კულტურულ
ცენტრშია შეკრებილი წინამდებარე კრებულში წარმო-

დგენილი ზეპირსიტყვიერი მასალა.

ქანრული თვალსაზრისით საკმაოდ მდიდარი ებრაული ხალხური სიტყვიერება საქართველოს ფოლკლორის ხელმწიფო ცენტრის არქივში აღმოჩნდა და მაშინვე მიიქცია ყურადღება თავისი თემატური განფენილობით, მოტივების სიუხვით და თვითკმარი მხატვრულ-შემეცნებითი ღირებულებით.

წიგნში თავმოყრილი მთელი ფოლკლორული რეპერტუარი ჩაწერილია ქუთაისში, 1937 წლის სექტემბერ-ნოემბერში, როზა თავდიდიშვილის (1886-1967) მიერ.

ორიოდე სიტყვა ჩამწერის შესახებ: როზა თავდიდიშვილი გახლდათ ცნობილი მწერალი, ჟურნალისტი, მხარეთმცოდნე და მუხლმოუხრელი საზოგადო მოღვაწე. იგი თავგამოდებით ზრუნავდა ქალთა უფლებების დაცვაზე, უპირისპირდებოდა და ღიად ილაშქრებდა დისკრიმინაციის, კუთხურ-ეთნიკური კარჩაკეტილობისა და რელიგიური ფანატიზმის წინააღმდეგ; გმობდა და ებრძოდა გაუნათლებლობას, წერა-კითხვის უცოდინრობას. ბევრ ბარიერს აწყდებოდა, მაგრამ უკან არასდროს იხევდა სანუკვარი მიზნისკენ და სასურველი შედეგისკენ მიმავალ უსწორმასწორო გზაზე. მტრობდნენ, ემუქრებოდნენ... მიუხედავად ყოველივე ამისა, პირნათლად იხდიდა თავის პირადადამიანურ ვალს მშობელი ერისა და ეროვნული კულტურის წინაშე. ინტერესთა მრავალმხრივობისა და დიდად ფასეული პრაქტიკული მოღვაწეობის გამო (უაღრესად მნიშვნელოვანია რ. თავდიდიშვილის ეთნოგრაფიული ნარკვევი ქუთაისის ებრაელთა ძველი ყოფაცხოვრებიდან, რომელიც 1940 წელს გამოქვეყნდა ს. მაკალათიას რედაქტორობით) თანამედროვეებმა მას „განმანათლებელი სიდონიაც“ კი შეარქვეს... და მისი მამულიშვილური მეშრომეობის კიდევ ერთი თვალსაჩინო გამოხატულებაა საბჭოური რეპრესი-

ების მძვინვარების ჟამს ქუთაისში შეგროვებული ქართ-
ველ ებრაელთა ხალხური სიტყვიერება, რომელიც, გარდა
სამი-ოთხი ნიმუშისა, აქამდე, ფაქტობრივად, უცნობი იყო
არათუ ფართო მკითხველი საზოგადოებისთვის, თვით სპე-
ციალისტებისთვისაც კი...

როზა თავდიდიშვილის მსგავს რეგიონალური მასშტა-
ბის მოღვაწეებსა და ენთუზიასტებს უნდა ვუმაღლოდეთ
იმას, რომ გადარჩა და დღევანდელობამდე მოვიდა არამა-
ტერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ის სანიშანსვე-
ტო ნიმუშები, რომელთა წიალ ყველაზე მკაფიოდ, ყველაზე
ცხადად და ცხოვლად იკითხება მათ შემქმნელ-შემოქმედ-
თა ბედი, სულიერი სამყარო, ცხოვრებისეული ცოდნა და
გამოცდილება, ხასიათი, ნიჭიერება და ემპირიულ სინამდ-
ვილესთან ცნობიერი დამოკიდებულების არსებითი ასპექ-
ტები...

უმთავრესი, რაც ამ ტექსტების გაცნობისას თვალში მოგ-
ხვდება და გენიშნება, არის თხრობის ღრმა რელიგიურობა,
კრძალული და მოწიწებითი მიმართება სიწმინდეებთან,
„თორის მოჭირნახულე“ ბატონებისა თუ უბრალო, უჩინარი
ადამიანებისადმი პატივისცემის გამოვლინება, სუბორდი-
ნაციის დაცვის აუცილებლობა („— მოწყალეო ხელმწიფევ
და ბატონო მამავ! — მიმართავს შვილი მშობელს „ნანახას
ზღაპარში“) და სიავეზე სიკეთის გარდაუვალი გამარჯვების
უალტერნატივობის განცდა და შეგნება...

აი, ერთი ნიშანდობლივი ეპიზოდი „მეფიჩხის არაკი-
დან“: „მეფიჩხის ცოლი ღვთის მოყვარული იყო: ინახავდა
ყოველ ოთხშაბათის ძალას, პარასკევის ძალას და კვირა-
ძალს წმინდად. რომ კიდევ ჰქონოდა ხორცეული, ოთხ-
შაბათს და პარასკევს მაინც არ შეჭამდა. კვირაძალს, რაც
გინდა საჩქარო საკერავი ჰქონოდა, მზის ჩასვლამდე ნემსს
ხელს გაუშვებდა...“

და კიდევ: ქართველ ებრაელთა ზეპირსიტყვიერებას მკითხველი უმალ მიხვდება და დაინამდვილებს, ანუ აღმდენად ავსებს და ამრავალფეროვნებს დამხვდური უკონს (ეთნოსის) სულიერი საგანძური მოსულის შემოქმედებით სფეროს; რაზომ ძალმოსილია და იოლად შესამჩნევი ის კეთილისმქმნელი გავლენა, რასაც მასპინძლის ხატოვანი აზროვნება ახდენს სტუმრის სახისმეტყველებით სამყაროზე.

ვის არ გაახსენდება მშვენიერი მეგრული ლექსი უცნობი ებრაელი ავტორის ამგვარი სტრიქონების დახედვისას:

მზევ, ჩემო დედაო,
მთვარევ, ჩემო მამაო,
ვარსკვლავებო, ჩემო ძმანო...

ახლა ვნახოთ ამონარიდი „ხან-ჩობანის ზღაპრიდან“: „ღამით საწყალმა ნახა სიზმარი: თავით მზე ადგა, ფეხთით მთვარე, ორივე გვერდებზე კი ვარსკვლავები...“

სტუმრის ღვთისმიერობის ქართული სტერეოტიპის პირდაპირი ანალოგი ერთ-ერთ ებრაულ ზღაპარში: „სტუმარი ღვთისაა, თუკი გვიკადრებ, ამობრძანდი!“

სხვაგან: „სტუმარი ღმერთსაც უყვარს, მობრძანდით!..“

თუმცა... ტიპობრივი მოტივებისა და პარალელების მიყოლა შორს წაგვიყვანდა.

მთავარია ერთი რამ: ხელთ გვაქვს წიგნი, რომელიც, შეიძლება დაბეჯითებით ითქვას, კიდევ უფრო გაამყარებს, განამტკიცებს და ერთიორად მშვენიერს გახდის ქართულ-ებრაული ურთიერთობის 26-საუკუნოვანი მატეიანის დიდ, დაუსრულებელ, უბურუსო გზა-სავალს!

*ამირან არაბული
ეთერ თათარაიძე*

ს. სტავროსიძე

ზღაპარი

იყო ერთი თორის მოჭირნახულე ბატონი. დღე და ღამე თორას კითხულობდა. დიდი სიმდიდრის პატრონი იყო, მაგრამ გარჯა მაინც უყვარდა.

ბატონს ყავდა სამი ვაჟი, სამივე ზარმაცები, არც ერთმა მამას არ გაუგონა და ვერ შეეჩვიენ გარჯას. მამამ კი იცოდა, თუ ქონებას არ მიემატებოდა, მალე გამოილეოდა, ამის გამო ეცოდებოდა შვილები.

ბატონს სიკვდილი მიუახლოვდა, დაიბარა სამივე ვაჟი და უთხრა:

– სანამ ეს ჩემი ქონება გეყოფათ, სჭამეთ, ალალი იყოს თქვენზე, შეგარგოთ ღმერთმა. რომ გამოილევა, შვილებო, მერე მაინც გაისარჯეთ, გახსოვდეთ ჩემი ანდერძი – თუ არ გაისარჯოთ, პური არ სჭამოთ.

გარდაიცვალა ბატონი, შვილებმა ღირსეულად დაასაფლავეს, თერთმეტ თვეს ისრაელის დინზე იგლოვეს. არ დაუკლიათ კადიში, მაპტირი, მენუხა, ზეთი და სანთელი (სულის ხსენება). მეთორმეტე თვეზე ღიმუდი გადაუხადეს, რაც კი იმ ქალაქში ხახამ თალმიდი იყო, ყველა მოიწვიეს. გაათავეს სპეტაობა. გამოიცვალეს ტანსაცმელი (მგლოვიარეს თერთმეტ თვეს ახალი არ ჩაეცმება) და შეუდგენ უდარდელ ცხოვრებას; სანამ მამის დატოვებული ქონდათ, არ მოგონებიათ მამის ანდერძი, არც გარჯილან.

როდესაც აღარაფერი გააჩნდათ, წავიდნენ სამივე ერთად სამუშაოს მოსაძებნად.

ბევრი ხეტიალის შემდეგ მივიდნენ ერთ სახელმწიფოში, მოითხოვეს სამუშაო. სამივე ძმებმა სასადილოში იშონეს საქმე. მუშაობდნენ, მზარეულს ეხმარებოდნენ, საჭმელი არ აკლდათ. მალე ტანისამოსი შემოაცვდათ და უკეთესი სარფიანი საქმის ძებნას შეუდგნენ.

გაიგეს, რომ მეფეს ყოლია ერთი ლამაზი ქალიშვილი, რომელზედაც ბევრი ხელმწიფის შვილს უკავია თვალი, მაგრამ იმ ქალს ისე ვერავინ შეირთავს ცოლად, სანამ მეფის დავალებას არ შეასრულებს, დავალება კი ჯერ არავის შეუსრულებია, ის ქალიც ვერავის შეურთავს.

ძმებმა იმსჯელეს, რა დავალება იქნება ისეთი, რომ ვერ შევასრულოთო და პირველად უფროსი ძმა წავიდა მეფის ქალის სათხოვნელად.

მეფემ მისცა დავალება:

– წაიყვანე ჩემი ძროხა, სადაც ის ყოველ დღე წყალს სვამს სამოთხის წყაროში და ისევ შინ მოყევი, თუ ამას შეასრულებ, ჩემი სიძე გახდები.

უფროსი ძმა გახარებული წავიდა ხტუნვით, ამაზე იოლი დავალება რაღა უნდა იქნესო. მიაბა ძროხის კისერზე ბაწარი და მიდის. გაიარეს თუ არა პატარა მანძილი, ძროხამ ჰკრა თავი, აიწყვიტა ბაწარზე და მიიმალა, მისდევს ვაჟი უკან, მაგრამ თვალიც ვერ მიაწია.

ძროხა მივიდა წყაროზე, დალია წყალი და უკანვე სწრაფად გამობრუნდა. სანამ ვაჟი გონს მოვიდოდა, ძროხა უკვე სასახლეში მეფის ლამაზ ქალიშვილს ეთამაშებოდა.

დალონდა უფროსი ძმა, ვერ შეასრულა მეფის დავალება, მეორე ძმა გააგზავნა, იქნება შენ მაინც გხვდეს მეფის ქალიო.

მივიდა მეორე ძმა მეფესთან, იგივე დავალება მიიღო. უფრო მსხვილი ბაწარი ამოარჩია და მიაბა, მაგრამ მეორე ძმასაც იგივე ბედი ეწია, რაც პირველს.

მიდგა ჯერი მესამე ძმაზე, წავიდა ისიც მეფის სასახლეში და მიიღო მეფისგან იგივე დავალება. წაიყვანა ძროხა წყალის დასალევად, მაგრამ ბაწარი კი არ მიაბა, მიჰყვა ძროხას ნება-ნება, ძროხა ნელი ნაბიჯით მიდიოდა, ვაჟიც ისევე მიჰყვებოდა. იარეს ნელ-ნელა და მიადგენ სამოთხის წყაროს. ძროხა სასმელათ მივიდა, სანამ ძროხა წყალს სვამდა, ვაჟმა სამოთხეში შეიხედა; დაინახა, იმოდენა წვერთეთრი ხალხი თორას ჭირნახულობს, მათში მხოლოდ ერთი მოკუტული ზის, არც თორას კითხულობს.

მიუახლოვდა და შეეკითხა:

— რად ხართ მართო თქვენ მოკუტული და რად თქვენს თორას არ კითხულობთ?

— ჩემი შვილი იმ ქვეყნად ნამეტანს კობტაობს, სალაპარაკოთ არავის კადრულობს, თავის დღეში თორას ხელში არ აიღებს და არ წაიკითხავს, თორის პასუხებს მე ვინ მაღირსებს, ან თორა წავიკითხო და ან წელში გავსწორდე. შენ რადგანაც გნახე, აი, ეს წერილი წაუღე ჩემს შვილს და ჩემი გაჭირვებაც აუხსენი, იქნება ღმერთმა ინებოს და გამოიცვალოს ხასიათი, მიამადლე ღმერთს, შვილო.

წამოიღო მესამე ძმამ წერილი და ძროხას გამოყვა, მოიყვანა ძროხა მეფის სასახლეში, მას შეეგება მეფის მშვენიერი ქალიშვილი, მოჰკიდა ვაჟს ხელი და მამას წარუდგინა:

— ეს ყოფილა, მამავ, ჩემი ყისმათი, დაგვლოცე. მეფემ გადაკოცნა ორივენი და დანიშნა ქორწილის დღეც, მაგრამ სიძემ სთხოვა:

– მე ერთი საქმე მაქვს გასაკეთებელი, ჯერ იმას მოვრჩე და ქალს მერე ვითხოვ, მანამ კი ვერ დავეწინააღმდეგებო.

დაეთანხმა მეფეც.

სიძემ მოიწვია მთელი სახელმწიფოს ხალხი და სთხოვა კარისკაცებს, რომ იმ მოკუტული კაცის შვილი აუცილებლად მოეწვიათ. რისთვის – ის კი არავის გაუმხილა.

კარისკაცებმა ერთმანეთს შეხედეს და სიცილი დაიწყეს. უთხრეს სიძეს, ის ვაჟი არასოდეს არსად არ ყოფილა და არც ახლა აქ არ მოვაო. სიძე კი ძალიან შეეხვეწა, რამენაირად მოეყვანათ.

მოვიდა მეფის სასახლეში მოწვეული ხალხი, მოვიდა ის ვაჟიც, ბევრი ილხინეს, იმხიარულეს, როდესაც წასვლას დაეპირენ, სიძემ ჩუმად დაუძახა იმ ვაჟს, შეიყვანა ცალკე ოთახში, გადასცა მამამისის გამოტანებული წერილი, აუხსნა მისი მდგომარეობა და უთხრა, რაც კი თავის თვალთ ნახა სამოთხეში.

ძალიან გაეხარდა ვაჟს, რომ არც ისე ძნელი ყოფილა მამის შველა და უთხრა:

– მე არასოდეს არ ვკითხულობ თორას, მართალია, არც არავის ვკადრულობდი, აქამდი ვკობტაობდი, მაგრამ რაცკი მამაჩემს შეუმსუბუქდება, ემეთ დღეიდან გავხდები ჩვეულებრივი კაცის მსგავსი, ოღონდ მე საიდან შევიტყო, რომ მოვეხმარე მამას.

მეფის სიძემ უთხრა, თვითონვე აცნობებდა თავის მამის ამბავს და გამოემშვიდობენ ერთმანეთს,

გამოიცვალა ვაჟი, ველარავინ სცნობდა, ისეთი თავმდაბალი გახდა, დაიწყო სალოცავში სიარული, თორას კითხვა, ზეთის დასხმა, ერთი სიტყვით, გამოიცვალა,

თუკი მამას უშველიდა. ინანა წარსულზე, სხვა ქვეყნის/გახდა.

მეფის სიძე ისევ წავიდა. ძროხის წაყვანა მოიმიზე-
ზა, რომ სამოთხეში ენახა, რა ამბავი იყო. ძროხა რომ
წყლის სმას შეუდგა, ის სამოთხეში იჭვრიტებოდა, და-
ინახა, ის მოკუტული კაციც წელში გასწორებულა, ხელში
თორა უჭირავს და ჭირნახულობს, სხვების მსგავსად.

მოხუცმა შეხედა, დაუძახა, შეიყვანა და აჩვენა ერთი
ოთახი, სადაც ანთია ყანდილები, ზოგი ინთება, ზოგი
ქრება, ზოგიც ბჟუტავს, აიღო ერთი ბოთლი ზეთი და ერთ
ყანდილზე დაასხმევინა, მეფის სასიძოს თავისი ხელით
გაამსებინა და უთხრა:

– რაკი შენ ჩემი დახმარება იკისრე და დამიხსენი
ტანჯვისაგან, წადი, შვილო, სანამდე ჩემი ხელით ოქროს
ჯობი არ შემოგკრა, მანამ იცოცხლე ბედნიერად და არ
მოკვდეო.

დაბრუნდა გახარებული მესამე ძმა, უამბო მეფეს სა-
იდუმლო, რა საქმეც ქონდა, მეფემ მოუწონა, კარგი საქმე
გავიკეთებიაო.

მოაწყვეს დიდი ქორწილი, რომელშიდაც ჩიტის რძეც
კი არ აკლდათ, იმისთანა სუფრა გააწყვეს. მოიწვიეს იმ
ქვეყნის ყველა ცნობილი და დიდებული, ერთი კვირა
დღე და ღამე ქეიფობდენ.

მეფემ სიძის ძმებსაც კარგი თანამდებობა მისცა, სიძე
გვერდზე მოისვა და მის დაუკითხავად არც ერთ საქმეს
ალარ აკეთებდა, რადგან სიძე შორსმჭვრეტელი იყო,
ფრთხილი და აუჩქარებელი, რითაც წყაროს წყალივით
წინ მიდიოდა მეფის სასახლე.

ნათქვამი სიმბა ბერიძისა

ნანახას ზღაპარი

ერთი ხელმწიფე მოხუცდა. მას ყავდა ვაჟი, რომელიც ქალს არ ირთავდა.

ერთ დროს შეუჩნდა ხელმწიფე შვილს და უთხრა, რომ აუცილებლად ცოლშვილობას მოჰკიდოს ხელი.

შვილმა იუარა და უპასუხა:

– მოწყალეო ხელმწიფევე და ბატონო მამავ, ტყუილად ირჯები, თავს იწუხებ, მე ცოლშვილობას არ მოვეკიდები.

ხელმწიფემ იწყინა, დარდიანი გახდა და კვლავ უთხრა:

– ხომ ხედავ, შვილო, შენს მეტი სამოძირო არ გამაჩნია, ვის უნდა დავუტოვო ჩემი საცხოვრებელი ან ტახტზე შენს მეტი ვინ უნდა დავსვა.

შვილი დაფიქრდა, აღარ უნდოდა მამისთვის გული მოეკლა, უბრძანა, შეეკაზმათ რაშები, მზად ყოფილიყვნენ სანადიროდ.

მოახსენეს მეფის შვილს, მზად გახლავთ ყოველიო. გავიდნენ სანადიროდ, აილო მეფის შვილმა ხელში შვილდ-ისარი, შორს გასტყორცნა და უბრძანა, მოეძებნათ, სად მოხვდებოდა ისარი.

წავიდნენ მხლებლები, ბევრი ეძებეს, ვერ იპოვნეს. მერე თვითონ წავიდა საძებნელად. მივიდა, გადაიხედა ერთ ბოსტანში, კამა ამოსულა, კამის გარშემო კი პრასა ერტყა. მივიდა, დახედა, შუა კამის კვალში ერთი დახვეული ქალაღდი ნახა. ეწყინა, ეს არის ჩემი ბედი?! ეს ქა-

ღალღი ჯიბეში ჩაიდვა და შინ წავიდა.

შევიდა შინ დაღონებული, ჩაიყო ხელი ჯიბეში, ჯიბე დამძიმებულა, ამოიღო ქალღალღი, ქალი ამოყვა ლამაში, მზეთუნახავი, გაუკვირდა მეფის შვილს, როგორ მოხდა, ქალღალღი მზეთუნახავად იქცაო, შეეკითხა:

– ნანახავ, სულო და გულო,
მიტხარ, გვარი რისა გაქს?

– კვალი მაქს კამისა,
გარს პრასა მარტყია. –
იყო პასუხი.

ითაკილა მეფის შვილმა, ამისთანა გვარის ქალს როგორ შევირთავო. დაენანა ამ მშვენიერი ქალის მიტოვება, რამოდენიმე დღეს შეინახა მზეთუნახავი სასახლეში, ყოველ დღე კითხავდა:

– ნანახავ, სულო და გულო,
მიტხარ, გვარი რისა გაქს?

– კვალი მაქს კამისა,
გარს პრასა მარტყია. –

უპასუხებდა ერთსა და იმავეს ნანახა.

მოსწყინდა მეფის შვილს ყოველ დღე მისი დაკითხვა, გაუშვა მზეთუნახავი, რადგანაც მისი გვარი არ მოსწონდა, არც შეეფერებოდა მეფის ოჯახს.

ნანახამ მეფის სასახლის პირდაპირ გადასახა პირჯვარი მიწაზე და აშენდა მშვენიერი სასახლე, შიგ თვითონ ცხოვრობდა თავისი მოახლეებით.

მეფის შვილი წავიდა და სხვა მეფის ქალიშვილი მოიყვანა, ცოლათ ითხოვა.

ნანახა კი მის პირდაპირ თავისთვის ცხოვრობდა. ერთ დღეს ნანახამ უთხრა მხლებლებს, მოეტანათ მისთვის აივანზე თითის ტარი და აბრეშუმის ძაფი, ნანახას

კვირისტავი ჩაუვარდა აივნიდან ძირს, აიღო, ცხვირით დანით მოიჭრა, ძირს ჩაუშვა, ცხვირმა ამოუტანა კვირისტავი, თავის ალაგს დასვა, თვითონაც ცხვირის ალაგს მივიდა, ნანახამ ხელი მიუსვ—მოუსვა ცხვირთან და გამთელდა, მერე ისევ შეუდგა თითის ტარის ტრიალს.

მის პირდაპირ მეფის მხლებლები ხედავდნენ ამ ამბავს, შევიდნენ და დედოფალს უთხრეს:

— რა ქნა ნანახამ, რა ქნა, კვირისტავი ძირს დაუვარდა, ცხვირი დანით მოიჭრა, ძირს ჩაუშვა, ცხვირმა კვირისტავი ქვევიდან ამოიტანა, თავის ალაგზე დასვა, ნანახამ კი ხელი მიისვ—მოისვა და ცხვირიც ისევ გაუმთელდა.

დედოფალმა არ გაიკვირა და უთხრა:

— თქვენ, გლეხების მოდგმას, ყველაფერი გაგიკვირდებათ, მეც მომიტანეთ თითისტარი და აბრეშუმის ძაფიო.

მიუტანეს, გამოვიდა აივანზე და დაიწყო ძაფის რთვა. კვირისტავი ძირს ჩაუვარდა, როგორც ნანახამ ქნა, იმანაც მოიჭრა ცხვირი, ჩაუშვა ძირს, მაგრამ სანამ ცხვირი ძირს დაეშვებოდა, დედოფალს სული ამოხდა.

დაასაფლავეს დიდი ამბით მეფის ცოლი. გაიარა ერთმა ხანმა, მეფის შვილი ისევ მივიდა ნანახასთან და შეეკითხა:

— ნანახავ, სულო და გულო,

მითხარ, გვარი რისა გაქვს?

— კვალი მაქს კამისა,

გარს პრასა მარტყია. —

უპასუხა ნანახამ.

გაწყრა ისევ მეფის შვილი, კი სწავდა ნანახას სიმშვენიერე, მაგრამ ასეთი უგვარო არ იკადრა ცოლად.

წავიდა და კიდევ სხვა სახელმწიფოდან მოიყვანა ლამაზი ქალი, იქორწილა, ცხოვრობდნენ ბედნიერად.

ერთ დღეს ნანახამ უთხრა მოახლეებს:

– გამოიტანეთ და სამი შამფური დაურჯეთ აივანში, ორ შამფურზე აბრეშუმის შულო ჩააგდო, მესამეზე თვითონ დადგა, ორივე შამფურზე მტრედები დასხა, თან აბრეშუმის შულოს ახვევდა და თან მტრედებიც ტრიალებდნენ.

დაინახეს მეფის მოსამსახურეებმა და მოახსენეს დედოფალს:

– თქვენი ჭირიმე, ეს რა დავინახეთ, ნანახამ სამი შამფური დაარჭობინა, ერთზე თვითონ დადგა, ორზე აბრეშუმის შულოს ახვევს, ზედ მტრედებია და ტრიალებენო.

დედოფალმა უბრძანათ, მისთვისაც გაეწყოთ. გამოიტანეს სამი შამფური, აბრეშუმის შულო, ორი მტრედი და დედოფალმა ფეხი შესდგა ერთ შამფურზე, ორზე მტრედები დასხა. მტრედები იქვე გაფრიდნენ, დედოფალს კი მყისვე სული ამოხდა.

დალონდა მეფისშვილი, დამარხა მეორე ცოლიც. რამოდენიმე ხნის შემდეგ ისევ მიაკითხა ნანახას, იქნებ გამოტყდეს, რომ კარგი გვარისა იყოს და ცოლად ვითხოვო, კვლავ შეეკითხა:

– ნანახავ, სულო და გულო, მითხარ გვარი რისა გაქვს?

– კვალი მაქვს კამისა, გარს პრასა მარტყია. – კვლავ უპასუხა ნანახამ.

ისევ გაწბილებული გაბრუნდა მეფის შვილი. რამდენიმე ხნის შემდეგ მესამე ხელმწიფის ქალიშვილი მოიყვანა და იქორწილა.

ერთ-ერთი დღე ნანახამ უბრძანა მხლებლებს:

– გამოიტანეთ ერთი დიდი ქვაბი რძე და აი ამ აივანში აადუღეთო.

სწრაფად შეასრულეს ნანახას ბრძანება, აივანზე უბარ-

მაზარი ქვაბით რძე აადუღეს. გაშიშვლდა მზეთუნახავი ნა-
ნახა, ამ ადუღებულ რძეში სამჯერ ჩავიდა და ამოვიდა, ებანა.

დაინახეს მეფის აივნიდან, უთხრეს ისიც დედოფალს,
თუ რა გასაოცარი ამბავი ნახეს, ნანახამ მდუღარე რძეში
როგორ იბანა. დედოფალმა უთხრა:

– გლეხის მოდგმას გაგიკვირდებათ, თვარა რა
დიდი საქმეა, გამოიტანეთ ერთი დიდი ქვაბი ადუღებუ-
ლი რძე, ნახეთ, მეც თუ არ ვიბანო.

გამოიტანეს ადუღებული რძე, დედოფალმა გაიხადა,
ჩაჯდა შიგ და იქვე ჩაიხარშა.

დალონდა მწარედ მეფის შვილი, ეს რა შემართება,
მესამე ცოლიც ასე ნანახას წახედვით გარდაეცვალა.
დაასაფლავა დიდი ამბით და თვითონ კი ლოგინად ჩა-
ვარდა. იავადმყოფა კარგა ხანს, ძალიან ცუდად იგრძნო
თავი და შეუთვალა ნანახას, მნახეო.

წავიდა ნანახა მისი ყისმათის სანახავად, მეფის შვი-
ლი ისევ შეეკითხა:

– ნანახავ, სულო და გულო,
მიტხარ, გვარი რისა გაქს?

– კვალი მაქს კამისა,
გარს პრასა მარტყია. –

მზევ, ჩემო დედაო,

მთვარევ, ჩემო მამაო,

ვარსკვლავებო, ჩემო ძმანო,

ჩამოუშვით ოქროს კავი,

აიყვანეთ თქვენი დაი.

გაიხსნა ცა, ჩამოვიდა ოქროს კავი, აიყვანეს თან ნა-
ნახა, ამის შემხედავი მეფის შვილი იქვე გარდაიცვალა,
სული თან გაატანა.

ნათქვამი ეკატერინე ანტონოვისა
1937 წ. ოქტომბერი

ხან-ჩობანის ზღაპარი

იყო ერთი ძალიან საწყალი კაცი. ცოლი აწუხებდა: წადი, კაცო, სამუშაო რამე იშოვნე, რომ არ დავიმშეთო. ბევრი ეძება საწყალმა კაცმა სამუშაო, მაგრამ ვერაფერი იშოვნა, სახლში მოწყენილი დაბრუნდა.

ღამით საწყალმა ნახა სიზმარი: თავით მზე ადგა, ფეხთით მთვარე, ორივე გვერდებზე კი ვარსკვლავები. გაელვიდა, გაუკვირდა თუ რას ნიშნავდა ეს სიზმარი, ცოლს არ გაუმხილა, ადგა და გზას გაუდგა. გზაზე შემოალამდა, ნახა ერთი ცხვრის ფარა, შეეხიზნა, სთხოვა, მიმიღეთო. მეცხვარემ უთხრა: „სტუმარი ღვთისაა, თუკი გვიკადრებ, მობრძანდი“.

ღამე იქვე გაათია, დილით წასვლა დააპირა, მეცხვარემ არ გაუშვა, გადაეკიდა, მითხარი, სად მიდიხარო. საწყალმა კაცმა არ უთხრა, მეცხვარე მაინც არ მოეშვა, უნდა მითხრა აუცილებლად, სად მიდიხარო. თავი რომ მოაბეზრა, უთხრა, სიზმრის შესახებ თავისი წასვლის მიზეზიც.

მეცხვარემ უთხრა: „ოღონდ შენი სიზმარი მე დამითმე და ეს ჩემი ამოდენა ცხვრის, ძროხის და კამეჩის ფარა შენთვის მიჩუქებიაო“.

გაეხარდა საწყალს, მობრუნდა შინ, იმოდენა საქონელიც მორეკა. გაუკვირდა ცოლს, ვინ მოგცა, საიდან იშოვნე ამდენი საქონელიო, ქმარმა უთხრა, ნუ მკითხავ,

ღმერთმა მომცაო.

მეცხვარემ აიკიდა გუდა-ნაბადი, აიყვანა ერთი ცხენი და გაუდგა გზას სიზმრის ასახსნელად.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ერთ სახელმწიფოში მივიდა. დაღამდა, ნახა ერთი მაღალი კოშკი და მის ძირში წამოწვა დასაძინებლად.

ამ კოშკში ცხოვრობდა ერთი მზეთუნახავი ქალი, რომელსაც სიტყვა ქონდა მიცემული აღმოსავლეთ ხელმწიფის შვილისთვის, ამომავალ დროს მოდი და ჩუმად გავიპაროთო, რადგანაც მამამისი დასავლეთის მეფე არ აძლევდა ნებით.

დანიშნულ დროს მზეთუნახავი ჩამოვიდა კოშკიდან, ნახა მძინარე კაცი, რომელიც თავისი საქმრო ეგონა. იფიქრა, ჩემს ლოდინში დასძინებია და მე კი დავიგვიანეო, გააღვიძა:

— ადექი, ადექი, ბარემ გავსწიოთ, წავიდეთ, არავინ დაგვედევნოს. გაიღვიძა მეცხვარემ, მზეთუნახავმა შესვა რაშზე და გასწიეს.

მიქრის რაში, ორივეს მიაქროლეს, მაგრამ ისე, რომ არც ერთს უკან არ მოუხედნია, ისე იარეს გათენებამდე.

გათენდა დილა, ნახა მზეთუნახავმა, არ არის მისი საქმრო, არამედ ვიღაცა ერთი ჩოფურა კაცია, დახეული გუდა-ნაბადით, უშნო ვინმე, მზეთუნახავმა გული არ გაიტეხა, კითხა ვინაობა, რომ გაიგო, მეცხვარეა, უთხრა: დღეიდან შენი სახელია — ხან-ჩობანი, შენ ყოფილხარ ჩემი იღბალი და ერთად უნდა ვიცხოვროთო.

გაუდგენ ისევ გზას, მივიდნენ ერთ უცხო სახელმწიფოში, დაბინავდნენ და დაიწყეს ცხოვრება, მზეთუნახავმა იცოდა ოქრომკედის ხელობა, კერავდა, სხვადასხვა

ქისებსაც ქსოვდა, ატანდა ქმარს გასაყიდად, კარგად ცხოვრობდნენ, ფულიც ბლომად მოაგროვეს, კარგი ნახალები შეიძინეს, მეცხვარემ მეორე ცოლიც შეირთო. პირველი ცოლიდან ერთი ვაჟი შეეძინა, მეორედანაც ერთი, ისე გამდიდრდა მეცხვარე, რომ თვითონვე უკვირდა, ყველანიც ხან-ჩობანს ეძახდნენ.

ერთხელ დილა-ადრიან ადგა ხან-ჩობანი, ბაღში ჩავიდა, გადახედა მშვენიერ ბაღჩას, მწვანე მოლს, დიდხანს უყურა, შემდეგ მოაგონდა თავისი მეცხვარეობა, მოლზე წამოწვა და ჩაეძინა.

პირველ ცოლს გამოეღვიძა, ნახა, ქმარი არსად არის, მოძებნა, მიიარ-მოიარა, ბაღში ჩავიდა, ნახა მისი ქმარი წამოწოლილა და მოლზე დასძინებია; ჩუმად, ფეხაკრეფით მიუახლოვდა და თავთან მიუჯდა.

ამასობაში მეორე ცოლსაც გამოეღვიძა, იმანაც მოძებნა ქმარი, ვერსად ნახა, ისიც ჩავიდა ბაღში, დაუწყო ძებნა, ბევრი ძებნის შემდეგ ნახა, ქმარს მოლზე სძინავს და პირველი ცოლი თავით უზის, ისიც მივიდა და ჩუმად ფეხთით მიუჯდა.

გაეღვიძა პირველ ვაჟს, ნახა, ოთახში არც დედა, არც მამა. ადგა, მიიარ-მოიარა, ბაღში ჩავიდა, დაუწყო ძებნა, ნახა, მამას სძინავს მოლზე, თავთით ერთი ცოლი უზის, ფეხთით მეორე, ისიც მივიდა და მარჯვნივ გვერდით ჩუმად მიუჯდა მამას.

მეორე ვაჟს რომ გამოეღვიძა, ოთახში ვერავინ დაინახა, შეშინებულმა საღამურით და ქოშებით ოთახები შემოიღობინა, რომ ვერავინ ნახა, ძირს ჩაიბრინა, ნახა, მამამისს სძინავს, ერთი ცოლი თავთით უზის, მეორე ფეხთით, მისი უფროსი ძმა მარჯვნივ, თვითონაც მარცხ-

ნივ მიუჯდა, ყველანი ერთმანეთს მისჩერებიან და ჩუმად არიან.

გაიღვიძა ხან-ჩობანმა, ნახა თავით და ფეხთით ცოლები სხედან, მარჯვნივ და მარცხნივ ვაჟები. წამოიწია, თვალები მოიფშვნიტა, მიიხედ-მოიხედა, მოაგონდა დიდხნის სიზმარი, რომელიც თავისი მეცხვარეობის დროს საწყალმა კაცმა დაუთმო, თავით მზე, ფეხთით მთვარე, მარჯვნივ და მარცხნივ ვარსკვლავები და აიხდინა დიდი ხნის სიზმარი კეთილად.

ნათქვამი ეკ. ანტონოვისა
1937 წ. ოქტომბერი

ქრისტე ღმერთის ზღაპარი

იყო ერთი ძალიან ღარიბი კაცი, ისე გაუჭირდა ცხოვრება, რომ თავი მოებზრდა, ოჯახში მუდამ ჩხუბი ქონდა, წადი, საზრდო მოგვიტანეო, — ეჩხუბებოდნენ.

თავმოებზრებული ადგა და კლდეზე წავიდა, გადასაჩეხად, გადახედა კლდის უფსკრულს, დაენანა სიკვდილი, ისევ მობრუნდა; ასე იარა სამ დღეს, მაგრამ ყოველ დღე უკანვე ბრუნდებოდა, არ მივცემ ეშმაკს სულსაო.

როდესაც ცოლმა მეტისმეტად შეაწუხა, უღრან ტყეში წავიდა, ნადირმა შემტამოსო.

ტყეში რომ შევიდა, ერთი კაცი შეხვდა, გამოკითხა ვინაობა, ღარიბმაც აუხსნა თავისი მდგომარეობა, კაცმა უთხრა:

— ერთ ძროხას გაგატან იმ პირობით, რომ ათი წელი შენი იყოს, ათი წლის შემდეგ მოვალ, შენი და შენი მოდგმის სული უნდა წავიღო.

ღარიბმა იფიქრა, ჯანდაბას ჩემი თავი, კი დაენანა, მიხვდა, რომ ხეირიან ვინმესთან საქმე არ ქონდა, ათი წლის შემდეგ, ან ვირი და ან ვირის პატრონიო, დაეთანხმა.

მოიყვანა ღარიბმა კაცმა შინ ძროხა, ცოლს გაეხარდა, ძროხა იმდენს იწველიდა, რომ კიდევ რჩებოდათ, დღეში სამჯერ წველიდნენ, ზედმეტ რძეს საწყალსა და გაჭირვებულთ აძლევდნენ.

ასე იცხოვრეს კარგად ათი წელიწადი, ათი წლის შემ-

დეგ ელოდნენ დავრიშს, რომელმაც ძროხა პირიდან გამოათანა.

ელიან, შიშისაგან კანკალი გაუდით, რომ რაიმე გაფაჩუნდება, დავრიში გონიათ, გასუსული არიან.

გაიხედეს, ვილაც სტუმარი მოვიდა, მიიღეს, ერთმანეთს გადახედეს, დაენანათ სტუმრის დაღუპვა, ვერ გაუბედეს უთხრან, რომ მოელიან დავრიშს, რომელმაც შეპირების თანახმად ყველა ოჯახში მყოფის სული უნდა წაიღოს. ივახშმეს, ყური კარისკენ აქვთ.

ვახშმის შემდეგ სტუმარმა ითხოვა, ლოგინი შიგ კარებთან გამიშალეთო, დიასახლისი შეჩუხდა, აბა, რა საკადრისია სტუმარი ღვთისა კარებთან დავაწვინოთ, აი, აგერ ლოგინი, მიუთითა კუთხეში გაწყობილ ლოგინთან. სტუმარმა უპასუხა:

– თუ კარებთან გამიშლით ლოგინს, დავრჩები, თქვენთან გავათევ ღამეს, თუ არადა ტყეში წავალ, შეიძლება იქ ნადირმაც გამაფუჭოს.

დიასახლისმა ველარ უთხრა უარი და გაუშალა სტუმარს კარებთან ლოგინი. შინაურები გულის ძგერით ელიან, სადაცაა მოვა დავრიში და ყველას ამოგვხოცავსო, სტუმარი კი ებრალებათ, ცოდვააო.

შუალამე რომ გადავიდა, ატყდა ქარიშხალი, ეზოდან ხმა გაისმა – ჰეეიო. პასუხი არავინ გასცა, კიდევ მეორეთ გაისმა ხმა – ჰეეიო. ახლაც არავინ უპასუხა, მესამეთ რომ გაისმა დავრიშის ყვირილის ხმა, ჰეეი, სადა ხარო, სტუმარმა უპასუხა, აქა ვარო.

– აქამდე სად იყავი, რომ მალოდინე?..

– პირველად რომ დამიძახე, ზღვის გაღმა ვიყავი, მეორეთ რომ მეძახდი, შუა ზღვაზეო, მესამეთ რომ დაიყვირე, აი, აქა ვარო...

- ის როგორი ზღვა იყო, რომ ასე მალე მოხვედნი...?
 - ისე დიდი ზღვა იყო, რომ ფრინველებში ნაქები დიდი ფოსკუნჯი სამ დღეს ვერ გადმოფრინდებოდა.
 - იქნებ ის ფრინველი ბატია იყო?..
 - ისეთი ბატია იყო ის ფრინველი, რომ ის როდესაც ფრინავდა, მისი ცალი ფრთით სამი სოფელი იფარებოდა.
 - იქნება პატარა სოფელი იყო?..
 - როგორი პატარა, იმ სოფლის თავში ვირი რომ დაიყოფინებდა, ბოლოში ვერ გაიგონებდნენ.
 - იქნება ის ვირი პატარა იყო?..
 - როგორი პატარა იყო, მისი ტყავით ქურქი შეიკვერა და კიდევ მორჩა,
 - ეგება ის კაცი პატარა იყო, რომელსაც ვირის ტყავით ქურქი შეუკერეს.
 - როგორი პატარა იყო, მის ფეხთით რომ მამალი ყიყლიყოს დაიყვილებდა, იმ სიმაღლე იყო, ყურამდე ვერ მიაწევდა.
 - იქნება ის კაცი ყრუ იყო და ვერ გაიგონა მამლის ყვილი.
 - მაშ შენ დაგაყრუა ქრისტე ღმერთმა, გაქცია მუხის ხეთ, გამოვიდეს საწყალი კაცი, მოგჭრას და მუდამ მით იცხოვროს.
- გარეთ სიჩუმე ჩამოვარდა, შინაურებს ჩაეძინათ არხეინად. გათენდა დილა, სტუმარი აღარსად სჩანდა. გამოვიდნენ ეზოში, ნახეს ერთი დიდი მუხის ხე ამოსულყო.
- მიხვდნენ, რომ სტუმარი ქრისტე ღმერთი იყო, რომელიც იმ დროს ქვეყნად დადიოდა და საწყალ ხალხს ეხმარებოდა.

დარჩათ დავრიშის ძროხა, რომელმაც კიდევ უშა-
ტა წველას, სჭრიდნენ მუხას, ახალს იყრიდა, ხაწყლებს
ურიგებდნენ, რძეს და მუხის შეშასაც. ცხოვრობდნენ ბედ-
ნიერად.

ჭირი იქა, ლხინი აქა.

ნათქვამი ეკ. ანტონოვისა

**

იყო ერთი დიდებული ხელმწიფე, რომელსაც არ უნ-
დოდა, რომ მის საბრძანებელში ვინმე იმაზე ჭკვიანი
გამოჩენილიყო. ამის გამო მან გამოსცა ბრძანება, სადაც
განკარგულება იყო გაცემული, რომ მის სახელმწიფოში
არც ერთი მოხუცი არ დაეტოვებინათ ცოცხალი და რომ
ყველასთვის თავები დაეჭრათ.

შეშინებული ხალხი დაემორჩილა მეფის ბრძანებას
და იმ ქვეყანაში სულ თავები დასჭრეს მოხუცებს.

ერთ მოხუც ქვრივს ორი ვაჟი ყავდა გაზრდილი, ახალ-
გაზრდა დაქვრივებულიყო, მაგრამ, დედინაცვალმა არ
დამიჩაგროს შვილებით, ქალი აღარ შეერთო; თვითონ
გაეზარდა თავისი ვაჟები და ეამაგნა. შვილებსაც მამა
ძალიან უყვარდათ. რაც ხელმწიფემ ბრძანება გამოსცა
მოხუცების ამოხოცვისა, ორივე ძმები მეტად დაჯავრიან-
დნენ, მამა თავივს მოსაჭრელად ვერ გაიმეტეს, ხელმ-
წიფის რისხვისაც ეშინოდათ, არ გაეგო, რომ მათი მამა
ცოცხალია, ამიტომ დღისით რომ საქმეზე წავიდოდნენ,
კარს კეტავდნენ, მამას შინ ტოვებდნენ, ღამით კი ჰაერი
მოხვდესო, დედაკაცის კაბით გამოყავდათ სასეირნოდ.
არც ერთ ძმას ცოლშვილი არ ყავდათ.

ხელმწიფემ დაინახა, რომ ხალხში მშვიდობაა, ხალხი კიდევ ბევრია მის სამეფოში და კარგად მშვიდობიანად ცხოვრობენ. იფიქრა, ნამდვილად მატყუებენ, არ ამოუხოციათ მოხუცები, კიდევ იქნებიან შენახული და ჩემის თვალით უნდა ვნახო, რამდენი ხალხია ჩემს სამეფოშიო. ამის გამო ახალი ბრძანება გამოსცა. ბრძანა — ხალხმა ისეთი ხალიჩა უნდა მომიქსოვოთ სამ დღეში და მომართვათ, რომელზედაც ჩემი ჯარი და ჯამათი ზედ უნდა დაჯდესო, ოღონდ კი ხალიჩა უნდა იქნეს მოქსოვილი მიწისგანო.

ბევრი ეცადა ხალხი, მაგრამ არ იქნა, ვერავინ ვერ მოახერხა მიწისგან ხალიჩის მოქსოვა. შეწუხდა ხალხი, დაჯავრიანდა, აღარ იცოდნენ, რა ექნათ, მეფეს კი ვერავინ გაუბედა წინააღმდეგობის გაწევა.

ქვრივი მოხუცის ვაჟებმა ეს ამბავი რომ გაიგეს, შინ ძალიან დაჯავრიანებული შევიდნენ, მამამ შეამჩნია და კითხა, რათა ხარ დარდიანიო, შვილებმა ეს ღამე ისე გაატარეს, არაფერი უთხრეს მამას. მეორე საღამოს უფრო მეტად დანაღვლიანებული დაბრუნდნენ შინ. მამამ შეამჩნია და კითხა, რათა ხართ შვილებო დარდიანი, მითხარიოთ. ბევრი ყოყმანის შემდეგ უთხრეს შვილებმა:

— როგორ აგისხნათ, როგორ გითხრათ მამაჩვენს, ასეთი უბედურობა არის ქვეყანაზე, მეფის პირველი ბრძანება ჩვენ არ შევასრულეთ, შინ გამწყვდევთ, ამდენი ხანი შეგინახეთ, მაგრამ აწი რალა ვქნათ, მეფემ ბრძანა, ისეთი ხალიჩის მოქსოვა სამ დღეში მიწისგან, რომელზედაც მთელი მისი ჯარი-ჯამათი დაეტევა და თვითონ მეფემ ყველა ერთად უნდა დაინახოსო. თქვენ, მამა, ამდენი ხანი მზისა და მთვარის ნატრული შეგინახეთ, დაგმალეთ, აწი კი რალა ვქნათ, ხალხმაც ვერ მოახერხა ასე-

თი ხალიჩის მოქსოვა და ძალიან შეწუხებულია.

მამას გაეცინა და უთხრა:

– შვილებო, მაგას დარდობთ?! თუ შეიძლება მიდით და სთხოვეთ მეფეს, რომ ერთი ნახევარი ადლი ნიმუშად ვინმეს მოაქსოვინოს მიწისაგან ხალიჩის ნაჭერი და მერე თქვენც მოქსოვთ.

მეორე დღეს მთელი ქალაქი იმეორებდა ამ სიტყვებს, რომელიც ორმა ძმამ გაავრცელა ხალხში.

ახალგაზრდები პირისპირ წავიდნენ მეფესთან და სთხოვეს, მოქსოვინებინა ვინმესთვის ნიმუშად ნახევარი ადლი მიწის ხალიჩა, რის შემდეგ მისი სახით ჯამათიც მოქსოვდა.

მეფე ძალიან განრისხდა, უთხრა, რომ ეს ამბავი თქვენი ახალგაზრდების აზრი არ არის, ნამდვილად ვინმეს მოხუცი ყავს შენახული, დამალული და ეს მხოლოდ მოხუცის ჭკუას შეუძლია სთქვასო. ამ საათში გაიგეთ, ვინ სთქვა პირველად და მისი მთქმელი აქვე მომგვარეთო, თვარა ყველას დაგხოცავთ. შეიქნა ხალხში ჩოჩქოლი, იმან იმას უთხრა, იმან იმას, ბოლოს გამოირკვა, რომ პირველად ორმა ძმებმა თქვეს ეს აზრი. დაიბარა მეფემ ეს ორი ძმა და უბრძანა, წადით, ახლავე მოიყვანეთ მოხუციო. შვილებმა მუხლმოდრეკით სთხოვეს:

– მეფეო, ოღონდ ჩვენს მამას ნუ მოგვიკლავ, ის არის ჩვენი მამაცა და დედაცა და ჩვენ ორივეს მოგვჭერი თავიო.

მეფე შეპირდა ვაჟებს, თქვენი მამა მოიყვანეთ და მას ცოცხალს დავტოვებ, ნუ გეშინიათო.

მოიყვანეს მეფესთან მოხუცი. მეფემ გვერდით მოისვა, გამოკითხა ძველი რამეები, მოხუცმაც ყველა აუხსნა, რაც იცოდა, მეფეს ძალიან მოეწონა მოხუცის ჭკუა და

მისი ნათქვამები, უთხრა, თქვენ ყოფილიხართ ხელმწიფობის ღირსიო. ეს მოხუცი თავისთავთან მრჩევლად, მისი შვილები კარგად დაასაჩუქრა და ისე გაისტუმრა.

ნათქვამი ეკატერინე სერგეის ასული ანტონოვისა

**

იყო ერთი დიდებული მეფე, რომელსაც ძალიან უყვარდა ნადირობა. ერთ დღეს მეფემ ბრძანა, შეეკაზმათ რაშები და მომზადებულიყვნენ სანადიროდ.

მეფეს მოახსენეს კარისკაცებმა, მზად არის ყველაფერიო და წავიდნენ სანადიროდ. შუა ტყეში რომ შევიდნენ, მეფეს შარდზე გასვლა მოუნდა, მხლებლებს უთხრა, თქვენ აქ მომიტადეთ და მეც მალე დავბრუნდებიო. გაიარა მეფემ ტყე, გავიდა მინდვრად, გაიხედა, ციდან ერთი შავი ღრუბელი მოდის, რომელიც მეფეს წინ მიუძღვის, თან მიყვება. დადგა მეფე, მის წინ დადგა ღრუბელიც, რომედან გამოვიდა ანგელოზი, მეფე შეშინდა, მით უფრო, რომ მარტო იყო, თან ჯარი არ ახლდა და არც ერთი სულდგმული არხლოს არა სჩანდა. ანგელოზმა უთხრა მეფეს.

— მე თქვენთან გამომგზავნა უფალმა, გაუწყოთ, რომ თქვენ გაწერიათ სიღარიბე ათი წელი, მხოლოდ უნდა აირჩიოთ დრო, ჯეელობაში ისურვებთ თუ მოხუცებულობაში.

შეშინებულმა მეფემ ვერაფერი უპასუხა და სთხოვა, ერთი დღის შემდეგ მიიღეთ პასუხიო.

მობრუნდა მეფე თავის ჯართან, მკვდრის ფერი დადებოდა, ჯარი შემოეხვია და შეეკითხა, მშვიდობით ბრძანდებოდეს მეფე, რა არის, რათა ხართ შეწუხებული. მეფემ ჯარს ვერაფერი უთხრა, აღარცა ინადირა, შინ დარდიანი დაბრუნდა.

ცოლმა რომ მკვდრის მსგავსი მეფე დაინახა, უდროვოთ დაბრუნებული, შეეკითხა, რათა ხართ დარდიანიო. მეფემ ცოლს უამბო, რაც მოხდა. ცოლმა უთხრა, არა უშავს რა, ნუ ვიდარდებთ, სიღარიბე რაკი ჩვენს თავზე აუცილებელია, ბარემ ჯელობის დროს გვირჩევნია, თვარა მოხუცებულობაში ძნელია სიღარიბე, წადი და უთხარი იმ ანგელოზს, რომ ახლა გვირჩევნია.

წავიდა მეფე მეორე დღეს იმავე ადგილზე, ნახა ის ანგელოზი და უთხრა, ახლა მირჩევნია სიღარიბე, რაკი ჯეელი ვარო.

მობრუნდა იქედან მეფე და დაინახა, რომ მთელ მის საბრძანებელ ქვეყნებს ცეცხლი მოდებია და იწვის, ილახები დახოცილა, სამეფო ისე მალე დაემხო, რომ სულ მცირე დროის გამნავლობაში საცხოვრებელი აღარ ქონდა.

მეფეს ყავდა ორი მცირეწლოვანი ვაჟი. რადგანაც საცხოვრებელი აღარ ქონდათ, ადგენენ და სხვა სახელმწიფოში გადასახლდნენ, უცხო ქვეყანაში არ გვიცნობენ, ვინა ვართ და იქ ვიმუშავოთ, კიდევ ვიცხოვროთო.

ბევრი იარეს თუ ცოტა იარეს, მიადგნენ ერთ მდინარეს, სადაც ფეხით უნდა გასულიყვნენ: შვილები ერთი ქმარმა აიყვანა ხელში და მეორე კი ცოლმა, როგორც კი შევიდნენ შუა წყალში, წყალმა ერთი ვაჟი მოსტაცათ.

ძალზე შეწუხებულნი ცოლ-ქმარი გავიდნენ ნაპირზე, ერთი ვაჟიღა დარჩათ. გაუდგნენ ისევ გზას, რამოდენი-

მე ხნის სიარულის შემდეგ კიდევ შეხვდათ გასავლელი მდინარე, ისიც ფეხით უნდა გაევილოთ. მეტი გზა არ იყო, ეს მდინარეც უნდა გაევილოთ, ბავშვს ცოლი ქმარს არ ანებებს და ქმარი კი ცოლს, როგორც შევიდნენ ისევ შუა წყალში, მეორე ვაჟიც მოსტაცათ წყალმა. დარჩნენ საცოდავად, წავიდნენ ტირილ-წუხილით და კიდევ ბევრი იარეს.

მოვიდნენ ერთ სახელმწიფოში, შევიდნენ ერთი მოხუცებულის ქოხში. შეეკითხენ, თუ როგორია ამ მხარეში ცხოვრება, ან სამუშაოს როგორ შოულობს აქ ხალხიო. მოხუცებულმა უთხრა:

– აქ ჩვენს მეფეს ერთი სკამი უდგია, ვინც იმ სკამზე მივა და დაჯდება, საქმეს აძლევენ.

მეორე დღეს თვითონ წავიდა, ცოლი კი დატოვა, მივიდა, დაჯდა იმ სკამზე.

მეფის სასახლიდან გადმოიხედეს, ვინმე უცხო კაცი ზის და ელოდება, დაუძახეს, ამოდიო. შეეკითხენ, რისთვის გარჯილხარო, უპასუხა:

– უმუშევარი ვარ, მინდა რაიმე საქმე მომცეთო.

მეფემ იკითხა, რა საქმის გამკეთებელი გვაკლიაო, მიიკითხ-მოიკითხეს და მოახსენეს, რომ მზარეული გვაკლია, სხვა ყველაფრის მომუშავე გვყავსო.

აიყვანეს მეფის კარზე მზარეულად. ითხოვა, ისეთი ოთახი მომეცით, რომ მარტო ერთი კარი ქონდეს, ფანჯრები კი არა და ღამითაც ერთი კერძი მომეცითო.

მისცეს ოთახი, სადაც ცოლი ჩაკეტა, არავის გაეგო, თუ ვინმე იმ ოთახში ცხოვრობდა, გარდა მზარეულისა, ყოველ ღამით წავიდოდა შინ და კერძიც თან მიქონდა. დილით წავიდოდა სამუშაოზე, კარს გარედან კეტავდა.

ასე გაატარა მზარეულმა ათი წელიწადი. ერთ მშვე-

ნიერ დღეს მეფემ გამართა დიდი წვეულება, ვახშით, დაპატიჟა მთელი სახელმწიფო და მზარეულს სთხოვა ღამე იქ დარჩენილიყო. მზარეულმა უარი უთხრა ღამე დარჩენაზე, ოთახს მარტო ვერ დავტოვებო. მეფემ უთხრა: — ნუ გეშინია, ორ ყარაულს გავგზავნი, რომ არაფერი დაგეკარგოს.

გავგზავნა მეფემ ორი ყარაული, ერთი აქეთ დაუყენა მზარეულის ოთახს, მეორე — იქით; როდესაც ღამე გატყდა და უმცროსი ყარაული ძალიან დაიღალა, უფროსს უთხრა:

— მეძინება, თან ძალიან მცვივა, ერთი რამე ზღაპარი მითხარი.

დიდმა აინუნში არ ჩააგდო პატარას თხოვნა, პატარამ კიდევ სთხოვა მეორეთ, მითხარი რამე ზღაპარიო.

— რა გითხრა, კაცო, ზღაპარი ჩემი თავია, მამა ჩემი აღმოსავლეთის ცნობილი მეფე იყო, მისი სიმდიდრე და ხელგაშლილობა ცის კიდედან-კიდემდე იყო ცნობილი; ერთ დღეს სანადიროდ წავიდა, მინდვრათ რომ გავიდა, ღმერთმა შავი ღრუბელი ჩამოაგდო, ღრუბლიდან გამოვიდა ანგელოზი და უთხრა მამაჩემს, რომ მას უწერია ათი წლით სიღარიბე, ოღონდ როდის ურჩევნია, მოხუცებულობის დროს თუ ჯეელობისას. მამაჩემმა ჯეელობის დრო არჩია, სულ მოკლე ხანში დავღარიბდი, ისე რომ აღარაფერი საცხოვრებელი აღარ გვქონდა, მამაჩემი და დედაჩემი სამუშაოს საძებნელად სხვაგან წავიდნენ, ჩვენ ორი ძმები ვიყავით, გზაზე მდინარე უნდა გაგვევლო, შუა წყალში მომიტაცა მე წყალმა და წამილო, ვიღაც მადლიანმა კაცმა მიშველა, გამზარდა, ვაჟკაცი გავხდი, იმათი არაფერი ვიცი, ცოცხალი არიან თუ არა.

— მე შენი ძმა ვარ, მეც წყალმა წამილო — უთხრა პა-

ტარამ, მეც იმ აღმოსავლეთის მეფის შვილი ვარ.

მოეხვივნენ ძმები ერთმანეთს, დედას დაკვირილ
ოთახში არ ეძინა, ეს ამბავი რომ გაიგონა, კარები გა-
ალო, გამოვარდა გარეთ, ორივე შვილებს მოეხვია, მეც
თქვენი დედა ვარ, გენაცვალათ დედაო.

შეიყვანა შვილები ოთახში, ერთი ერთ მკლავზე დაიწ-
ვინა, მეორე მეორეზე, ასე ჩაეძინათ დედას და შვილებს.

გათენდა დილა, მოვიდა ქმარი, ნახა, მის ცოლს ორ
მკლავზე ორი ყარაული უწევს, არ გააღვიძა, ძალიან
ეწყინა, გაიქცა მეფესთან და მოახსენა:

– მოდით, ნახეთ, რა ამბავი ჩაუდენია ყარაულებს.

მეფემ გაგზავნა ხალხი, ნახეს, როგორ ეძინათ ყარა-
ულებს მზარეულის ცოლთან, მოახსენეს მეფეს. განრის-
ხდა მეფე ძალიან, უბრძანა, ორივესთვის საჯაროთ თავე-
ბი მოეკვეთათ.

გამოიყვანეს ორივე ყარაული თავების მოსაკვეთად,
თან დედა მოსდევდათ ყვირილით, თმების გლეჯით,
ევედრებოდა:

– ნუ დამიხოცავთ, ორივე ჩემი შვილებია.

როდესაც გამოირკვა სინამდვილე, მამასაც გაეხარ-
და, მეფეს კი ძალიან ეწყინა, უსაყვედურა:

– ათი წელიწადი მემსახურებოდით, ამ დღეში ხარ და
შენ არ გაამხილე თუ მეფე იყავი, რად დამიმალე.

მეფე გადმოვიდა ტახტიდან, მზარეული დასვა მეფედ,
თვითონ კი ხელქვეითად დაუდგა.

ნათქვამი *ეკატერინე სერგეის ასული ანტონოვისა*

საწყალი კაცის ზღაპარი

იყო ერთი საწყალი და ძალიან ღარიბი კაცი, მუდამ დღე ცოლი აწუხებდა, წადი, კაცო, იმუშავე და რამე მოიტანე შინაო. მობებრდა საწყალს თავი. საცხოვრებელი არაფერი ქონდა, ადგა და წავიდა. იარა, იარა, მივიდა ერთ სოვდაგართან და წელიწადში ორ თუმნად დაუდგა მოჯამაგირედ.

როდესაც წელიწადი გათავდა, მოჯამაგირემ უთხრა ბატონს:

– წელიწადი გათავდა, ცოლშვილი სარჩოს ელოდება, გამისტუმრე.

– სოვდაგარს დაეზარა მისი შელევა, რადგანაც ალალ-მართალი კაცი იყო, თან მომეტებული ერთგულიც და უთხრა:

– გაგისტუმრებ, რას გერჩი. მაგრამ მოდი, მეორე წელიწადი დარჩი ჩემთან, შენს კუთვნილ ჯამაგირს კი, მე თვითონ მგზავრად მივდივარ და შენს ოჯახს გადავცემ.

დაეთანხმა მოჯამაგირე. რის შემდეგ სოვდაგარი შეეკითხა:

– არამი ორი თუმანი გირჩევნია თუ ალალი ორი შაური?..

– ალალი ორი შაური მირჩევნია, ბატონო...

სოვდაგარი გაუდგა გზას და მოჯამაგირის ორი შაური ცალკე გაახვია, რომ არ შერეულიყო მის ფულთან.

სოვდაგარი მივიდა ერთ ქვეყანაში. გავიდა ხავაჯ-
როთ. დაინახა, კატას ყიდიან ორ შაურად და გაიძახიან:

– კატა ორი შაური, კატა ორი შაური!..

ადგა სოვდაგარი და მოჯამაგირის ორი შაურით იყი-
და კატა.

მიდის სხვა და სხვა ქვეყნებში, ეს კატაც თან მიყავს,
კარგად უვლის: ასმევს და აჭმევს, მის გვერდით აძინებს.
ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, მივიდა ერთ სახელმწიფოში,
ნახა, მეფეს დიდი ლხინი მოუწყვია, ალაგებენ სუფრას.
დააწყობენ ძვირფას საჭმელებს, ამოდიან დიდი თაგვე-
ბი, წაესევა ამ გაწყობილ სუფრას, ააოხრებენ, ერეკებიან
კეტებით, ჯოხებით, ვერ ერეკებიან, ვერ იგერიებენ.

დაინახა ეს ამბავი სოვდაგარმა, ამოიყვანა კატა, და-
ერია კატა თაგვებს და სულ ამოწყვიტა.

ამ სახელმწიფოში კატა არ ენახათ თავის დღეში,
გაუკვირდათ, გადაეკიდა მეფე სოვდაგარს, ეხვეწება:

– ოლონდ ეს კატა მომეცი და რაც გინდა ის წაიღე.

– სხვისი ამანათია, ვერ მოგცემ, ფეხი გაიდგა სოვ-
დაგარმა.

– ამ კატამ გადამარჩინა, ასეთი სირცხვილი ამაშო-
რა, ნუ გამაწბილებ, მეფე ვარ, რაც გინდა დამისახელე
და სამაგიეროს გადაგიხდი, ოლონდ დამიტოვე მაგ კატა.
არ მოეშვა მეფე.

ღამე სოვდაგარმა მეფის სასახლეში გაათია, ლხინს
დაესწრო, რაც კი იმ სახელმწიფოში რჩეული კაცები იყო,
ყველა ყავდა მეფეს მოწვეული, მათ შორის სოვდაგარიც
გაერია.

მეტი გზა აღარ იყო. დაუტოვა მეფეს სოვდაგარმა
კატა, სამაგიეროთ მეფემ მრავალი თვალ-მარგალიტი
და ოთხი ჯორი და აქლემი ძვირფასი ფარჩეულით გა-

ატანა, თან სთხოვა, დღეიდან ძმად მიგულეო.

გამოემშვიდობა სოვდაგარი მეფეს, ორშაურის კატის სამაგიერო სიმდიდრე კი მოჯამაგირის ცოლს-შვილს ატანა, ქმარმა გამოგიგზავნათ, კატის ამბავი კი არ გაუმხილა.

როდესაც სოვდაგარი შინ დაბრუნდა, მოჯამაგირეს უთხრა:

– შენი ცოლშვილი შვიდობით, კარგად არიან, მოგიკითხეს, გადავეცი შენი გატანებული ალალი ორი შაური. რაც მოხდა იმ ორი შაურით, არ გაუმხილა.

მოჯამაგირემ მადლობა გადაუხადა სოვდაგარს და ისევ ერთგულად შეუდგა მუშაობას.

გათავდა მეორე წელიწადიც. მოჯამაგირემ კიდევ სთხოვა სოვდაგარს, გაეშვა ცოლ-შვილის სანახავად, მაგრამ სოვდაგარი ისევ შეეკითხა:

– არამი ორი თუმანი გირჩევნია თუ ალალი ორი შაური?

დაფიქრდა მოჯამაგირე, რა ქნას, ორი წელიწადია ცოლშვილს მოშორებულია, სირცხვილით ვერ გამოუჩნდება, წელიწადში ორ შაურად მუშაობს, მაგრამ ისევ დასძლია ალამა და ორი შაური არჩია ალალი.

სოვდაგარმა კიდევ მისცა წინადადება და თან ფიცი, რომ თუ მესამე წელიწადსაც მასთან დარჩებოდა, მეტს აღარ გააჩერებდა და ბედსაც სწევდა. მხოლოდ მეორე წლის ჯამაგირს, ალალ ორ შაურს, ახლაც თვითონ წაუღებდა მოჯამაგირის ოჯახს.

დათანხმა მოჯამაგირე და გაატანა ორი შაური.

წავიდა სოვდაგარი სავაჭროდ. მივიდა ერთ ქვეყანაში, ნახა, ერთ კაცს დაუკავებია ხელში სარკე და გაიძახის:

– სარკე ორი შაური, სარკე ორი შაური!..

ბევრი არ უფიქრია სოვდაგარს, ადგა და მოჯამაგირის/გატანებული ორი შაურით იყიდა სარკე, კარგად გაახვინა და გაუდგა გზას.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, სოვდაგარი მიადგა ერთი სასახლის კარს. სასახლეს გარს შემოხვევია აუარებელი ხალხი და მხიარულობს. იკითხა სიმხიარულის მიზეზი, გაიგო: მეფეს ქორწილი აქვს და ჯარიც იმისთვის ზეიმობს.

შევიდა სოვდაგარი მეფის სასახლეში, ნახა მეფე საქორწილოდ ირთობა, ნაზირ-ვეზირნი გარს ეხვევიან, უსწორებენ, კაზმავენ; მოუტანეს დიდი ტაშტით წყალი და წინ დაუდგეს მეფეს ჩასახედად. მოაგონდა სოვდაგარს ორ შაურიანი სარკე. გაბრუნდა, სწრაფად მოიტანა სარკე და მეფეს აჩვენა. მეფემ რომ თავისი თავი სარკეში ნახა, ძალიან გაუკვირდა, ეს რა ყოფილა ქვეყანაზეო. გადაეკიდა სოვდაგარს, ეგ სარკე მე დამიტოვე და აუარებელ სიმდიდრეს მოგცემ სამაგიეროდო. სოვდაგარი დაეთანხმა, ქორწილშიც კარგად მოილხინა, მეფე მეგობრად გაიხადა, მეორე დღეს მეფემ დიდი საჩუქრებით გაისტუმრა სოვდაგარი, მის გატანებულ ოქროსა და ვერცხლს ბევრი შეენატრა.

მეფის გატანებული სიმდიდრე სოვდაგარმა პირდაპირ მოჯამაგირის ოჯახს მიაყენა და უთხრა მის ცოლს.

– თქვენმა ქმარმა გამოგიგზავნათ და ერთი წლის შემდეგ თვითონ გეახლებათო.

გაჯარებული მოჯამაგირის ოჯახი სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა, იმოდენა სიმდიდრე სიზმარშიაც არ ენახათ.

ორი შაურის ამბავი არც ახლა უამბია.

დაბრუნდა სოვდაგარი შინ. მოჯამაგირეს ცოლშვილისგან მოკითხვა გადასცა, სარკის ამბავი კი არ გაუმხილა.

გაათავა მოჯამაგირემ სამი წელიწადი სამსახური და თანახმად დაპირებისა, სთხოვა სოვდაგარს გაეხტურებინა.

სოვდაგარი ახლაც შეეკითხა:

— არამი ორი თუმანი გირჩევნია თუ ალალის ორი შაური?..

— ალალის ორი შაური, — მიიღო პასუხი.

სოვდაგარმა მისცა მოჯამაგირეს ორი შაური და უთხრა:

— შენ სამი წელიწადი ერთგულად მემუშავე, წადი, წალმა იარე, სამ რამეს გასწავლი, დაიხსომე, გამოგადგება:

1) ვინც არ გკითხოს, შენ არა თქვა, მე ვიციო.

2) გზათ რომ მიდიოდე, როცა იპოვო, აიღე და შენი კარების წინ ჩაფალი.

3) შენი გულის პასუხი არავინ გაიგოს.

წადი, შვილო. თუ გაგიჭირდეს რამე — შემატყობინე.

წავიდა მოჯამაგირე, დარდიანი, რცხვენია ოჯახში მისვლა, სამი წლის წასულს მხოლოდ ორი შაური მიაქვს, მაგრამ — ალალის.

მიდის გზაზე ნალვლიანი, თავჩალუნული, შორიდან თვალი მოკრა, რამე ჭრელი აგდია ძირს, არ აიღო, განაგრძო გზა, მერე მოაგონდა სოვდაგარის დარიგება, მობრუნდა, აიღო, უბეში შეინახა და გასწია.

შინ რომ დაბრუნდა, ნახა, მეფის სასახლესავით მორთული სახლი ხალიჩებით, ძვირფასი ავეჯეულობით, გაუკვირდა, ეგონა სხვის სახლშია; მორიდებით იკითხა, ამამავალი სადა ცხოვრობსო. ცოლმა იცნო, მიესალმა და უთხრა, რომ მისი გამოგზავნილი სიმდიდრით, რომელიც სოვდაგარმა მოუტანათ, ეს სახლი ააშენეს და ოჯახი გაუწყვეს.

მოჯამაგირე მიხვდა, რაშიც იყო საქმე. მოიკითხა შინაურები, ეზოში მიიარ-მოიარა, ბალი და ბახჩა დაათვალიერა და ისევ წინა კარს მიუბრუნდა. გზაში ნაპოვნი ამოიღო, დახედა, დააკვირდა, ჭრელი გველის კუდი იყო, ჩუმად აიღო და კარის წინ მიწაში ჩაფლა.

დილა რომ გათენდა, დაინახა, მათი სახლის წინ კიბესთან მშვენიერი ალვის ხე ამოსულიყო, რომელზედაც ბევრი თვალ-მარგალიტი ესხა.

გამვლელ-გამომვლელი ყველა ამ ალვის ხეს მისჩერებოდა, უკვირდათ, საიდან იყო, ცოლსაც უკვირდა, გადაეკიდა ქმარს, გინდა თუ არა, მითხარი, რისგან არისო, მაგრამ ქმარმა არ უთხრა.

ყველას უკვირდა ალვის ხის უცბად ამოსვლის ამბავი და ამ კაცის გამდიდრების მიზეზი უნდოდათ რომ გაეგოთ.

ჩვენმა ახლად გამდიდრებულმა მოჯამაგირემ ერთი ისეთი ხანჯალი შეიძინა, რომ მისი ფასი იმ ქვეყანაში არაფერი მოიპოვებოდა. ამ ხანჯლის შეხედვა მეტად აწუხებდა ერთ თავადს, რომელსაც უნდოდა რამენაირად ხელში ჩაეგდო ხანჯალი.

თავადმა გამართა დიდი წვეულება. მსახურებს უბრძანა, რომ სუფრაზე არც ერთი დანა არ მოეტანათ.

ასეც მოიქცენ, სამეფო სუფრაზე იმ ქალაქის ყველა რჩეულნი იყვნენ მიწვეული, თავადმა ხანჯლის პატრონიც დაპატიჟა. როდესაც სუფრას შემოუსხდნენ, თავადმა ერთხელ კიდევ გააფრთხილა მსახურნი, რომ რაც არ უნდა ეძახნათ სტუმრებს, დანა არავის მიეტანა სუფრაზე.

ჩვენი ხანჯლის პატრონიც თავისი ხანჯლით წავიდა, ყველა მას მისჩერებოდა.

როდესაც სუფრაზე კერძი მიიტანეს, სტუმრებმა დანა მოიკითხეს.

ხანჯლიანმა სტუმარმა თავი ისახელა, წამოდგა ფეხზე, იძრო ხანჯალი და მიაწოდა.

როდესაც მასპინძელმა ხანჯალი დაინახა, მოუხლოვდა, დააკვირდა და სტუმარს (ხანჯლის პატრონს) უთხრა:

– ეს მამაჩემის ხანჯალია, შენ ვინ მოგცა, ალბათ მოგიპარია, შენ ქურდი ყოფილხარ და ეს ამოდენა სიმდიდრეც ამ გზით შეგიძენია.

შეწუხდა მეტად სტუმარი, თავი შეურაცხყოფილად იგრძნო, შეედავა თავადს, თავადმა უთხრა:

– თუ მე გავიგო, შენ კიბესთან ალვის ხე რისგან არის ამოსული, რასაც მე სამჯერ ხელი დავადო, ჩემი იყოს, თუ არა – შენი.

შეთანხმდნენ, სანაძლეო დასდეს.

მოაგონდა ყოფილ მოჯამაგირეს სოვდაგარი, შეუთვალა და მოიყვანა, სთხოვა:

– გაჭირვებაში ვარ და მიშველე!

თავადმა, როგორც კი გაიგო, რომ ხანჯლის პატრონთან სოვდაგარი მოვიდა, ისე მოაწყო, რომ ორივე ცალცალკე ოთახებში ჩააკეტია, სოვდაგარმა არ დაარიგოსო.

მეორე მხრით მის ცოლს შეუჩინა დედაკაცები, ზოგი მოხუცი და ზოგი ახალგაზრდა, იქნებ ვინმეს რამენაირად შეეტყო ალვის ხის ამოსვლის მიზეზი, რისთვისაც საწყალი კაცის ნახვა მართო ცოლს შეეძლო.

შეუჩნდა ცოლი, დღე და ღამე აღარ მოისვენა, ეხვეწა:

– ხომ ხედავ, თვალი გვიდგება, თავადი გვარცხვენს და ქონებას გვართმევს, ახლა მაინც მითხარი, რისგან არის ის ალვის ხე ამოსული, ნუთუ ცოლი აღარ მიგაჩნია სანდობათ, რაღა ცოლი ვყოფილვარო...

საწყალმა კაცმა გაანდო ცოლს ალვის ხის ამოსვლის

საიდუმლო, ხოლო ცოლს კი ერთმა თილისმა მოხუცმა დედაკაცმა დასტყუა ალვისხის საიდუმლო, რომელმაც თავადისგან დიდი ჯილდო მიიღო.

სოვდაგარი წინასწარ მიხვდა, რომ საწყალ კაცს დაავიწყდა მისი სამი დარიგება, მაგრამ გამოსავალი კიდევ იპოვა.

როდესაც დადგა დანიშნული დრო, რომ სანაძლეო უნდა გადაწყდეს, სოვდაგარმა აიყვანა კატა, მუხლზე დაისვა, ზურგზე ხელს უსვამს, ელაპარაკება საწყალი კაცის გასაგონად:

– ფისიკო! მე შენ არ დაგარიგე, რომ შენი გულის პასუხი არავის უთხრა?.. ფისიკო! ხვალ რომ თავადი მოვა, შენ უთხარი, რომ მამაჩემი ყაჩაღებმა მოკლეს, ეს ხანჯალი კი გულში ჩარჩა, შენ ყოფილხარ მამაჩემის მკვლელი. ფისიკო! თავადი რომ კიბეზე ხელს დაადებს, შენ აიღე, წიხლი კარი, გადააგდე, კიბე გადაუხერხე და მიეცი, იმაზე მეტი არ გერგებაო.

საწყალ კაცს ესმის სოვდაგარის სიტყვები და სიხარულისაგან ფრთები გამოესხა, აწი ველარ აჯობებს თავადი.

მეორე დღით დილიდანვე მოგროვდა ხალხი საწყალი კაცის სახლთან, სეირის საყურებლად.

მოვიდა თავადი თავისი მხლებლებით, უხარია, დასცინის საწყალ კაცს, იმედი აქვს გაიმარჯვებს. მიუახლოვდა თუ არა საწყალი კაცის სახლს, საწყალმა კაცმა პირველმა დაუძახა:

– მამაჩემი ყაჩაღებმა მოკლეს, ეს ხანჯალი გულში ჩარჩათ, შენ ყოფილხარ ყაჩალი, მამაჩემის მკვლელი.

– შენ კიბის წინ ჭრელი გველის კუდი გაქვს დაფაღული, ალვის ხე მისგან არის ამოსული, მოგებული ვარ. თავადმა ხელი დაადვა კიბეებზე სიტყვებით:

– ერთი, ორი, სამი...

სანამ მესამე კიბეს ხელს დაადებდა, საწყალმა კაცმა კიბე გადაუხერხა, კრა წიხლი და გადააგდო, მიიძახა:

– შენზე ესეც მეტია, გეყოფა-ო.

გაწბილებული თავადი შერცხვენილი გაბრუნდა, პირ-გაშავებული.

საწყალი კაცი თავის ქონებას და ალვის ხეს დღესაც დახარის ცოლშვილით.

ნათქვამი *ეკატერინე სერგეის ასული ანტონოვისა*

ხალხური ზღაპარი

ერთ კაცს ქალიან გაუჭირდა ცხოვრება. სიღარიბემ მეტად შეაწუხა და რაკი თავის ქვეყანაში სამუშაოს შოვნა გაუძნელდა, გადაწყვიტა ბედის საძიებლად შორ ქვეყანას წასულიყო. წვრილი ცოლშვილი ღვთის ამარა დატოვა, თვითონ კი გზას გაუდგა ფულის საშოვნელად. იმ დროს ფეხით მგზავრობდნენ ადამიანები და ისიც, ცხადია, ფეხით დადიოდა.

ბევრი იარა, ვერსად ვერაფერს გადაეკიდა სახეირო საქმეს და გულდაწყვეტილი, ძალზე მოქანცული ერთ ალაგზე შეჩერდა, იქვე დაიწყო მუშაობა.

რამოდენიმე წელმა გაიარა, ფული კი ვერ მოაგროვა, რასაც იშოვნინდა, თავს ძლივს ირჩენდა. ბევრი წვალეებისა და ვაი-ვაგლახის შემდეგ, როდესაც ხუთი მანეთი შეაგროვა, დააპირა უკანვე დაბრუნება.

გზაზე შემოალამდა. იკითხა და ასწავლეს ღამის გასათევი. შორიდან სინათლე მოჩანდა, მიჰყვა სინათლის შუქს და მალლობზე ქოხს მიადგა, მიუახლოვდა. დააკაკუნა კარზე, ქოხიდან მოესმა მოხუცებული კაცის ხმა:

– სტუმარი ღმერთსაც უყვარს, მობრძანდით!..

შევიდა ქოხში, დაინახა, ტახტზე ზის ფეხებმოკეცილი, ღრმად მოხუცებული კაცი, ხელში ქარვის მძივი უჭირავს და ატრიალებს: გაუკვირდა, იფიქრა, რას აკეთებს ამ ქოხში მარტო კაკალა ეს მოხუცებული კაციო და შეეკითხა:

– რას აკეთებ ამ ტყეში, ასე მარტო რომ ხარ, რა გინ-

და აქა, აქ ხომ ადამიანის ფეხი არ დაიდგმება?!...
მოხუცს გაეცინა, ქარვის ტრიალი შეაჩერა, თავი მაღლა ასწია, შავ თვალეებში მიაჩერდა და უპასუხა:

– მე აქ ხალხს ჭკუას ვასწავლი...

მგზავრს სულელი ეგონა, გაიფიქრა, ამან ვის რა უნდა ასწავლისო, მაინც შეეკითხა:

– რა ჭკუას ასწავლი?..

შენ ჯერ მითხარი, ვინ ხარ ან სადაური, ან აქ ჩემთან ვინ მოგასწავლა, შემდეგ გეტყვი დანარჩენსო.

მგზავრმა აუხსნა თავისი თავგადასავალი, უამბო თავისი ვინაობა და დაუმატა, რომ არ გაუმართლდა საქმე. ამდენი წლის ხეტიალის შემდეგ შინ მხოლოდ ხუთი მანეთი მიაქვს და შეეხვეწა, ჭკუა ესწავლებინა.

მოხუცმა უთხრა, რომ იმისთვის საჭიროა ფული – ერთი მანეთი. ძალიან დაეზარა მგზავრს, ისედაც მცირე თანხიდან ერთი მანეთის მოკლება. მაგრამ დასძლია ცნობისმოყვარეობას, მისცა ერთი მანეთი, რის შემდეგ მოხუცმა უთხრა:

– რაც გზით მიდიოდე, იარე სწორი შარავგებით, ბილიკებში არ შეუხვიო...

– მერე?!..

– მერე მეტი არაფერი, ეს არის.

– ამაში გამომართვი ერთი მანეთი, რომ ორი სიტყვა მითხარი?!

– ჰმ... თუ გინდა კიდევ ჭკუის სწავლება, კიდევ მოიტა ერთი მანეთიც.

მგზავრს ძალიან დაეზარა მეორე მანეთის მოკლება, მაგრამ კიდევ მისცა მოხუცებულს მეორე მანეთიც.

– სადაც შემოგალამდეს, იქვე დარჩი...

– მეტი?!.. ეს არის ჭკუის სწავლება?!.

– მეტი არაფერი, დიახ, ეს არის ჭკუის სწავლება, თუ

კიდევ გინდა გასწავლო, კიდევ მოიტა ერთი მანეთი და კიდევ სხვასაც გასწავლი.

მგზავრს წელში წყვეტდა ყოველი მანეთის მოკლება, მაგრამ კიდევ მისცა ერთი მანეთიც.

– სხვის ოჯახურ საქმეში არ ჩაერიო...

– მერე?!.. კიდევ რას მეტყვი!..

– მეტი არაფერი, თუ კიდევ გინდა გასწავლო, კიდევ მოიტა ერთი მანეთიც.

გაბრაზდა მეტად მგზავრი, მოხუცებულს თვალებს უბრიალებდა, ღელავდა, ფიქრობდა გამომტყუა ფულიო, მაგრამ ამოიღო ჯიბიდან მეოთხე მანეთიც და მისცა.

– კაცის მოკვლას ნუ გადაწყვეტ, სანამ კარგად არ გაერკვევი, თუ რისთვის კლავ.

– მეტი?..

– მეტი აღარაფერი. გახსოვდეს ჩემგან ნასწავლი ოთხი რამ და ვნახოთ, ცხოვრებაში როგორ გამოიყენებ, თუ არ დაივიწყებ.

– იდარდა მგზავრმა, გამომტყუა ფული, ვიღაც მატყუარას ჩაუვარდი ხელშიო, ერთი მანეთით ოჯახში რა პირით მივიდე ამდენი წლის წასული კაციო. მაგრამ მეტი რა გზა ჰქონდა, ღამე აღარ დაეძინა დარდით. დილით ღმერთს გათენება აღარ აცალა, ადრე გაუდგა გზას. გზაში სულ იმაზე ფიქრობდა, თუ როგორ მოტყუვდა.

– მიდის, ამ დილით ადრიან გზაჯვარედინებიდან ყვირილი ისმის, მობრუნდა, უნდოდა იქით წასვლა, საიდანაც ყვირილი ისმოდა, შეჩერდა, მოაგონდა მოხუცის ნათქვამი, იარე სწორი გზით, ბილიკებში არ შეუხვიოვო და ისევ გზას გაუდგა: მერე გაიგო, იმ ბილიკებში ყაჩაღები თავს დასხმოდენ მიმავალ მგზავრებს, გაეძარცვათ და მოეკლათ. სთქვა:

– ნახეთ, როგორ გამომიდგა იმ მოხუცის დარიგება,

მე კი მეგონა ფული გამომტყუა და ვდარდობდი, ^{კარგია} რომ ჩამოვშორდი თვარა, მეც მომკლავდნენ, რომ მათი ვინაობა არ გამეგო, თვარა გასაძარცვი არა შექონდა რათ.

იარა, ისევ გზას გაუდგა, ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, შემოაღამდა, შორიდან სინათლე დაინახა, გაეშურა, მივიდა ერთ სახლთან, დაუძახა: მასპინძელმა მიიღო. შევიდა დიდ დარბაზში, დაინახა, მშვენიერი დიასახლისი ტრიალებს, მდიდრულად მორთულ დარბაზებში.

ქმარმა ცოლს სასადილო ოთახში ვახშამი გააწყობინა, მერე ცოლს უბრძანა, თან გაჰყოლოდა. დიასახლისმა ქმარის ბრძანება შეასრულა, გაჰყვა. მგზავრმა დაინახა, რომ კუთხეში წევარი ძაღლია ჯაჭვზე დაბმული, ძაღლი აუშვა ჯაჭვიდან, ზედ ცოლი მიაბა, ძაღლი კი წამოიყვანა და სუფრაზე გვერდით მოისვა.

უყურებს ამას ყველაფერს მგზავრი, ძალიან უკვირს, რად იქცევა ამნაირად მასპინძელი, მაგრამ აგონდება მოხუცის დარიგება — სხვის ოჯახურ საქმეში ნუ ჩაერევიო და ხმის ამოუღებლად მისჩერებია ამ სურათს, კითხვით კი არაფერს ეკითხება, ისე იქცევა, თითქოს ვერაფერს ხედავდეს. ივახშმეს, ძვირფასი ვახშმის შემდეგ მასპინძელმა ძაღლი მიიყვანა, ისევ ჯაჭვზე მიაბა, ცოლი აუშვა და უბრძანა, სუფრა აელაგებინა და ნასუფრალი თვითონ ეჭამა. მშვენიერი დიასახლისი ჩუმის ხმით ასრულებდა ქმრის ყოველივე ბრძანებას. ვახშმის შემდეგ სტუმარს ძვირფასი ლოგინი გაუშალეს და მოასვენეს.

გათენდა დილა. ადგა სტუმარი, ხელ-პირი დაიბანა, მასპინძელს დიდი მადლობა გადაუხადა და წასვლას დაეპირა. მასპინძელმა არ გაუშვა, ვინაიდან მას ჩვეულება ქონდა, სტუმარს სამი დღე და ღამე შეინახავდა. დაეზარა სტუმარს გაჩერება, ცოლშვილის ნახვა ეჩქარებოდა, მაგრამ მეტი ჩარა არ იყო, დარჩა. სამი დღე და ღამე დიდებუ-

ლად გაუმასპინძლდნენ ჩვენს მგზავრს, მაგრამ მგზავრი საშინლად იტანჯებოდა, როდესაც ხედავდა დიასახლისის სატანჯველს, რომელიც დღეში ოთხჯერ ძვირფას სუფრას გაუწყობდა, მისი ქმარი მას ძაღლის ალაგზე დააბამდა, ხოლო ძაღლს ყოველ ჯერზე გვერდით მოისვამდა. ასე ვაი-ვაგლახით გაატარა მან სამი დღე და ღამე, იწვოდა მშვენიერი დიასახლისის საცოდაობით; სამი დღე სამ წლად მოეჩვენა, მეოთხე დღეს კი დაეპირა წამოსვლას, მაგრამ მასპინძელმა თავის ბაღში გაატარა, მიიყვანა ჭასთან, ჩამოსხდნენ. მასპინძელი შეეკითხა:

- რად არ შემეკითხე იმაზე, რაც ჩემს ოჯახში ნახე?
- რა ჩემი საქმეა თქვენი ოჯახის საქმეში ჩარევა.
- შენ ყოფილხარ იღბლიანი კაცი, ჩაიხედე ჭაში.

სტუმარმა ჩაიხედა ჭაში, დაიანახა იქ რამოდენიმე კაცის თავი ჩამოკიდებული, რაზედაც მასპინძელმა უამბო:

- მე ვიყავი განთქმული ყაჩაღი მთელს მხარეში, ჩემი შიშით ზანზარებდა არე-მარე, მე ვძარცვავდი ხალხს, შევიძინე აუარებელი სიმდიდრე, ეს ლამაზი ქალი კი შემეყვარდა და მოვიტაცე, ქალს კი არ ვუყვარდი.

ერთ ღამეს სახლში ვისვენებდი გაუხდელად. ცოლმა გამცა. იმ ღამეს თავს დამეხსნენ დასაჭერად. ძაღლმა გაიგო, მძინარე გამაღვიდა, გავემკლავდი შიგნიდან თავდამსხმელთ, ყველანი ამოვხოცე და გადავრჩი, ქალს ვერაფერი ვკადრე, რადგანაც მიყვარდა, მოსაკლავად ვერ გავიმეტე, მხოლოდ რასაც შენი თვალით ხედავდი სამი დღის განმავლობაში, ამ სახით ვიყრი ცოლზე ჯავრს, ხოლო ძაღლს მეთად ვაფასებ, რადგანაც მან შემინარჩუნა სიცოცხლე და სიმდიდრე. ძაღლმა დამაფასა, სამაგიეროდ, პატივს ვცემ, ცოლს კი ნასუფრალს ვაჭმევ. გიმეორებ, შენ ყოფილხარ იღბლიანი კაცი, რომ არ შემეკითხე, თვარა ვინც შემეკითხება, ყველას თავი ჩემს ჭაში ჩამოიკიდება.

გაიყვანა სტუმარი უკან, დაასაჩუქრა ძვირფასი საჩუქრებით: ოქრო-ვერცხლით, ოთხფეხით და გაიხატა.

ჩვენი მგზავრი წამოვიდა გახარებული, მოაქვს სიმდიდრე, რომელიც სიზმარშიც არ უნახავს და მიუხარია სახლისკენ. როდესაც სახლს მიუახლოვდა, ღამე იყო. კარზე არ დააკაკუნა, მალლა ქოხის სახურავზე ავიდა, გადასწია სახურავი და შიგ ჩაიხედა. დაინახა, რა დაინახა მისმა თვალებმა: მისი ცოლი გვერდით ვინმე ვაჟკაცს მოსწოლია და არხეინად სძინავს. გაბრაზდა, ჩამოვიდა ძირს, აიღო უშველელი დიდი ლოდი და უნდა ზევიდან დაარტყას ცოლს და გაჭეჭყოს ქვით ის ვაჟკაცი და ცოლი, რადგანაც იფიქრა, ცოლს მისი შინ არყოფნის დროს საყვარელი გაეჩინა, ასწია ლოდი ხელში, ის არის უნდა დაუშინოს, მაგრამ მოაგონდა მოხუცის დარიგება — კაცის მოკვლას ნუ გადაწყვეტ, სანამ კარგად არ გაერკვევი, თურისთვის კლავ. ჩამოიტანა ძირს ლოდი, ზედ ჩამოჯდა და ელოდა გათენებას.

გათენდა. ცოლმა კარი გააღო, გამოვიდა გარეთ, დაინახა მოსული ქმარი, გაეხარდა, მოეხვია, ქმარმა ხელი კრა, ლანძღვა-გინებით:

— შე კახბა დედაკაცო, შენ საყვარელი გაგიჩენია და არც კი გრცხვენია, კიდევ მეხვევიო.

გაკვირვებული ცოლი მისჩერებოდა და არ ეუბნებოდა, რომ ის ვაჟკაცი მათი შვილია, რომელიც მისი გამგზავრების შემდეგ დავაჟკაცდა. მათ ლაპარაკში შვილიც ჩაება, მოეხვია მამას, რომელნიც ძმებივით გავდნენ ერთმანეთს. მოისვა გვერდით ცოლშვილი, უამბო თავისი თავგადასავალი და მოხუცისგან ჭკუის სწავლება, რის შემდეგ შეუდგნენ ბედნიერ ცხოვრებას.

სამი ხელობის ზღაპარი

ცხოვრობდნენ ერთი დედა-შვილი. შვილი სანამ წამოიზრდებოდა, დედას უჭერებდა, ძალიან ღარიბად ცხოვრობდნენ და როდესაც შვილი დავაჟკაცდა, დედას ეხვეწებოდა:

– დედილო, ოცი თუმანი მიშოვნე, შენი ჭირიმე, წავალ შორ ქვეყანას, რაიმე ხელობას შევისწავლი, მოვბრუნდები და ბედნიერად ვიცხოვრებთ, ხელობა მეცოდინება.

– შვილო, მე როგორღა ვიცოცხლო უშენოდ?..

– არა უშავს, დედი, ერთი წელიწადი ისე მალე გაივლის, ვერც კი გავიგებთ. უნდა შევიწუხოთ თავი.

ძალიან დაეზარა დედას ერთადერთი შვილის მოშორება, მაგრამ მეტი ჩარა არ იყო, თუ რამე გააჩნდა თვალდგმუვლი, გაჰყიდა, დააკერა შვილს ჯიბეზე ოცი თუმანი. გზა დაულოცა და გაისტუმრა.

გაიარა ექვსმა თვემ. რის განმავლობაში ვაჟმა უცხო ქვეყანაში შეისწავლა საუცხოვო წერა-კითხვა რამოდენიმე ენაზე, მერე კი, როდესაც ფული გამოეღია, დაბრუნდა შინ მოწყენილი.

– რა დაგემართა, შვილო. წახვედი ხელობის შესასწავლად, ერთ წლამდე არ გელოდი, მოხვედი ექვს თვეზე, ისიც დარდიანი, რა გაწუხებს, მითხარი!..

შვილმა არაფერი უთხრა, მხოლოდ შეიბრალა დედა,

რომ ვერ გაუმართლა იმედი და უპასუხა:

– დედი! სახლიდან რომ გავემგზავრე, გზაში გამ-
დარცვეს და ექვსი თვეა გაჭირვებაში გავატარე, კარგი,
რომ სულაც არ დავიკარგე, ხელობა კი ვერ შევისწავლე
უფულობის გამო.

წერა-კითხვა თუ შეისწავლა, არ გაუმხილა დედას.
დედამ ანუგეშა შვილი, შეპირდა, ისევ გაამგზავრებდა
ხელობის შესასწავლად, ოღონდ არ ედარდებინა. დე-
დამ გაყიდა სახლ-კარი, თვითონ ბელელში გადავიდა
საცხოვრებლად, შვილს ისევ დააკერა ჯიბებზე ოცი თუმა-
ნი, დაულოცა გზა და გაისტუმრა.

წავიდა ვაჟი უცხო ქვეყანაში, აქ მან შეისწავლა ბან-
ქოს თამაში, ისე კარგად, რომ მისი მომგები კაცი აღარ
იყო იმ ქვეყანაში. შესრულდა ექვსი თვე და ისევ მობ-
რუნდა შინ.

მოეხვია დედამისი, შვილიც სიცილითვე შეეგება,
შვილმა არც ახლა უთხრა, თუ ბანქოს თამაში ისწავლა,
პირიქით, ღმერთს მადლობას უძღვნიდა, რომ დედას
ცოცხალი დაუბრუნდა.

– ბედნიერი ყოფილხარ, დედაჩემო, რომ არ დაგე-
კარგა ჩემი საფლავი. რაც ხანია წავედი, სულ ავად ვიყა-
ვი, რალა უნდა შემესწავლა, ხელობისთვის არც მიფიქ-
რია.

– შეწუხდა ძალიან დედა, რომ შვილმა იავადმყოფა,
ღმერთს დიდი მადლობა შესწირა, რომ ცოცხლად დაუბ-
რუნა შვილი.

შვილმა უთხრა:

– დედი!.. მესამეთაც უნდა ვსინჯო, ვინ იცის, ახლა
მაინც მივალწიო მიზანს – შევისწავლო ხელობა.

დედამ გაყიდა უკანასკნელი ბელელიც, სხვის ოჯახში

მოჯამაგირედ დადგა, ფული წინასწარ გამოართვა, ერთი წლის ქირა, შეუხვია შვილს ოცი თუმანი, დააკერა უბებზე, ისევ დაულოცა გზა და გაისტუმრა.

ვაჟი ახლა სულ სხვა სახელმწიფოში წავიდა. ნახა იმ ქვეყანაში, დიდი და პატარა საკრავზე უკრავენ, რომლის მსგავსი მას არასოდეს მოუსმენია: მოეწონა, მიებარა ერთ კარგსა და გამოჩენილ ოსტატს, ისწავლა საუკეთესოდ დაკვრა, შეასრულა კიდევ ექვსი თვე, ფულიც შემოაკლდა, დაბრუნდა ისევ შინ.

როდესაც შინ მოვიდა, დედას უთხრა:

– ჩემო დედა, ტყუილად შეგაწუხე, ვერაფერი ხელობა ვერ შევისწავლე, სახლი და ოჯახი აღარ გვაქვს, საცხოვრებელი არაფერი აღარ გაგვარჩნია, მეტი გზა არ არის, უნდა გამყიდო.

იმ დროს ყმებს ყიდდნენ ბაზარზე, ლამაზ ტყვეში ბევრ ფულს იღებდნენ, ვაჟი კი მეტიხმეტად ლამაზი იყო, ვარსკვლავით ბრწყინავდა.

დედასაც მეტი გზა აღარ ქონდა, დაუჯერა შვილს და ბაზარზე გასაყიდად გაიყვანა, რაც კი ტყვეები გამოეყვანათ, ყველაზე ლამაზი ეს ვაჟი იყო, ხელფეხშეკრული დახეულ ტანისამოსში გამოირჩეოდა სხვებისგან.

დედამისს ენანებოდა შვილი სხვისთვის მიეყიდნა, ისე ძვირად აფასებდა, ვერავინ მოურიგდა. ბოლოს ერთი უცხო ქვეყნის სოვდაგარი მიუახლოვდა, რომელიც გააოცა ვაჟის სილამაზემ. ახედ-დახედა ტყვეს და ფასი იკითხა, დედამ ამასაც ძვირად დაუფასა, სოვდაგარმა გაიკვირვა ფასი და იკითხა:

– ასე ძვირად არცერთი ტყვე არ ფასობს, შენ, ქალო, ხომ არ გაგიჟდი?!. ვინ გადაიხდის მაგოდენა ოქროს...

ვაჟმა იწყინა და დედას უსაყვედურა:

– დედი!.. განა ყველამ იცის ჩემი ფასი?.. გაანუბე თავი, ბოლოს ინანებს, ვინც ჩემში ფულს დაზოგავს. მაგ კაცი სოვდაგარია, თვარა, თავში ჩემზე მეტი ჯიჯუა როდი აქვს, პირიქით, ძალიან ნაკლებიც.

სოვდაგარი გაბრაზდა ამ სიტყვების გაგონებაზე, მობრუნდა და იყიდა ვაჟი, დედამისს მისცა იმდენი ოქრო, რაც დაუფასა.

წამოიყვანა სოვდაგარმა ტყვე ვაჟი ხელფეხ შეკრული ზღვის პირად, იქვე წასასვლელად გამზადებულ გემზე აიყვანა, უფროს მეზღვაურს ჩააბარა, თან წერილიც გაატანა და დაავალა:

– როდესაც გემს ჩემი კაცი შეხვდეს, ეს დაბეჭდილი წერილი და ეს ვაჟიც გულდაგულ მას გადაეციო.

გემზე ყველა ლამაზ ვაჟს მისჩერებოდა და ეცილებოდა. ზღვა წყნარი იყო, როდესაც შუა ზღვაში შევიდნენ, მგზავრებს შორის გაჩაღდა გახურებული ბანქოს თამაში. თამაშში გემის უფროსიც ჩაერთა. ითამაშა, წააგო, ისესხა, კიდევ წააგო: გაიხადა ძვირფასი ზედა ჩასაცმელი, დააგირავა, ითამაშა, მაინც კიდევ წააგო. აღარაფერი დარჩა, რაზე ითამაშოს — გაბრაზდა, დააპირა თავის მოკვლა, შევიდა გემის უფროსი თავის ოთახში, მას თან შეჰყვა ლამაზი ტყვე ვაჟი, როდესაც ნახა, რომ გემის უფროსი სამჭრელოს იღებს თავის მოსაკლავად, მიუახლოვდა და სთხოვა:

– უფროსო! ნება მომეცი მე გიხსნა გაჭირვებისაგან, დაგიბრუნო ყველა შენი წაგებულნი, ოღონდ ის წერილი, რომელიც სოვდაგარმა გაგატანა ჩემთან ერთად, წამაკითხე...

გემის უფროსს გაუკვირდა, როგორ და რა გზით უშველიდა ტყვე ვაჟი, ან რით დაუბრუნებდა მის მიერ წაგე-

ბულს, მაინც დათანხმდა, ამოიღო უბიდან წერილი, მისცა ვაჟს წასაკითხათ, თვითონ კი დაფიქრებული ფანჯრიდან ზღვას გასცქეროდა.

წაიკითხა ვაჟმა წერილი, რომელშიც ეწერა:

„ეს ლამაზი ვაჟი, როგორც კი ჩაიბაროთ, იქვე თავი მოჰკვეთეთ, რადგანაც მან მე შეურაცხყოფა მომაყენა“-ო.

ვაჟმა ამოიღო სხვა ქაღალდი და სოვდაგარის მსგავსი ხელით დასწერა: „ეს ლამაზი ვაჟი როგორც კი ჩაიბაროთ, იქვე ძვირფასი ტანისამოსით მორთეთ. ჩემი ქალიშვილი მიათხოვეთ, დააქორწილეთ, მე ნუ მომიცდით და ჩემს მოსვლამდე ჩემს საქმეებსაც მაგ განაგებდეს“-ო. დახურა წერილი, გემის უფროსს დაუბრუნა, რომელიც ისევ ზღვის ტალღებს გასცქეროდა და უთხრა:

— ჯიბეში იქნება ცოტაოდენი გროში სადმე ჩაგრჩათ, ნახეთ და გადმომეცით, წავიდე, ვითამაშო.

გემის უფროსმა გადმოაბრუნა ყველა ჯიბეები, ვერსად ვერაფერი ნახა, ბოლოს, როდესაც უბის ჯიბეს იბერტყავდა, ერთი გროში გადმოვარდა, სტაცა ვაჟმა ხელი გროშს სწრაფად და გასწია სათამაშოდ.

დაიწყეს თამაში, იგებს ვაჟი, უკვირს ყველას. ერთი გროშით რამოდენი ფული მოიგო, თამაშობს და კიდევ იგებს, როდესაც ყველა მოთამაშენი გააცარიელა, მოუსვა ფულს ხელი, შეიტანა გემის უფროსის ოთახში და უფროსს გადასცა. გახარებული და გაკვირვებული უფროსი მადლობის ნიშნად ტყვე ვაჟს ხელებს უკოცნიდა.

გემი დანიშნულ ადგილზე გაჩერდა. სოვდაგარის კაცი გემს დაუხვდა, უფროსმა მას გადასცა წერილი და ლამაზი ვაჟიც ჩააბარა.

წაიყვანეს — დაბანეს, გამოუცვალეს, ჩააცვეს საუკე-

თესო ძვირფასი ტანისამოსი, მიათხოვეს სოვდაგრის ქალიშვილი, დააქორწილეს, დაპატიჟეს მთელი ქალაქის ცნობილი და ღირსეული ოჯახები, ნეფე-დედოფალი მზესა და მთვარეს ჰგავდნენ. ილხინეს შვიდი დღე და ღამე განუწყვეტლივ.

როდესაც ქორწილი დასრულდა, სიძეს ჩააბარეს სიმამრის საქმეები, რომელსაც სიძე ღირსეულად გაუძღვა.

გაიარა კარგა ძალმა დრომ. სოვდაგარი არ დაბრუნებულა, სიძემ მის ქონებას ბევრი სიმდიდრე მიუმატა და ცხოვრობდნენ ბედნიერად.

ერთ დღეს სიძე სასეირნოდ გავიდა ქალაქგარეთ, საუკეთესო ცხენით გაისეირნა, ნახა, მეფის შვილი კოშკის სიახლოვეს ადის და ჩადის, მიესალმა, მოიკითხეს ერთმანეთი. მეფის შვილმა უამბო თავისი გასაჭირი:

— ეხ, ძმაო, ამდენი წელია ვიტანჯები, მიყვარს, მას კი არ უნდივარ, დავდივარ ამ კოშკის ახლოს, აქ არის შენახული ჩემი ცეცხლის მომკიდებელი მზეთუნახავი და ერთი თვალიც კი ვერ მოვკარი, დავდნი ზეზურ ვაჟკაცი, აღარც სამეფო მახსოვს და აღარც საბრალო მშობლები, რომელნიც ჩემს გამო იტანჯებიან.

— მეფის შვილო, მე დაგანახებ მზეთუნახავს. იმ პირობით, რასაც გთხოვ, უნდა შემიხსრულო.

— რაც გინდა მთხოვე, მზადა ვარ, მთელი სამეფო გადავაბრუნო, ოღონდაც ჩემს მწველს სადმე თვალი მოვკრა.

— ჩვენ ორივენი ხვალ აქვე შევხვდეთ ერთმანეთს ამ დროს, აწი კი ნახვამდის, მალე შენც გაიხარებ.

მეორე დღეს სიძემ აიღო ხელში საკრავი და ისევ ცხენით წავიდა იმ ადგილს, სადაც მას მეფის შვილი ელოდებოდა.

შეხვდენ ერთმანეთს, მიესალმენ და შეუდგნენ მზადებას.

სოვდაგრის სიძემ წინასწარ უთხრა მეფის შვილს:

– შენ უნდა გასცე განკარგულება, როდესაც სოვდაგარი გემიდან ნაპირზე გადმოვა, იქვე ბაწრით შეკრან, შენ წარმოგიდგინონ და შენ კი იმისთვის თავი უნდა მოაკვეთინო; ჩემი თხოვნა ეს არის, მეტი არაფერი, თუ ამის შესრულების პირობას მომცემ, მზად ვარ მეც გემსახურო და ვაგახარო.

მეფის შვილმა თანხმობა გამოუცხადა.

ორივენი ჩამოსხდნენ კოშკის ძირს, სოვდაგრის სიძემ ამოიღო უბიდან საკრავი, მეორეც ისეთი მეფის შვილს მისცა ხელში, დაუკრა ისეთი სასიამოვნო ხმით, რომ ირგვლივ ყოველივე სმენად იქცა. საკრავის ხმაზე ხალხიც მოგროვდა, მეფის შვილმა არ იცის დაკვრა, მაგრამ ხალხს ჰგონია, ორივე უკრავს. სოვდაგრის სიძემ მოუმატა და მოუმატა მალლა ხმით სიმების ჟღერა. მზეთუნახავს რომ საკრავის ხმა მოესმა, მალლიდან გადმოდგა და სმენად იქცა, მოიხიბლა საკრავის ხმით. ნელ-ნელა ძირს ჩამოვიდა, მიუახლოვდა საკრავის ახლოს და იკითხა დამკვრელის ვინაობა. სოვდაგრის სიძემ მოახსენა, რომ სწავლობს მეფის შვილისგან დაკვრას, მეფის შვილიც მიესალმა.

მოხიბლული მზეთუნახავი დათანხმდა, ცოლად გაჰყოლოდა მეფის შვილს. შეუღლდნენ, დიდი ქორწილიც გადაიხადეს.

ამასობაში სოვდაგრის წერილიც მიიღეს, რომ ის აპირებს დაბრუნებას, სიძემ მოაგონა მეფის შვილს, დაპირებული არ დავიწყებოდა.

მეფემ გასცა ბრძანება, როგორც კი სოვდაგარი გემი-

დან გადმოვიდოდა, მისთვის მოეყვანათ ხელფეხშეკრული იქვე.

გადმოვიდა თუ არა სოვდაგარი გემიდან, იქვე შეკრეს და მეფეს მიგვარეს.

მეორე დღეს მთელი ქალაქი უნდა დასწრებოდა სოვდაგარის თავის მოკვეთას.

შეინძრა ქალაქის ცნობილნი, მიდიან მეფესთან, სთხოვენ, ნუ მოჰკვეთენ სოვდაგარს თავს, გაიკითხეს თუ რა დანაშაული აქვს, მაგრამ მეფე ყველას უარით ისტუმრებს.

მოიყარა ხალხმა თავი, შეიქნა ხმაურობა, ტირილი და ვაება, სტირიან ცოლი და შვილი, სოვდაგარის ახლობლები იმდღურებიან, მაგრამ მეფის განკარგულება უნდა შესრულდეს, არავის ყურადღებას არ აქცევენ.

გამოიყვანეს ხელფეხშეკრული სოვდაგარი, მიიყვანეს თავის მოსაკვეთად, მისჩერებია ჯარი და ჯამაათი, იმატა ყვირილ-კივილმა, ტირილმა შეზარა ქვეყანა.

სოვდაგარის სიძე წარსდგა მეფის წინაშე და სთხოვა, ეპატიებინა, არ მოეკვეთა თავი მისი სიამამრისთვის.

მეფემ იქვე შეუსრულა თხოვნა, გასცა ბრძანება, შეეხსნათ ხელ-ფეხი სოვდაგარისთვის და გაენთავისუფლებინათ.

გაანთავისუფლეს სოვდაგარი, გადარჩა თავის მოკვეთას, მაგრამ არ იცის, თუ ვინ გადაარჩინა.

მიუახლოვდა სიძე და შეეკითხა:

– სოვდაგარო, გახსოვს თუ არა ლამაზი ტყვე, რომლისთვისაც შენი ბრძანებით თავი უნდა მოეკვეთათ, უბრალოდ.

– მახსოვს...

– მე ვარ ის ტყვე, ხომ გამოსცადე, რა ძნელია უდა-

ნაშაულო კაცისთვის თავის მოკვეთა, მეც არ მინდოდა
სიკვდილი და დღეს შენი სიძე ვარ, რომელიც შენს ქონე-
ბას შენზე უკეთ ვუვლი.

მოეხვია სოვდაგარი სიძეს, მერე ცოლშვილს და
ცხოვრობდნენ ბედნიერად.

ეს მოხდა იმით, რომ ლამაზმა ვაჟმა ისწავლა:
რამოდენიმე ენაზე წერა-კითხვა,
ბანქოს თამაში და
საუკეთესო საკრავზე დაკვრა.

მთქმელი *ეკ. ანტონოვი*
ოქტომბერი 1937 წ.

ოქროს ქოჩრიანი ვაჟის ზღაპარი

ერთ დიდებულ მეფეს ვაჟი არ ყავდა: ყავდა სამი ქალიშვილი. იმ ქვეყანაში წესი იყო, ვინც ქალიშვილს მოეწონებოდა, მას უნდა გაჰყოლოდა ცოლად.

როდესაც მეფის უფროსი ქალიშვილი გასათხოვარი შეიქნა, იმ ქვეყნის წესისამებრ, მეფემ ოქროს სინით მწიფე ნესვი გაუგზავნა ქალიშვილს, მის ნიშნად, რომ დრო არის შენი გათხოვებისა და ვინც მოგეწონოს, ამოირჩიეო.

ქალიშვილმაც მიიღო ნესვი — თანახმა ვარო.

მეფემ გამართა დიდი ლხინი, მოიწვია, რაც კი რამ მის საბრძანებელში ხალხი მოიპოვებოდა, ყველასათვის სუფრა გაშალა.

მოვიდა დაძახებული ხალხი, გაივსო მეფის დარბაზი, როდესაც ყველანი სუფრას შემოუსხდნენ, მეფემ მისცა ქალიშვილს ოქროს ბურთი. ქალიშვილმა ხელში ოქროს ბურთით რამდენიმეჯერ აიარ-ჩაიარა, მაგრამ არავინ მოეწონა, ბურთი ისევ ხელში ეჭირა, ბოლოს თავისი მამის ნაზირს ჩაუგდო ბურთი კალთაში, მის ნიშნად, რომ მოეწონა.

ძალიან ეწყინა მეფეს, არ უნდოდა ნაზირი სიძედ, მაგრამ რას იზამდა, დააქორწილა და დალოცა.

გავიდა რამდენიმე წელიწადი, მეფის მეორე ქალიშვილიც გასათხოვარი გახდა. მამამ მასაც გაუგზავნა ოქ-

როს სინით მწიფე ნესვი, მეორე ქალიშვილმაც მიიღო, მეფემ კვლავ წვეულება გამართა, ქალიშვილს მისცა ოქროს ბურთი საქმროსთვის კალთაში ჩასაგდებად. მეორე ქალიშვილმაც რამოდენიმეჯერ აიარ-ჩაიარა, არავინ მოეწონა, ადგა და მეფის ვეზირს ჩაუგდო ბურთი კალთაში.

ეს ამბავიც ეწყინა ძალიან მეფეს, მაგრამ მეტი ჩარა აღარ იყო, მეორე ქალიშვილიც ვეზირს მიათხოვა.

დარჩა მეფეს მესამე ქალიშვილი, სულ იმაზე ოცნებობდა, რომ მესამეს მაინც აერჩია მეფის ფასის ღირსი სიძე, რომელსაც ტახტიც დარჩებოდა.

მესამე ქალიშვილი ერთ მშვენიერ დღეს ბაღში სეირნობდა, გაიხედა, დაინახა ერთი ლამაზი მებატე ბიჭი, ხელში ჯოხი უჭირავს, თავზე ტყაპუჭი ახურია, კოჭლობს და ბატებს ლალამს. მებატე რუს გადაახტა, ტყაპუჭი თავიდან მოძვრა, ძირს დაუვარდა, მეფის ქალიშვილმა დაინახა, მშვენიერი ოქროსფერი ქოჩორი ქონდა, მებატემ სწრაფად აიღო ტყაპუჭი, თავზე დაიხურა და განაგრძო ბატების ლალვა.

მეფის მესამე ქალიშვილს მოეწონა კოჭლი მებატე, თვალში ჩაუვარდა და შეუყვარდა. იმ დღიდან ხშირად უჭვრეტდა ხოლმე ჩუმად მებატეს, ვინ რას იფიქრებდა თუ უყვარდა.

როდესაც ქალიშვილი გასათხოვარი გახდა, მეფემ იმასაც, როგორც მის უფროს დებს, ოქროს სინით მწიფე ნესვი გაუგზავნა. ქალიშვილმა სიხარულით მიიღო.

მეფემ გასცა ბრძანება, რომ მის სახელმწიფოში არავინ დარჩენილიყო წვეულების გარეშე.

მოვიდა ჯარი და ჯამაათი, გაივსო მეფის დიდი დარბაზი წვეულებით, თავადისა და ღირსეულის ვაჟებს თვალი

ეჭირათ მეფის მესამე ქალიშვილზე და მეფის ტახტზე-
დაც, მოვიდა მრავალი დიდებულის შვილნი ჩაცმულ-მო-
კაზმულნი, ბრჭყვიალებით გამოწყობილნი. შემოუსდ-
ნენ დიდებულ სუფრას, მეფემ მისცა ქალიშვილს ოქროს
ბურთი, აიღო ქალიშვილმა, ადის და ჩადის, ათვალი-
ერებს, ზღვა ხალხში ეძებს, ვერ დაინახა მებატე ვერსად,
რამოდენიმეჯერ ავლა-ჩავლის შემდეგ მივიდა მამასთან
და უთხრა:

– მამაო, ჩემო მეფეო, ვინც მე მომწონს და მიყვარს,
ის აქ არ არის...

მეფემ გაგზავნა კარისკაცები. მოეყვანათ თუ ვინმე
დარჩენილა სადმე, ენახათ, ვინ აკლდა მათ სუფრას.

მოიარეს ქვეყანა, წავიდნენ, ნახეს, არავინ დარჩენილა,
მარტო ერთი კოჭლი მებატეა, ბატებს ლალავს, უთხრეს:

– შე საწყალო, მეფე ქალიშვილს ათხოვებს, დასცი-
ნეს, შენ გიცდის, ადექი და წამოდიო.

მიატოვებინეს ბატები და წამოიყვანეს, მის მეტი სხვა
ყველა მეფის სუფრაზე იყო, არავინ ჩანდა არსად.

წამოიყვანეს მებატე, გზაში მათ შეხვდა ბუჩქებში კურ-
დღლეები, მებატე მისწვდა ერთ ბაჭიას, დაიჭირა და უბე-
ში ჩაისვა. მეფის კაცებიც სწვდნენ კურდღლებს დასაჭე-
რად, მაგრამ სანამ ისინი გადახტებოდნენ, კურდღლები
მიიმალნენ: ეწყინათ, მებატეს ჰკითხეს:

– რა თილისმა გაქვს, შენ დაიჭირე, ჩვენ კი ვერა!..

მოვიდა მებატე მეფის სასახლეში, კოჭლობს, თავზე
ისევ ის ტყაპუჭი ახურავს, უბეში კურდღლის ბაჭია უზის,
მოვიდა და ერთ კუთხეში დაჯდა.

მეფის ქალიშვილს გაეხარდა მებატეს დანახვა, გაი-
არა მის წინ, კურდღელმა ილლიიდან თავი გამოყო და
მიიმალა.

შერცხვა მეფის ქალიშვილს კურდღლის დანახვაზე, უხერხულობა იგრძნო და ვერ ჩაუგდო მებატეს ბურთი კალთაში, კიდევ გაიარა, გამოიარა, ყოველთვის მის გავლაზე კურდღელი თავს გამოყოფდა, ქალს შერცხვებოდა და ვერ უგდებდა მებატეს კალთაში ბურთს. ბოლოს, როდესაც დაიღალა ავლა-ჩავლით, აიღო ოქროს ბურთი და მებატეს შიგ კალთაში ჩაუგდო.

მეფეს ეწყინა, იმედი გაუცრუვდა ტახტის მემკვიდრეზე, უფროსი ორი ქალიშვილი მაინც ნაზირსა და ვეზირს გაჰყვნენ ცოლად, ამან კი სულ ოხერი და უთვისტომო ვინმე მებატე ამოირჩია, კოჭლი და გაჭირვებული. ხალხსაც ძალიან გაუკვირდათ, ეს ვინ მოიწონა მეფის შვილმაო.

გაჯავრებულმა მეფემ ცალკე ბინაში ჩაასახლა მებატე და მისი ცოლი, რადგანაც გულნაკლული იყო, უფროსი დები ქმრებით დასცინოდნენ და ახლოსაც არ იკარებდნენ.

მეფემ იმდენი იჯავრა, რომ დაბრმავდა, მებატეს ახლოს არ იკარებდა.

მებატე და მისი ცოლი ცხოვრობდნენ თავისთვის ტკბილად.

გაიარა დრომ, მეფე გახდა ძალიან ავად, ბევრი იექიმეს, ვერ მოარჩინეს. ბოლოს ერთმა ძველმა, მოსწრებულმა დედაბერმა სთქვა, თუ ირმის ხორცს აჭმევთ და ირმის რძეს ასმევთ, აუცილებლად მორჩებაო.

შეიარაღდნენ მეფის ორი უფროსი სიძეები, წაიყვანეს თან გამოცდილი მონადირეები და გავიდნენ სანადიროდ.

მებატეს ცოლმა სთხოვა:

— ერთი ცხენი თქვენს მესამე ქვისლსაც ათხოვეთ,

ესეც წამოვა, იქნებ დაგეხმაროთ.

სიცილი დააყარეს, თუ ვიშოვნით ირემს, მაგისი წყალობით, თუ არა და ვერ ვიშოვნით ერთი ჯაგლაგი ცხენი.

გავიდა მებატე მინდორზე, ამოიღო ჯიბიდან გამოხვეული ძუა, გახსნა თუ არა, მის წინ გაჩნდა რაში, ფრინველივით მოფრინდა, ახვიხვინდა და დაუდგა წინ. შემოახტა რაშს, წაიყვანა შორიახლოს. ამოიღო მეორე ჯიბიდან პატარა ჯოხი, დაასო მიწაზე, დაეშვა ოქროს კარავი, შევიდა კარავში, შეიმოსა თავისი სამეფო ტანისამოსით, შემოიკრა ქამარ-ხანჯალი, გამოვიდა კარვიდან, ორი თითი პირში ჩაიყო, დაუსტვინა, მის წინ გაჩნდა ირემი, მოწველა, რძე ჭურჭლით დადგა, დაკლა ირემი, დაჩეხა. ხორცი ჩამოკიდა. ელოდება.

ქვისლებმა ბევრი იხეტიალეს ტყეში, ველში, მაგრამ, ირმის კვალიც კი ვერსად იპოვნეს. ხელცარიელი შინ ბრუნდებოდნენ, რომ ოქროს კარავს მოკრეს თვალი. მივიდნენ, იქვე ახლოს ირმის ტყავი და თავფეხი დაინახეს. იფიქრეს, სწორედ იქ ვიშოვით, რაც გვინდაო.

მიუახლოვდნენ ოქროს კარავს, გამოვიდა მეფის ტანისამოსში გახვეული ოქროს ქორიანი ჭაბუკი, ისეთი სილამაზის, რომ მზეს აბნელებს. ჭაბუკმა მიიღო, უთხრეს ქვისლებმა მათი მისვლის მიზეზი. ჭაბუკმა უთხრა:

— ხორცსაც მოგცემთ ირმისას და რძესაც, ოღონდ თქვენ მეფის ორივე სიძეებს ჩემი რაშის ნიშანი უნდა დაგისვათ დუმაზე და ორივეს მარჯვენა ყურის ბიბილო უნდა გაგიჭრათ.

მეფის სიძეები დათანხმდნენ.

როგორც თქვა ჭაბუკმა, ისეც მოიქცა, მარჯვენა ყურის ბიბილო ორივეს გაუჭრა და საჯდომის დუმაზეც ორივეს

თავისი რაშის დალი დაუსვა. ნიშანი და რაშის დამლა-
არაფრად ეამათ ქვისლებს, მაგრამ მეტი რაღა გზა ქონ-
დათ, წამოიღეს ირმის ხორცი ბლომად, რძეც სავსე დიდი
ოქროს ჭურჭელით მოიტანეს სიმამრთან, მართლაც შე-
ჭამა თუ არა მეფემ ირმის ხორცი, მორჩა; რძეს კი ასმევ-
დნენ და ხელპირსაც მითივე ბანდნენ, მეფეს თვალებიც
აეხილა ყველას გასაკვირად.

წამოვიდა მებატე, გაიხადა სამეფო ტანისამოსი, და-
კეცა, შეახვია, ამოიღო პატარა ჯოხი მიწიდან, ოქროს კა-
რავიც გააჭრა, რაში, რომელიც მინდორზე ხვიხვინებდა,
მიუახლოვდა მებატეს, ფეხებით ბდღვერს ადენდა. ამო-
იღო მებატემ ძუა, შეახვია, ისევე ჯიბეში შეინახა და რა-
შიც თვალის დახამხამების უმაღ გააჭრა, დაიხურა თავზე
თავისი ტყაპუჭი, ჯაგლაგს მისდია.

მოვიდა მებატე შინ, ჯაგლაგი ცხენი დაუბრუნა და
ერთიც დაცინვა მიიღო, ამას რომ არ ეპოვნა ირემი და
ირმის რძე, რა გვეშველებოდა, მან არაფერი არ სთქვა,
არც ცოლს გაუმხილა, რაც მოხდა, განაგრძეს ცხოვრება
ჩვეულებრივად.

მორჩა მეფე, თვალებიც აეხილა. ერთ დროს მე-
ფეს ომი გამოუცხადეს. შეიარაღებულ ჯარს მეფე თვით
მიუძღვოდა წინ, სიძეები კი მთავარსარდლებად დანიშნა
ორივენი.

დაიწყო ომი, მეფეს მტერმა დიდი ძალი ჯარი გაუწყ-
ვიტა, მისი მთავარსარდალი სიძეები კი ერიდებიან ხელ-
ჩართულ ბრძოლას, მებატე კი შორიახლოს მიჩერებია
ამ სურათს, თუ როგორ მარცხდება მეფის ჯარი. ამოიღო
ჯიბიდან შეხვეული ძუა, გაჩნდა მის წინ, ისევ ხვიხვინით
მისი რაში. მოიხადა თავიდან ტყაპუჭი, გადმოეყარა ოქ-
როს ქოჩორი მხრებამდე, შემოტრიალდა, შეიმოსა სა-

ომარ ტანსაცმელში, ხმალ-ხანჯლით ხელში, დატრიალდა ბრძოლის ველზე, ჩაერია მტრის ბანაკში, არამდენიც ხმალს მოიქნევდა, ათობით იხოცებოდა მტრის ჯარი. რაშის ფეხქვეშ ჭიანჭველასავით ისრისებოდნენ. უკვირს ყველას, ვინ არის ეს ოქროსქოჩრიანი ჭაბუკი, რომ მტერი მთლად გაწყვიტა და თვითონ კი არწივივით დაქროლამსო.

შეშინებული და დაბნეული მტერი დამარცხებული გაბრუნდა. ოქროსქოჩრიანმა თავისი ხელი გაიჭრა, მეფემ ამოიღო ჯიბიდან ბაღდადი და შეუხვია, გადაკოცნა და თავისი ბეჭედიც თითზე გაუკეთა.

გამარჯვებული მეფე დაბრუნდა შინ, ძალიან უნდოდა იმ ოქროსქოჩრიანი ჭაბუკის ვინაობა გაეგო.

მებატემ კი, როგორც შეახვია ძუა, რაში გაქრა, თავზე თავისი განუყრელი ტყაპუჭი დაიხურა და შეხვეული ხელით გასწია შინ.

გამარჯვებულ მეფეს იმ ღამეს მოაგონდა თავისი დამარცხებული ქალიშვილი, სთქვა: წავიდე, ერთი ვნახო რასა იქმს ის ჩემი გაჭირვებული შვილიო.

მივიდა ქალიშვილთან, მებატემს ცოლს ძალიან გაუკვირდა მამის მისვლა, გაეხარდა კიდევ, იქნება შემირიდესო.

მეფემ დაინახა, სიძე დაღლილი ისვენებს, ხელი მალლა აუწევია, მეფის ბაღდადით შეხვეული უჩანს, შეეკითხა:

- ვინ არის, შვილო, ეს კაციო?!
- შენი სიძეა.
- რათ წევს?
- გუშინ გვიან დაღალული მოვიდა და ისვენებს. მეფემ იცნო თავისი ბაღდადი და ბეჭედი, გააღვიძა,

გამოკითხა ვინაობა. სიძემ კითხა:

– ვინ მოგარჩინა, ვინ გამოგიგზავნა ირმის ხორცი და რძე?..

– არ ვიციო.

– მე გამოგიგზავნე, ორივე ჩემს ქვისლებს ნიშანი მე დავუსვი.

– დაუჯერებელი ამბავია, რად არ თქვეს სიძეებმა!..

– ნახეთ მეფე, ორივეს მარჯვენა ყურის ბიბილოებია გაჭრილი და საჯდომის დუმაზე დალი აქვთ ჩემი რაშის ნიშნით.

მეფეს მაინც ეჭვი ეპარებოდა, რომ ეს კოჭლი და ტყაპუჭიანი მებატე ასეთ გმირობას ჩაიდენდა, მაგრამ მისი ბეჭედი და მისივე შეხვეული ბალდადიც მის თვალწინ იყო. მაინც მეფემ მოიწვია მთელი თავისი სახელმწიფოს ჯარი და ჯამაათი, გამართა დიდი ლხინი.

წვეულნი შეიკრიბნენ, ილხინეს. ბოლოს მეფემ გამოაცხადა ყველას გასაგონად:

– ჩემო ერთგულო ხალხო, მე ვიყავი ბრმა და მძიმე ავადმყოფი, თქვენ იცით, მომარჩინეს ირმის რძით და ხორცით, ის კი არ ვიცი, ვინ გამომიგზავნა, ამისთვის ჩემი ბრძანებაა, ყველამ მოიხადოს თავზე ქუდები და ჩაიხადოთ ნიფხვები და მე ჩემის თვალით უნდა დავინახო, ვის აზის ნიშანი გამოგიგზავნისა.

ხალხი იქვე დათანხმდა, მეფემ ყველას ჩამოუარა, ვერავის უნახა. ნაზირი და ვეზირი კი ჩუმად შორიახლოს უყურებდნენ სეირს, თვითონ არც ქუდები მოიხადეს და არც ნიფხვები ჩაიხადეს, ეგონათ, ჩვენ ვინ გვაკადრებსო. მეფე მიუახლოვდა ნაზირსა და ვეზირს, თავისი ხელით მოხადა ორივეს ქუდები, ნახა მარჯვენა ყურის ბიბილოები გაჭრილი, საჯდომის დუმაზე ორივეს დალი ასვია

რაშის ნიშნით.

ნაზირი და ვეზირი შერცხვენილნი და გაწბილებულნი მიიმალნენ. მეფის სტუმრებმა გაიგეს, რომ მეფეს ირმის ხორცი და რძე გამოუგზავნა თავისმა მესამე სიძემ და ომშიაც მტერი დამარცხებული უკუაგდო.

მეფე შეეკითხა ხალხს:

– ჯამაათო, ვის ეკუთვნის ჩემი ტახტი და მემკვიდრეობა?

– მებატეს, მებატეს! – იყო ხალხის ხმა.

მებატემ მოიხადა თავზე ტყაპუჭი, გამოუჩნდა ოქროს ქოჩორი, ამოიღო პატარა ჯოხი, დაასო, გაჩნდა ოქროს კარავი, შევიდა, ჩაიცვა სამეფო ტანსაცმელი, ამოიღო, გახსნა შეხვეული ძუა, გაჩნდა მის წინ რაში. უყურებს ამას ყველაფერს ხალხი და მხიარულობს, იცინის, აღტაცებაშია.

გადმოვიდა მეფე ტახტიდან, დაულოცა სიძეს და იცხოვრეს ბედნიერად, ნაზირი და ვეზირი კი გაწბილებულნი დარჩნენ.

ნათქვამი: *ეკ. ანტონოვისა*

ლექსი

ლეგენდა სოლომონ ბრძენზე

დავით მეფის დროს, როდესაც მისი შვილი სოლომონი ჯერ კიდევ მხოლოდ ცხრა წლისა იყო, მოხდა ასეთი ამბავი:

ერთ ქალსა და კაცს ჰყავდათ ერთადერთი ვაჟი, სხვა შვილი არ გააჩნდათ და ძალიან გულით უნდოდათ, რომ მათი ვაჟი ნასწავლი გამოსულიყო. სიმდიდრე ბევრი ჰქონდათ, ყმებიც ბლომად ჰყავდათ, თვითონ კი ერთ მოყრუებულ ადგილზე ცხოვრობდნენ, სადაც ადამიანის ფეხი იშვიათად დაიდგებოდა.

მშობლებმა თავისი შვილი ერთ-ერთ დიდსა და სახელოვან ქვეყანაში გაგზავნეს სასწავლებლად. არაფერს ზოგავდნენ მისი სწავლისთვის, მამა ხშირად მიაკითხავდა შვილს, ინახულებდა, ცოლისა და ოჯახის ამბავს აცნობებდა, დატკბებოდა თავისი საყვარელი შვილის ალერსით და შინ დაბრუნდებოდა.

ერთ მშვენიერ დღეს ვაჟის დედა გარდაიცვალა, ქმარმა დაასაფლავა ისრაელის წესისამებრ, იგლოვა თერთმეტი თვე და როდესაც გლოვა გაათავა, ისევ შვილს მიაკითხა, მხოლოდ დედის გარდაცვალება არ გაუმხილა, რომ გული არ აეცრუებინა შვილს სწავლაზე. ჩვეულებრივ დაბრუნდა შინ, გახდა ავად და მამაც გარდაიცვალა. თავისი ქონების მომვლელად ერთ-ერთი უერთგულესი ყმა დატოვა, შვილის დაბრუნებამდე.

გაიარა რამოდენიმე წელიწადმა, შვილმა სწავლა დაამთავრა და ოჯახს დაუბრუნდა. წინ მამის დატოვებული ყმა გადაეღობა და არ შეუშვა სახლში:

– ვინა ხარ, ან სადაური ხარ, ეს სახლი და ქონება, მე მამაჩემმა დამიტოვა, შენ საიდანაც მოსულხარ, იქითვე წადი, შენი აქ არაფერია.

დაღონებული შვილი გამობრუნდა და დაიანისთვის მეფე დავითს მიმართა და აუხსნა საქმე, როგორც მოხდა.

დავით მეფემ დაიბარა ის ყმა, ბევრი დაკითხა, ბევრი ცნობა ჩამოართვა, მაგრამ არ იქნა და ვერ ათქმევინა, რომ მემკვიდრე თვითონ არ იყო. შვილი კი დაჟინებით მოითხოვდა თავისი ქონების დაბრუნებას. მხოლოდ მოწამე კი არავინ აღმოჩნდა, დაედასტურებინა შვილის სიმართლე.

პატარა სოლომონი მიუახლოვდა მამას და მოახსენა:

– მამა ბატონო, თუ ნებას მომცემთ, მაგ საკითხს მე გამოვარკვევ, სულ მოკლე ხანში.

დავით მეფეს გაეცინა, გაიფიქრა, ამ პატარა ბავშვმარა უნდა გამოარკვიოს, ან საიდან შეუძლია სიმართლე გაიგოსო, მაგრამ მაინც მისცა ნება ჩარეულიყო ამ საქმეში. პატარა სოლომონმა ჰკითხა ნამდვილ მემკვიდრეს:

– სად არის მამაშენი დასაფლავებული?..

შვილმა მიუგო:

– მე სასწავლებლად ვიყავი, არ გამიგია მამის გარდაცვალება, არც ვიცი მისი საფლავი.

მერე ყმამ უთხრა სოლომონს:

– ჩემი მამის საფლავიც მე ვიცი და მისი ქონებაც ჩემია.

სოლომონმა გაგზავნა ყმა და დაავალა, იმ საფლავიდან მიცვალებულის პატარა ძვალი მოეტანა.

ყმა მიტრიალდა, გასწია და მოიტანა მიცვალებულის
საფლავიდან პატარა ძვალი, გახარებულმა გადასცა სოლო-
ლომონს.

სოლომონმა ძვალის მიმტანს გამოადენინა ნეკიდან
სისხლი, შიგ ძვალი ჩაჰყო, მაგრამ ძვალი ოდნავაც არ
შეიღება, არ მიიღო უცხოს სისხლი.

სოლომონმა ნამდვილ შვილს გამოადენინა ნეკი-
დან სისხლი, ყველას თვალწინ ჩაჰყო შიგ ძვალი და და-
ინახეს, რომ შვილის სისხლი მამის ძვალმა მთლიანად
შეისრუტა და შეიძლება, რაც დამადასტურებელი გახდა,
გამოცნობილიყო ნამდვილი მემკვიდრე.

ყმას პირი გაუშავდა, რაღა უნდა ეთქვა, ხოლო ნამდ-
ვილ შვილს კი ჩააბარეს მამის დატოვებული ქონება.

პატარა სოლომონის სიბრძნე კი უკვე ცის კიდიდან
კიდემდე მოეფინა.

დავითსაც მოეწონა შვილის სიბრძნე და გვერდით
მოისვა ყოველი რთული საქმეების გარჩევაში დასახმა-
რებლად.

ძველ ებრაულიდან ნათქვამი *მოშე დავარაშვილისა*

დედინაცვლის დარუში

როდესაც ისრაელებს თავისი საკუთარი სახელმწიფო ქონდათ, ერთ ქვეყანაში ცხოვრობდა ერთი პატროსანი ოჯახი.

ქმარი წავიდა სამუშაოზე, რასაც ღმერთი მისცემდა, ოჯახში მოჰქონდა. ცოლიც ოჯახს ემსახურებოდა. იყო მეტის მეტი ღვთის მოყვარული და ღარიბის შემბრალებელი ქალი, უკანასკნელს ღარიბს აჩუქებდა, შინ რომ არა დარჩენოდა რა, უარით არ გაისტუმრებდა.

ყოველ პარასკევ დილით ქმრის მოტანილ შაბათის ულუფას შუაზე გაყოფდა — ღარიბებს დაურიგებდა. ქმარიც არ უსაყვედურებდა, თვითონაც ებრალებოდა ღარიბი და გაჭირვებული.

ცოლ-ქმარს დაებადათ ქალიშვილი, რაც ძალიან უხაროდათ. ცოლი სწუხდა, რომ ხარჯი მოემატათ ბავშვის დაბადების გამო და ღარიბებს იმდენად ყურს ველარ უგდებდა, როგორც წინათ, არავის კი არ ეუბნებოდა თავის მწუხარებას.

ერთხელ, როდესაც ქალმა დაიძინა, ხუთშაბათი ღამე იყო, ნაღვლიანი დაწვა, ხვალ პარასკევია, შაბათის ულუფა, ჩვენი ოჯახის სამყოფი ძლივს მაქვს და გაჭირვებულ-ღარიბებს რაღა დავურიგოვო.

მას დაესიზმრა ელიაუ ნაბი, რომელმაც აჩუქა ისეთი ცხვირსახოცი, რამდენსაც გაშლის, იმდენიც ასი მანეთი

გაჩნდება ცხვირსახოცზე, მხოლოდ არავის უნდა უთხრას, ქალმა გამოიღვიძა გახარებულმა, ნახა, ხელში ცხვირსახოცი უჭირავს, გაშალა, ასი მანეთი გადმოვარდა. სიხარულისგან ცას ეწეოდა. მოიგონა სიზმარში ნათქვამი, რომ საიდუმლოდ შეინახოს.

ამიერიდან გამდიდრდა მათი ოჯახი, თვითონ არაფერი აკლდათ, ყოველ პარასკევს, დილაობით, გაშლიდა ქალი ცხვირსახოცს, გადმოდიოდა ასმანეთიანი, ყოველ გაშლაზე, რომელსაც ღარიბ-ღატაკთ ურიგებდა, მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე.

ზემოსხენებული ეშეთხაელი ქალი გახდა ავად, დაუძახა ქალიშვილს და უთხრა სიკვდილის წინ:

— შვილო, შენ უკვე მოზრდილი ხარ, ვიცი, ჩემი გარდაცვალების შემდეგ მამაშენი მეორე ქალს მოიყვანს. აი, ჩემო შვილო, გახსოვდეს, გებრალეობდეს გაჭირვებული, არასდროს მათხოვარი ცარიელი არ გაისტუმრო; ეს ცხვირსახოცი შენ შეინახე, რამდენჯერაც გაშლი, იმდენი ას მანეთს აიღებ. როგორც ჩემთვის შეგიხედნია, ყოველ პარასკევს დილით დაურიგე გაჭირვებულ ხალხს, მხოლოდ არავინ გაიგოს, თვარა ცხვირსახოცს ძალა გაუბათილდება.

გარდაიცვალა დედა, ქმარმა იგლოვა ერთი წელიწადი, მანამდე ქალიშვილი ოჯახს კარგად უძღვებოდა, დედის ანდერძს ასრულებდა: ერთი წლის შემდეგ მამამ ცოლი მოიყვანა, რომელსაც გერი ჭირივით სძულდა, გერის სილამაზე კი იმ ქვეყანაში გაითქვა, ნამდვილი მზეთუნახავი იყო.

მამისა და დედინაცვლის ჩუმად ქალიშვილი ურიგებდა ფულს ღარიბებს ყოველ პარასკეობით, შაბათის ულუფისთვის.

დედინაცვალს ეძებდა მიზეზს, რამენაირად თავიდან მოეშორებინა გერი, ეჩიჩინებოდა ქმარს, მოეკლა ქალიშვილი, მაგრამ მამას ეცოდებოდა შვილი.

დედინაცვალსაც მოყოლილი ქალიშვილი ყავდა, რის გამო უფრო აითვალისწუნა გერი. ყველანაირად ცდილობდა მისი თავიდან მოშორებას.

ერთ პარასკევს დილით, როდესაც გერი ღარიბებს ფულს ურიგებდა, წაასწრო დედინაცვალმა, მიუტანა ქმარს ამბავი, რომ შენი ქალიშვილი სახლიდან იპარავს და სხვებს აძლევსო.

მამა გაუჯავრდა ქალიშვილს, ქალიშვილმა კი ვერ სთქვა, საიდანაც მას ფული ქონდა, ჩუმად დაკეცა ცხვირ-სახოცი და შეინახა.

რაკი ქალიშვილს „ქურდობა“ შეარქვა, მამამისიც გულაცრუებული გახდა, ცოლიც სულმუდამ ეჩხუბებოდა, მოეშორებინა მისთვის „ქურდი“ ქალიშვილი.

თავმოებზრებულმა ცოლის ჩხუბით ერთ ღამეს მძინარე ქალიშვილი აიყვანა და საწნახელში ჩასვა, ორი ნატეხი ხმელი პური თან ჩაუგდო, საწნახელს თავი მაგრად დაახურა, ზედ ქვები დააწყო და მიატოვა.

დედინაცვალს უხარია, თავიდან მოიშორა გერი; მეოთხე დღეს ქმარს უთხრა:

— წადი, კაცო, ი აყეფებულის დატოვებული ჩაკვდებოდა, აყროლდება საწნახელში, სუნი შეგვაწუხებს, ამოათრიე და სადმე ჩუმად დამარხე.

როდესაც დაღამდა, მივიდა საწნახელთან მამა, მოხადა თავი, ძლივსლა ასწია მძიმე ქვები, უყნოსა, არავითარი ცუდი სუნი არ ამოდის საწნახელიდან. გაუკვირდა, მოხადა თავი, შიგ ჩაიხედა, რალაც ბრწყინავს, დააკვირდა, ნახა თავისი ქალიშვილია, კი არ მომკვდარა, ფუანი

პურივით გაღუებულა, ანათებს ყველაფერს მისი სიღამაზე, სძინავს ანგელოსივით წყნარად; დახურა ისევ და ცოლს აცნობა, რაც ნახა.

გაბრაზებული ცოლი დორბლებს ყრიდა სიმწრისგან, როდესაც გერის სიცოცხლე გაიგო, ქმარს უთხრა:

— წადი ახლავე, იცოდე, ორივე ხელები მოსჭერი და ტყეში სადმე კაცის მიუვალ ადგილზე დააგდე, რომ გზა ვერ გაიგნოს, თვარა მაგ შემოჩენილია, რამე ხიფათს გადაგვკიდებს აუცილებლად.

— ქალო, შვილია, მეცოდება, როგორ გავიმეტო ამის-თანა მზისა და მთვარის მსგავსი შვილი, ხელები დავაჭრა, რას ვერჩით, იყოს სახლში, ერთი ლუკმა პური არ მიჭირს მაგისთვის, მაგ წმინდანი დედის შვილია, ეშეთხაელი იყო დედამისი, გამჩენი სწყალობდა, მაგასაც მისი მადლი აქვს, ასე რომ არ იყოს, რამ აცოცხლა სამი დღე და ღამე, თავდახურულ საწნახელში ჩაგდებული მშესა გავს, უფრო გამშვენიერებულა, თვალი რას ნახავს უკეთესს.

— მე შენ გიბრძანებ, ახლავე დასჭრა ორივე ხელები შენს ქალიშვილს და ტყეში წაიყვანო, თვარა მე თვითონ გამამ ჩემის ხელით.

შეშინებული ქმარი მიბრუნდა საწნახელთან, ამოიყვანა ქალიშვილი, წაიყვანა უღრან ტყეში, თან ალესილი ცანაც წაიღო; ხელფეხშეკრული ქალიშვილი ზურგზე მოისვა, მიდის ტყეში, ქალიშვილი იძახის: „გამაზღუტობ“ (ესეც კარგია), მამას უკვირს, რად იძახის საბრალო ქალიშვილი ამ სიტყვებს, მაგრამ ცოლის შიშით ხმას ვერ იღებს, რომ გამოელაპარაკოს გზაში შვილს, შეეცოდება, ხელებს ველარ მოჭრის, ცოლს რომ მისი მოჭრილი ხელები არ მიუტანოს, შავს დღეს დააყენებს.

შუა ტყეში რომ შევიდნენ, ჩამოსვა ზურგიდან ქალიშ-

ვილი, ძირს უსულო საგანივით დააგდო, ამოიღო ჯიბიდან ალესილი დანა, დასჭრა ორივე ხელეხი ქალიშვილს და ცოლს შინ მიუტანა.

დაწყნარდა ზერეში დედინაცვალი, როდესაც გერის ხელეხი დაინახა, მოისვენა.

დარჩა უღრან ტყეში საბრალო ხელეხდაჭრილი, მაგრამ მაინც გაიძახის: „გამაზელეტობ“.

მობრძანდა ელიაუ ანაში, გამოეცხადა ხელეხდაჭრილს და უთხრა:

— ნუ გეშინია, შვილო, ღმერთი მოწყალეა, ვინც გაგაჩინა, ისევე დაგარჩენს, მე მისგან ვარ გამოგზავნილი, შენ როგორც საწნახელში არაფერი გაგჭირვებია, მე გინახავდი, არც ამ ტყეში არაფერი გაგიჭირდება.

— „გამაზელეტობ“, — უპასუხა ქალიშვილმა.

აგდია ხელეხდაჭრილი შუაგულ ტყეში, სადაც ადამიანის ფეხი არ დაიდგმება, იმედს არ კარგავს, არც შია და არც სწყურია, გული მაძლარი აქვს, ირგვლივ ანგელოზები — მალახ გაბრიელი და მალახ რეფიელი თავზე ადგიან. ვერავითარი ტყის ნადირი მას ვერ მიეკარება; სხვა ხელქვეითი ანგელოზები, დღეში ოთხჯერ, ცხელ—ცხელს საჭმელს მოართმევენ, რასაც კი მოისურვებს ხელეხდაჭრილი.

ბრუნავს მისი სილამაზით არემარე, ვერავინ ბედავს ახლოს მიკარებას, მისი შუქისგან თვალები ბრმავდება, ვერ უძლებს სინათლეს დამნახველი.

ზის ხელეხდაჭრილი ხის ქვეშ და ანათებს მზის მსგავსად.

გაიარა მეფიჩხემ, ტყეში ფიჩხებს აგროვებდა, დაინახა შორიდან, რაღაც ბრწყინავს, მიიწია ახლო, შეეკითხა:

— შენ ღვთისა ხარ, ღმერთი შენია, ვინ ხარ, რა სულიერი ხარ, მავნე ხარ თუ უვნებელი, ნუ დამაზარალებ,

ერთი გაჭირვებული მეფიჩხე ვარ.

ხელებდაჭრილმა უპასუხა სიცილით:

— ნუ გეშინია, არა ვარ მაკნებელი, ცუდათ არ ვისუნტლებ, ადამიანის შვილი ვარ, გაიარე შენს გზაზე, ახლოს ჩემთან ნუ მოხვალ.

გაკვირვებული მეფიჩხე გამოვიდა თუ არა ტყიდან, ხმა გაავრცელა, რაც ნახა ტყეში ან როგორ ანათებს ლამაზი ქალი, ბნელში მშესავით ბრწყინავს, არავის კი არ ერჩის.

იმ დროს მეფის შვილმა თავის ვეზირს დაავალა, წაეღო ოქროს ქოში, მის სახელმწიფოში ჩამოეტარებინა და რომელ ქალსაც ის ქოში ფეხზე მოერგებოდა, მოეყვანათ მისთვის საცოლედ.

ვეზირმა შემოიარა იმ ქვეყნის ყველა კუთხე, მაგრამ ქოში ფეხზე არცერთ მათგანს არ მოერგო. ჯერი მოვიდა ხელებდაჭრილის მამის ოჯახზე, მივიდნენ იმ სახლთან, დედინაცვალმა სიხარულით გამოართვა ქოში ვეზირს, შეუტანა თავის ქალიშვილს, ჩააცვა, არ მოერგო, ჩამოჭრა დედამ შვილს ქუსლი, მოერგო ოქროს ქოში ფეხზე, გამოუყვანა ვეზირს და მიახარა, რომ მისი ქალიშვილი ყოფილა მეფის შვილის ზიული, შემოუსვა ვეზირს ცხენზე და გაატანა.

გაიარეს ცოტა მანძილი, ვეზირმა დაინახა, ქალს ფეხის ქუსლიდან სისხლის სდის, გახადა ქოში, ნახა, ქუსლია ჩამოჭრილი, იქვე მობრუნდა და დაუტოვა დედინაცვალს თავისი ქალიშვილი.

დარდიანი დედინაცვალი ჭკუიდან იშლებოდა, რომ ქალიშვილს ფეხი დაუხინჯა, ქალიშვილიც დედას ეჩხუბებოდა, რას მერჩოდი, ფეხი წამიხდინეო.

ამასობაში დედინაცვლის ყურამდე მიაღწია მეფიჩხის

გავრცელებულმა ხმამ, ტყეში ლამაზი ქალი აშუქებს.

მიხვდა, ჩემი გერი იქნებაო და ქმარს ჩხუბი დაუწყო.
— წადი ახლავე ტყეში, ის სულძაღლის დატოვებული
ალბათ არ ჩაძაღლებულა, მოსტერი მას ორივე ფეხებიც
და აქ მომიტანე, თვარა მეფის შვილის ყურამდე მიად-
წევს მისი სილამაზის ამბავი, ის ქოშიც მას მოერგება და
კიდევაც შეირთავს მას მეფის შვილი.

შეწუხებული მამა წავიდა ისევ ტყეში, მონახა თავი-
სი ქალიშვილი, მოსტრა საბრალოს ორივე ფეხებიც და
შორს ჭაში ჩააგდო უხელფეხო შვილი, მოტრილი ფეხები
ცოლს მოუტანა.

დაწყნარდა დედინაცვალი, აღარც ფეხები აქვს, ჭაში
აგდია, ვინღა იპოვნის, მაგრამ ღმერთმა არ მოიძულა
ობოლი.

როდესაც მამამისმა ის ჭაში ჩააგდო, მას თან ახლ-
და ელიაუ ანაბი, ანუგეშა, ამოიღო ჯიბიდან აბრეშუმის
ცხვირსახოცი, მისცა შიგ გახვეული ქეთუბით და უთხრა:

— საყვარელო შვილო, ეშეთხელისაო, შენ გითხოვს
მეფის შვილი, ამ აბრეშუმის ცხვირსახოცში გახვეულია
ქეთუბა, გამზადებული შენი საქორწილო, როდესაც შენი
ზიული შენთან მოვა და სულ მელეც მოვა, გახსენი ცხვირ-
სახოცი, მოისვ-მიისვი ხელ-ფეხზე და გაგიმთელდება,
გაშალე ქეთუბა, მე იქვე გავჩნდები, მე თვითონ წაგი-
კითხავ ქეთუბას, ნუ გეშინია.

გაქრა ელიაუ ანაბი, დარჩა ჭაში უხელფეხო ობოლი,
აშუქებს ჭა, როგორც მზის სვეტი, ანგელოზები ისევე თავს
დასტრიალებენ და ემსახურებიან, წყალი კი არ ეკარება,
არ სველდება.

ვეზირი ხელცარიელი დაბრუნდა. მოახსენა მეფეს, რომ
არცერთ ქალს მის საბრძანებელში არ მოერგო ოქროს ქოში.

ნაწყენი მეფის შვილი თვითონ წავიდა ქალის საძებ-
ნელად, თავისი მხლებლებით, შევიდნენ ერთ უღრან
ტყეში, გაიარეს ტყე. შარაგზას მიუახლოვდნენ. მეფის
შვილს წყალი მოსწყურდა, აიღო თავისი ვერცხლის სურა
და მხლებელს მიაწოდა წყალის მოსატანად. მხლებელი
მივიდა ჭასთან, ჩაიხედა შიგ, მზის მსგავსი ქალი ზის,
შეკრთა, უკან დაიხია, თვალთ დაუბნელდა შიშისაგან,
მხლებელმა რომ წყალის მოტანა დააგვიანა, მეფის შვი-
ლი თვითონ წავიდა, ენახა, რად დაიგვიანა მხლებელ-
მა, მიუახლოვდა ჭას, ნახა, გულწასული მხლებელი იქვე
წაქცეულა და სურა კი ძირს მიწაზე დავარდნია. მიიხედ-
მოიხედა, ასწია სურა და ჭას მიადგა წყლის ამოსაღებად,
რომ გულწასული მხლებელი მოაბრუნოს, ჩაიხედა ჭაში,
ქალი მზესავით აშუქებს, ჩასძახა:

— ვინ ხარ, ან სადაური ხარ, შენ მავნებელი იქნები, ეს
ჩემი მხლებელიც შენ დაგიზარალებია, წყალს დაპატრო-
ნებიხარ, სასმელად აღარ ვარგა, სთქვი, ვინა ხარ?..

— ნუ გეშინია, ბატონო, მე ადამიანის შვილი ვარ, არც
არავის ვაზარალებ, არც წყალს არავის ვუკავებ, ჩამო-
უშვი ჭურჭელი, წყალი სუფთა არის და ინებე! — ამოსძახა
ქალმა.

გაკვირვებული მეფის შვილი ჩავიდა ჭაში, ამოიყვანა
უხელფეხო ქალი, რომელსაც იღლიაში გახვეული რალაც
ქონდა, დასვა მოლზე, მზეს აბნელებდა მისი სილამაზე.

გამოკითხა ვინაობა. ქალმა უამბო, რაც თავს გადა-
ხდა. შეეცოდა მეფის შვილს და უთხრა:

— შენ რომ ხელფეხი გქონდეს, სწორედ შენ იქნებოდი
ჩემი ყისმათი, უხელფეხოს კი ვერ გითხოვ, საბრალო!..

ქალმა გახსნა ცხვირსახოცი, უთხრა მეფის შვილს,
მიესვ-მოესვა მისთვის, მეფის შვილი ასეც მოიქცა. ქალს

გაუმთელდა ხელფეხი. აიშოლტა მზეთუნახავი, მშვენიერი, უმზერს მეფის შვილი, უცინის ქალი.

ამოიღო მეფის შვილმა ოქროს ქოში, ჩააცვა ფეხზე, ქალს მოერგო. როგორც საკუთარ ფეხზე შეკერილი.

გაუწოდა მეფის შვილმა ქალს ხელი, სთხოვა, კინონი მიეცა, რომ ცოლად გაყვებოდა. ქალმაც გაუწოდა ვაჟს ხელი და გაშალა ქეთუბა. გაჩნდა ელიაუ ნაბი და დააბი-ულა ტყის პირად წყვილი, დალოცა ახალი დაქეთუბებუ-ლი ქალ—ვაჟი, ქალს უთხრა, ცხვირსახოცი დედის ან-დერძისამებრ გამოეყენებინა, ვაჟს გაუწოდა ერთი დიდი კელაპტარი, უთხრა:

— თქვენ, შვილებო, იცხოვრებთ ბედნიერად, თქვენზე ბეყებრათაელი ვერ ისუნტლებს ყაინარაყი, ვერც მტე-რი გაიხარებს თქვენზე, სანამდე ტკბილად იცხოვრებთ. ერთი წლის შემდეგ დაგებადებათ ვაჟი, სახელად მას უწოდეთ ელიაუ, ეს კელაპტარიც მაშინ აანთეთ, მეც მო-ვალ იმ დროს და ვიქნები მოელი და სანდაკიც. იძლი-ერეთ, გამრავლდით, გაივსოს ქვეყანა თქვენი ნაშიერით; ერთიც გახსოვდეთ, მტერს არ უნაჭმეულოთ.

გაქრა ელიაუ ნაბი, ათასმა ანგელოზმა ზეციდან დას-ძახა: „ქალ სოსონ“.

მეფის შვილმა წაიყვანა სასახლეში მშვენიერი დე-დოფალი. ოთხი კუთხით მოდიოდნენ მეფის სასახლეში მზეთუნახავის სანახავად. მეფის სასახლეში მუდამ სუფ-რა იყო გაშლილი, ყველა მომსვლელი ილხენდა. მეფეს ხელგაშლილი ცხოვრება მანამდეც უყვარდა, მაგრამ რძლის მოყვანის შემდეგ, უფრო გაშალა ხელი, ყველა გაჭირვებულს, ქვრივ-ობლებს და უპატრონოებს, უფრო მეტად ეხმარებოდა. რძალი ყოველ ცხვირსახოცის გამ-ლაზე ას მანეთს იღებდა.

მეფის შვილი და რძალი ცხოვრობდნენ მხიარულად, ტკბილად, ცოლი ქმარს არ კითხავდა და ქმარი კი ცოლს ისინიც ისე ეხმარებოდნენ ღარიბებს და ქვრივ-ობლებს.

ასე გაიარა ცხრა თვემ. როდესაც შესრულდა ცხრა თვე, ცხრა დღე, ცხრა საათი და ცხრა წამი, მეფის რძალს ასტკივდა მუცელი, დაებადა მშვენიერი ვაჟი, რომელიც სილამაზით დედას არ ჩამოუვარდებოდა.

მეფეს ეწვიენ მრავალი სახელმწიფოს დიდებულნი, მიულოცეს სანდაკობა, ილხენდნენ და იმღერდნენ.

მერვე დღეზე, როგორც ისრაელის წესია, ბავშვის მოსანათლავი გაამზადეს, ოთხი კუთხივ გაწყობილი სუფრები სავსე ხალხით უცდიდნენ მოველს, სხვა ყოველივე მზად იყო, მოსანათლავი ბავშვი დაბანგული (ებრაული წესის მიხედვით, ბავშვს (ვაჟს) წინთდაცვეთამდე დაბანგვენ. ბანგს ამზადებენ ტკბილი ღვინით და შაქარყინულით) იყო, მამაც გამზადებული სოსოტ თუფალინში გახვეული, როდესაც მეფემ იკითხა, მოიხმო შვილი.

— შვილო, ქვეყანა ხალხი მოწვეულია, სანდოთ ვემზადებით, მაგრამ მოველი ვინ არის, რად არ ვიცის?..

— მამაჩემო, ქისი ელიაუ (სანათლი მოწყობილობა, რომელზედაც, მორწმუნეთა აზრით, ელიაუ ანაბი უნდა დაჯდეს მილის დროს) დადგი, ახლავე მოველიც გაჩნდება, მხოლოდ, მამაშვილობას, არ მკითხო მისი ვინაობა.

მეფეს ძალიან გაუკვირდა შვილისგან ასეთი გაფრთხილება, მაგრამ თავი შეიკავა, არას შეეკითხა, გაამზადა ქისიელიაუ.

გაიღო კარი, შემოვიდა თეთრწვერა მოხუცი, ჩამოჯდა ქოსი ელიაუზე. მეფის შვილმა იცნო, ვინც იყო, შეუდგნენ მზადებას სამილოთ. მეფეს უთხრა შვილმა, ხელში კელაპტარი მისცა.

— მამაჩემო, ბეხააბათ, შენია სანდაკობა, მოველი მობრძანდა, ეს კელაპტარი შენ აანთე, სხვას არ მისცე. მეფემ მოსანათლავი კალთაში ჩაისვა, ჯამაათმა ეიშალამი დასძახა, დიდი ზეიმით მონათლეს ბავშვი, სახელად ელიაუ უწოდეს. დალოცა მოველმა ახალი ოჯახი, თვითონ მხოლოდ კიდუში აკურთხა და წავიდა, სეყუდას აღარ მოუცადა, ჯამაათი მიცდისო. მოლას სეყუდა ქვეყანას მოეფინა თავისი სიუხვით.

ქალის მამა მათხოვრად დადიოდა, მოესმა, მეფის სასახლეში მოლა არისო და გასწია, იქნებ ერთი ძვალი მაინც მერგოს. მივიდა, მიიწვიეს სუფრაზე, დაკონკილი, დაგლეჯილი ტანისამოსით, ხარბად დაიწყო ჭამა, თან ჯიბეები გაივსო საჭმელებით ოჯახში წასაღებად, ქალიშვილმა იცნო მამა, მიუახლოვდა, გული აუჩუყდა, უბრძანა მოახლეებს, რომ ამ მენედაბესთვის გაეხვიათ ბლომად საგზალი, შინ გაეტანებინათ. ასეც მოიქცნენ, გაუკვირდა მოხუცს, რატომ მართო მე მომექცნენ ასე ყურადღებითო. ახედ—დახედა ქალიშვილს და გაიფიქრა, სად გააჩინა ღმერთმა ჩემი უბედური ქალიშვილის მსგავსი, რომ ჩემი გასახმობი ხელებით არ დამეჭრა ხელფეხი და ჭაში არ ჩამეგდო, ის მეგონებოდაო. გადაუხადა დიდი მადლობა და შინ სავსე წავიდა.

მიეჩვია ეს მენედაბე მეფის სასახლეს, რამდენიც მივა, ქალიშვილი გაშლის ელიაუ ანაბის მიცემულ ცხვირსახოცს, აიღებს ას მანეთ ფულს და გაატანს, დარიგებაც ახსოვს, მტერს არ უნაჭმეულოთო. მამას არ გაუმხილა თუ მისი შვილი იყო. ქმარს კი გამოუტყდა, რაც გაიარა დედინაცვლისგან, ან რაც მამამისმა უყო. ქმარიც არ უშლიდა მამის შებრალებას.

ნათქვამი ხაკა ხანანაშვილისა

ძველებრული დარუში

იყო ერთი დიდებული ხელმწიფე, რომელსაც ეპყრო ქვეყანა, აღმოსავლეთიდან — დასავლეთამდე და სამხრეთიდან — ჩრდილოეთამდე. მისი სიმდიდრე განთქმული იყო ცის კიდიდან კიდემდე.

ხელმწიფეს ყავდა მთავარი ვეზირი და მრჩეველი ჭკვიანი კაცი გომენი, რომელსაც დიდ პატივს სცემდა და ძალიან ბევრსაც უჯერებდა.

ხელმწიფეს ყავდა აგრეთვე ერთი რაბი, ჭკუისა და სიბრძნის დამრიგებელი. იმდენად აფასებდა და პატივს სცემდა ხელმწიფე რაბის, რომ მის შეუკითხავად არავითარ საკითხს არ გადაწყვეტდა.

იმოდენად უყვარდა ხელმწიფეს რაბი, რომ მისთვის ცალკე ქაშერი სასადილო ქონდა სასახლეში, რადგანაც რაბი, როგორც ებრაელი, არაებრაულ სასმელ-საჭმელს არ მიირთმევდა, ნდობითაც რაბის ყველაზე მეტად ენდობოდა, რადგანაც გამოცდილი ყავდა მრავალჯერ.

გომენს რაბი ეჯავრებოდა, არ იქნა და ვერაფერი ვერ მოახერხა, რომ ხელმწიფესთვის შეეძულებინა რაბი.

ხელმწიფე ურახოთ არცა სვამდა, არცა სჭამდა. არადა არაფერ მნიშვნელოვან საკითხს კვლავაც არ სწყვეტდა.

გომენი კი უფრო და უფრო ბრაზდებოდა.

ერთ დღეს გომენმა დაინახა, რომ რაბიმ მეჩექმეს

სახელოსნოში შეუხვია. შორიახლოს უდარაჯა, როდესაც რაბი სახელოსნოდან გამოვიდა და ხელმწიფის სახლისაკენ გასწია, გომენი სახელოსნოში შევიდა და იკითხა, რად იყო იქ რაბი. მეჩექმემ უთხრა, რომ შეუკვეთა ფეხსაცმელი და უნდა შეუკეროს რამდენიმე დღეში.

გომენმა უთხრა მეჩექმეს:

– მე, ხომ იცი, რომ ხელმწიფის უფროსი ვეზირი ვარ და უჩემოდ ხელმწიფე არავითარ საკითხს არ გადაჭრის... შენ ისიც იცი, რომ მე ვინც მინდა, მას გავაბედნიერებ და ვინც არ მინდა, მას გავაუბედურებ... პოო და შენ უნდა გააკეთო ის, რასაც მე გეტყვი. შენ რაბის ფეხსაცმელის ორივე ქუსლებში უნდა დაატანო ის ქალაღდები, რომელსაც მე შენ მოგიტან.

– რისთვის ბატონო გომენო, რა დააშავა იმ ისრაელის რაბიმ, ისიც ხომ ჩვენი ხელმწიფის ერთგული კაცია, რას ვერჩი, ვერ ვიქ მასეთ საქმეს, რაც უნდა გეწყინოს. – უპასუხა მეჩექმემ.

– შენ რომ გეუბნები, ის უნდა გააკეთო, თვარა ბოლოს იცოდე ინანებ. – მუქარით გაუმეორა გომენმა, მაგრამ მეჩექმემ მაინც უარით გაისტუმრა.

მეორე დღეს ისევ მივიდა გომენი მეჩექმესთან იმავე წინადადებით და მიუტანა ორი ქალაღდის ნაჭერი, რომელზედაც გამოხატული იყო ის კერპი, რომელსაც ხელმწიფე ეთაყვანებოდა.

ბევრი იუარა მეჩექმემ, მაგრამ როდესაც გომენმა მას ათი ცალი თითო თუმნიანი ოქრო წინ დაუწყო და თან შეპირდა, რომ ამ ამბავს ვერავინ გაიგებს, ფულმა და მუქარამ გასჭრა. მეჩექმე დათანხმდა.

გაიარა რამდენიმე დღემ. დანიშნულ დროზე მოვიდა

რაბი, გაისინჯა ფეხსაცმელი, მოიწონა, გაუსწორა მეჩქემეს ანგარიში და წაიღო ფეხსაცმელი, რომელსაც ორივე ქუსლებში დატნეული ქონდა კერპის ხატი, ხელმწიფის სათაყვანებელი.

ჩაიცვა რაბიმ ახალი ფეხსაცმელი, ჩვეულებრივ მეფესთან გასწია.

გომენმა გაიხმო ცალკე ხელმწიფე და უთხრა:

— დიდო დიდებულო, ოთხი კუთხის მბრძანებელო ხელმწიფეო! დიდი ხანია, რაბის ორგულობას ვამჩნევ, ის თქვენთან მლიქვნელობს, თქვენი მტერია, თქვენი გულკეთილობით სარგებლობს და თქვენს სარწმუნოებას ფეხქვეშ სთელავს.

— ეგ შეუძლებელია, რაბი პატიოსანი და ჩემი ერთგული კაცია, გომენ, ეგ ცილისწამებაა.

— დაგიმტკიცებ მეფეო, თუ მე ვსტყუი.

— ვერ დამიმტკიცებ, შეუძლებელია, ის შენ გძულს.

— ნუ განრისხდებით, დიდებულო მეფევ! დამიგდეთ ყური, ხვალ დილამდე გაიგებთ თქვენ რაბის ერთგულებას...

— სთქვი... რაც იცი... აღელდა ხელმწიფე.

დიდი ხანია თვალს ვადევნებ რაბის, მაგრამ თქვენ ვერ დაგაჯერეთ, აწი კი ველარ იტყვით უარს, რადგანაც თქვენის თვალით ნახავთ, როგორ ფეხით სთელავს ის ურჯულო რაბი თქვენს სათაყვანებელ ხატს. უბრძანეთ კარისკაცებს და მზარეულებს. ამაღამ მომეტებული ქაშერი ვახშამი გაამზადონ, ღვინოც მეტი დააწყონ სუფრაზე, რაბი დაათვრეთ, ამაღამ აქვე დააძინეთ, როდესაც ფეხსაცმელს გახდიან, ააძრონ ქუსლები, უბრძანეთ მოგიტანონ და თქვენი თვალით ნახავთ, როგორ აბიაბრუებს

რაბი თქვენს ხატებს.

ხელმწიფემ გასცა ბრძანება, გაამზადეს მომეტებული ვახშამი, დაათვრეს რაბი, იქვე დააძინეს, გააძვრეს ფეხზე, ააცალეს ფეხსაცმელებს ქუსლები და ხელმწიფეს თვალწინ უჩვენეს ქუსლებზე დაკრული ხატები.

განრისხდა ხელმწიფე, როგორც არასოდეს, დააკვრევინა ისევ ქუსლები, რაბის არაფერი გაუმხილა, გომენს დიდი მადლობა გადაუხადა, რომ თვალეები აუხილა.

ხელმწიფემ დაიბარა მეფურნე და უბრძანა:

– შვიდი დღე და ღამე ფურნეს განუწყვეტლივ უმატე შეშა, გაახურე ფურნე, პური არ გამოაცხო, მერვე დღეს ვინც დილით ადრე მოვიდეს შენთან და გითხრას – ხელმწიფემ შემოგითვალა, რა ქენი, რაც მე გითხარი თუ შეასრულეო, – აიყვანე ის კაცი და გახურებულ ფურნეში შესდე დასაწვავად; რაც იმ შვიდი დღის განმავლობაში ფურნიდან შენ ზარალი მოგივა, მე აგინაზღაურებ და ათი იმდენის საფასურს დაგასაჩუქრებ, ოღონდ შენ არსად არაფერი სთქვა ამის შესახებ.

შეუთანხმდა ხელმწიფე მეფურნეს.

გომენი სიხარულით ცას ეწევა, მიზანს მიაღწია, რაც უნდოდა შეუსრულდა.

რაბი ჩვეულებრივ დადის ხელმწიფის სასახლეში, არ ამჩნევენებენ არაფერს.

მეშვიდე დღეს საღამოთი, ხელმწიფემ უთხრა რაბის:

– დილით ადრე მიდი მეფურნესთან და უთხარი – ხელმწიფემ შემოგითვალა, შეასრულე თუ არა ჩემი დავალებათ.

წავიდა შინ რაბი, ღამე გათენება ეჩქარებოდა, რომ ხელმწიფის დავალება პირნათლად შეესრულებინა, ის

კი არ იცოდა, თუ რას უპირებდა მას ხელმწიფე.
გათენდა დილა. წამოდგა რაბი ლოგინიდან თუ არა,
იქვე დააპირა მეფურნესთან წასვლა. კიბეზე რომ გამო-
ვიდა, წინ ელიაუ ანაბი შეხვდა ჩვეულებრივი კაცის სა-
ხით.

– სად მიბრძანდები, რაბი, ამ დილით ადრე? – შე-
ეკითხა.

– მეფურნესთან მივდივარ, ხელმწიფის დავალება
უნდა შევასრულო, გუშინ საღამოთი დამავალა.

– რაბი, ჯერ ლოცვაზე წაბრძანდი, ჯამაათი გელოდე-
ბა, ჯერ ღმერთს ემსახურე, მერე ხელმწიფეს.

დაფიქრდა რაბი, მობრუნდა, სალოცავში გასწია, იქ
ჯამაათი ელოდა; შედგა თებაზე, ააბძანა სეფერ თორა,
ორშაბათ დილა იყო, გაათავა ლოცვა, გაისტუმრა ჯამა-
ათი და გამოვიდა გარეთ, მეფურნესთან უნდა წავიდეს.

გამოსცილდა თუ არა სალოცავის კარებიდან, წინ
დაგლეჯილ-დახეულ ტანისამოსში კაცის სახით ისევ
დაუხვდა ელიაუ ანაბი და შეაჩერა, შეეკითხა სად მიბრ-
ძანდებიო. რაბიმ უპასუხა:

– ხელმწიფის დავალება უნდა შევასრულო, მეფურ-
ნესთან მივირბენ, აგერ, ორ სიტყვას ვეტყვი და ახლავე
მოვბრუნდები, ცოტა მომითმინეთ.

– რაბი, თორას მიაძაღლე, ცოლი ტყეში მომილოგინ-
და, უპატრონოდ მივატოვე, მეშინია ნადირმა არ შემიჭა-
მოს, ვერც მოველი ვიშოვნე, ვერც ნათლია. იწამე გამ-
ჩენი, ნუ დამიბათლებ მილას, ახლოს ვარ, წამომყევი, მე
ნათლიაც ვიქნები და მამაც, შენ მონათლე ბავშვი ისრა-
ელის დინზე, მერე კი მეფურნესთან მიხვალ, მოესწრები.

რაბიმ ვერ იცნო ელიაუ ანაბი, შეეცოდა ღარიბი კაცი,

ადგა და წაყვა ტყეში. იქვე ახლოს იყო ტყეც.

რომ შევიდნენ ტყეში, ელიაუ ანაბიმ უთხრა:

– მე არც მოსანათლავი მყავს და არც მამა ვარ, შენ კი ბოლოს გაიგებ, მე ვინც ვარ...

დაბრუნდა რაბი გაკვირვებული, ვერ მიმხვდარიყო, რად ეშლებოდა ხელი, მისულიყო მეფურნესთან.

ამასობაში შუადღემ მოუწია, გომენმა ველარ მოითმინა, სანამ გაიგებდა, რაბი მივიდა თუ არა მეფურნესთან, გამოეწყო გომენი ძვირფას ტანსაცმელში, გაიკეთა გულზე ოქრო-ვერცხლის სამკაულები, აუარ-ჩაუარა ამყად ხელმწიფეს გახარებულმა, ამბის ლოდინში. ერქარებოდა გაეგო რაბის ფურნეში დაწვა, ამბავი კი არსად ჩანდა.

მოთმინებადაკარგული გომენი თვითონ წავიდა მეფურნესთან და შეეკითხა:

– მეფურნე, ხელმწიფემ შემოგითვალა, შეასრულე თუ არა ჩემი დავალებათ.

მეფურნემ წაავლო ხელი გომენს, დასვა ნიჩაბზე, შესვა პირდაპირ ფურნეში და დაწვა.

რაბი წამოვიდა. უკვე შუადღე გადასული იყო, მიადგა ფურნესთან და შეეკითხა მეფურნეს:

– შეასრულე თუ არა მეფის დავალება?!

მეფურნემ გაიკვირვა და უპასუხა:

– რაბი, შენ რაღა ცოდვამ აგატრუა, წადი, მოშორდი აქაურობას, ესეც არის ერთი საათია მას შემდეგ, რაც გომენი მოვიდა აქ და ხელმწიფის ბრძანებით, გახურებულ ფურნეში დავწვი, შენ რაღა გინდა, წადი, გამეცალე აქედან.

დაფიქრებული რაბი პირდაპირ სასახლეში წავიდა. ხელმწიფემ რომ დაინახა, გაუკვირდა, აქ რა გინდაო,

რაბის ეჭვი შეეპარა, რადგანაც ყველა მას მიაჩნდა და
იკითხა:

– რას მომჩერებიხართ, რაშია ჩემი საქმე?.. მითხარით, რა მოხდა.

ეკითხებოდა გაკვირვებული რაბი და თვალებს აქეთ–იქეთ ატრიალებდა. სასახლის ხალხიც გაკვირვებით უმჯერდა ცოცხალ რაბის, რომელიც დამწვარი ეგონათ.

ბოლოს ხელმწიფემ უამბო რაბის, როგორ გაიგო რაბის „ღალატი“-ს ამბავი და შეეკითხა, რარიგ გადარჩა ის დაწვას. რაბიმაც უამბო, რაც მოხდა, ან როგორ გადარჩა ის იმ დილით ფურნეში დაწვას, მაგრამ რაც შეეხებოდა რაბისგან ღალატს, რაბიმ მოითხოვა, მოეწვიათ შვიდი სახელმწიფოსგან თავიკაცები და გამოერკვიათ, თუ რამდენად დადასტურდებოდა რაბისგან მეფისადმი ღალატი და ხატის ფეხქვეშ გათელვა.

მოიწვიეს შვიდი სახელმწიფოს წარმომადგენელი, რაბიმ მოითხოვა, მოეწვიათ ის მეჩექმეც, რომელმაც მას ფეხსაცმელი შეუკერა და რაბის გარეშე დაეკითხათ, როგორ მოხდა, რომ ქუსლებში ხატები იყო ჩაწყობილი, რის შესახებ რაბიმ არა იცოდა რა.

დადგა გასამართლების დღე. მოგროვდა შვიდი სახელმწიფოსგან წარმომადგენელი, მოვიდა ის მეჩექმეც, რომელსაც სიცოცხლის ფერი სახეზე აღარ ედო შიშისაგან. იმსჯელეს, არცერთი იმ ქვეყნის და არც უცხო ქვეყნის წარმომადგენელს არ გააჩნდა რაბის გასამტყუნებელი საბუთი, პირიქით, ყველა რაბის სასარგებლოდ ლაპარაკობდა. მიდგა ჯერი მეჩექმეზე.

მეჩექმემ სთქვა:

– ვიცი, ასე თუ ისე მე ცოცხალს აღარ დამტოვებს

ხელმწიფის სამართალი, მაინც სიმართლე უნდა ვაღი-
არო, რომ ყველამ გაიგოს, რამდენად უდანაშაულოა
რაბი ამ საქმეში და რა ბოროტება ჩაიდინა გომენმა.

და მეჩქემემ გულახდილად აღიარა, როგორც იყო,
ან როგორ მოხდა, რომ ათი თითო თუმნიანი ოქროთი
მოისყიდა ის გომენმა, რის შემდეგ აშკარა გახდა ყველა-
სათვის, როგორ ვერ ინელებდა გომენი რაბის და უწყობ-
და, რამენაირად თავიდან მოეშორებინა სასახლიდან.

ხელმწიფისთვის ნათელი გახდა რაბის უდანაშაულო-
ბა. უფრო მეტად შეიყვარა მან ერთგული რაბი, უფრო
მიიახლოვა, რომ რაბისგან მეტი სიბრძნე შეეძინა და მუ-
დამ გვერდიდან არ იშორებდა, ტახტზე თავის მარჯვენა
ხელი ყავდა ხელმწიფეს, წმინდა, პატიოსანი ისრეელი,
ერთგული თავდადებული რაბი, მისი პატივისცემისთვის
ისრეელის შვილსაც კაი თვალით უყურებდა და ეხმარე-
ბოდა.

გომენმა თვითონვე მიიღო სამაგიერო, რაბის ნაცვ-
ლად თვით დაიწვა საკირეს მსგავსად გახურებულ ფურ-
ნეში.

ნათქვამი *დებორ ციციაშვილისა*
1937 წ. ნოემბერი, ქ. ქუთაისი

დედინაცვლის არაკი

იყო ერთი კაცი, რომელსაც ყავდა სამი ქალიშვილი, ამ კაცს ცოლი გარდაეცვალა. გაუჭირდა შვილების მოვლა და მეორე ცოლი ითხოვა.

დედინაცვალს გერები ჭირივით ეზარებოდა, მუდამ დღე და ღამე ქმარს ეჩხუბებოდა, თავიდან მომაშორე ეს გოგონები, თუ არა და მე თვითონ წავალო.

რა ქნას საწყალმა კაცმა, აღარ იცის, ბავშვები ეცოდება, ცოლსაც არ უნდა რომ შეეღიოს. იფიქრა თავის მოკვლა, მაგრამ წარმოიდგინა, რომ მისი შვილები უარეს დღეში ჩავარდებიან. იფიქრა და გადაწყვიტა ტყეში წასვლა, იქნება რაიმე გამოსავალი იქ ვიპოვო.

წავიდა ტყეში, ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, მივიდა ერთი ვაშლის ხის ძირში, ნახა ზედ ვაშლები ასხია მწიფე და მშვენიერი, ძირში კი დიდი ორმოა, უძირო. იფიქრა, მოვიყვან ბავშვებს და სამივეს ამაში ჩავყრიო; მანამდე სამი კარგი ვაშლი მოკრიფა, ერთი ქუდში შეინახა, მეორე ზურგში, მესამე კი ფეხსაცმელში.

მოვიდა შინ მეტისმეტი დაღონებული, ჩამოჯდა ეზოში ქვაზე. დაუძახა უფროს ქალიშვილს:

– მამა გენაცვალოს, ერთი თავი მამიხილევო.

მოვიდა უფროსი ქალიშვილი, მოხადა მამას თავზე ქუდი, ნახა, ერთი მშვენიერი ვაშლი გადმოვარდა, გაეხარდა:

– შენი ზირიძე, მამაჩემო, ეს რა მშვენიერი ვაშლია მო-
გიტანია, ნეტავი იმ ხესთან წამიყვანა, სადაც ეს ასხია.
მერე მეორე ქალიშვილს დაუძახა:

– მოდი, შვილო, ერთი ზურგი ჩამფხანეო.

მოვიდა მეორე ქალიშვილიც, ჩაუყო ზურგში ხელი,
ამოიღო მშვენიერი ვაშლი, შესძახა:

– ჩემო კარგო მამილო, ეს რა კარგი ვაშლი გიპოვნია,
წამიყვანე იმის ხესთან.

მამამ მესამე ქალიშვილსაც დაუძახა:

– მოდი, შვილო, ერთი ფეხზე გამხადეო.

მივიდა პატარა ქალიშვილი, გახადა მამას ფეხზე და
ნახა, რომ მშვენიერი ვაშლი გადმოვარდა, გაეხარდა.

– მამაჩემო, ეს რა კარგი ვაშლი მოგიკრეფია, წამიყ-
ვანე ამის ხესთან, ერთიც ბლომად ვჭამო და გამოვძღეო.

შემდეგ ცოლს უთხრა ქმარმა, რომ შვილები ტყეში
მიყავს და სამგზავროთ ერთი ხურჯინი პური გამოაცხეო.

ცოლმა გამოაცხო თონეში პური, მაგრამ ხურჯინში
ქვეშ ძროხის ფუნა ჩააწყო, ზევიდან კი ოთხი პური და-
ალაგა, რომ ქმარს არ შეემჩნია.

ქალიშვილებს უხარიათ, მიდიან ხტუნაობით და სიმ-
ღერით ვაშლის საჭმელად, მამა კი დაღონებულია, გული
ნაღველით ევსება, ქალიშვილები მიყავს ორმომში ჩასაყ-
რელად, დასაღუპავად, ცხარე ცრემლებს ღვრის.

შევიდნენ ტყეში, ქალიშვილებს უთხრა:

– როდესაც მე ტყეში შევალ, ვნახო თუ კიდევ ასხია
ვაშლი, დაგიძახებთ და თქვენ მერე მოდით, მანამ კი აქ
მოიცადეთ.

გაუგონეს ქალიშვილებმა, შორიახლოს იცდიან. შე-
ვიდა მამა ტყეში, მივიდა ხის ძირში და ორმოს ხალიჩა
გადააფარა, ოთხი კუთხით მძიმე ქვები დააწყო, რომ არ

ჩაწეულიყო სიმძიმისგან შუა გულში.

დაუძახა ქალიშვილებს და უთხრა:

– მამა გენაცვალოთ, მე ხებე ავალ, ვაშლს დავბერტყავ, თქვენ კი მოაგროვეთ და ხალიჩასთან მიყარეთ, ხალიჩაზე კი, სანამ მე არ გითხრათ, ფეხი არ შედგათ.

ავიდა მამა ხებე, ბერტყავს ვაშლს, გოგონები სიცილკისკისით აგროვებენ და ხალიჩაზე ყრიან, თვითონ კი როგორც მამამ დაარიგათ, ფეხს ხალიჩაზე არ სდგამენ. გაათავა მამამ ვაშლის ბერტყვა, ჩამოვიდა ხიდან ძირს და უთხრა შვილებს:

– აი, ახლა მისცვივდით, შვილებო, გენაცვალოს მამა, თქვენ ვაშლსა და სჭამეთ და აკრიფეთო.

მიადგნენ ქალიშვილები ხალიჩას ვაშლების ასაკრეფად, მაგრამ ჩაიწია ხალიჩა და სამივე ვაშლებიანად ორმოში ჩასცვივდნენ.

საბრალო მამა გულდანაღვლიანებული დასცქეროდა თავის შვილებს, დედინაცვლისგან ათვალისწინებულთ, უნდოდა ხურჯინის პური შიგ ჩაეყარა, რომ პატარა ხანს თავი შეექციათ, მაგრამ ხურჯინს მხოლოდ თავი მოხადა, დაინახა, შიგ ძროხის ფუნა აწყვია, გულს შემოეყარა, ეს ოთხივე პური მაინც ჩაუყარა და თვალცრემლიანმა შინ გასწია.

სამი და საცოდავად დარჩნენ ბნელსა და უძირო ორმოში, მწარედ ატირდნენ, არსაიდან სულდგმულის კვალიც არ ჩანდა, რომ ენუგეშებინათ. მერე, ტირილით რომ დაიღალნენ, შიმშილი იგრძვნეს, დაიწყეს ჭამა, სანამ ეყოთ პური და ვაშლი, არა უშავდა, მაგრამ, როდესაც გამოეღიათ, მეტად შეწუხდნენ შიმშილისაგან. ბოლოს გადაწყვიტეს:

– მოდი, ვინც ჩვენში ცოტა შარდს იზამს, ის შევჭამოთ.

ყველაზე ცოტა შარდი პატარამ ქნა, გადაწყდა, რომ
ორ უფროს დას პატარა უნდა შეეჭამათ, მისცვივდნენ
დას შესატყმელად, პატარამ დაიწყო ტირილი, შეენვეწა:

– ოღონდ ნუ შემჭამთ და მე ვიქნები თქვენი მარჩენა-
ლი, ერთ ხელს ბარად გავიხდი, მეორეს კი ნიჩბათ.

დებმა დაიჯერეს, აცალეს, პატარამ დაიწყო ხელებით
მიწის თხრა, თხარა მიწა, ძალიან შორს წავიდა, დებს კი
შიმშილისაგან მოთმინება დაეკარგათ, იფიქრეს, ის ჩვენ
გვატყუებს, მოდი, ვეცეთ და შევჭამოთო, მაგრამ ამ დროს
პატარა დამ ერთი ნუშის კაკალი იპოვა, შუაზე გასტეხა.
ერთი ნახევარი ერთ დას მისცა, აჭამა, მეორე კი მეორეს.
დები შეჩერდნენ, აღარ შესჭამეს პატარა და.

პატარა კი თხრის და თხრის ხელებით მიწას, ბოლოს
ერთი ჭუჭრუტანა დაინახა, საიდანაც სინათლე გამო-
ჩნდა, გადასწია ხელებით ეს ჭუჭრუტანა ნელ-ნელა და
დაინახა, ძვირფასი რაშებია დაბმული და ნუშ-ქიშმიშსა
სჭამენ. მივიდა ახლოს, მიიპარა, თითო მუჭი ნუშ-ქიშმიში
თვითეულ რაშს გამოსტაცა, ჩაიყარა კალთაში, მიუტანა
დებს და აჭამა.

პატარა დამ კარგა ხანი შეინახა უფროსები რაშების-
გან მოტაცებული ნუშ-ქიშმიშით.

ერთ დღეს მეფემ რაშები დაათვალიერა და გაწყრა:

– ნამდვილად მსახურნი იპარავენ ნუშ-ქიშმიშს და არ
აძლევენ სრულ ულუფას რაშებს, რომ გალახულან და არ
გასუქებულან, ახლავე ყველას თავებს მივაჭრევინებო.

მსახურნი დაემხვენ მეფის წინაშე, მოახსენეს:

– შვიდობით ბრძანდებოდეს მეფე, ჩვენ არას ვაკ-
ლებთ, სრულ ულუფას ვაძლევთ რაშებს, ნუ გაგვირისხ-
დები, თავს ნუ მოგვჭრი, იქნება ვინმე ქურდი ვნახოთო...

მიუჩინეს რაშებს ყარაული, რომ ნახონ, ვინ ქურ-

დობს. ერთმა ყარაულმა პირველი ღამე გაათია, ვერავინ იპოვა, მეორემ მეორე ღამე ათია. ვერც იმან ნახა, დაეძინა. მესამემ კი თითი გაიჭრა, ზედ მარილი გადაიყარა, არ დაეძინოსო და წავიდა საყარაულოდ, თითი ეწვის, ვერ დაიძინებს.

შუალამე რომ გახდა, ყარაულმა დაინახა, ერთი პატარა გოგო მივიდა, რაშებს ჩამოუარა, ყველას წინ თითო მუჭი ნუშ-ქიშმიში ამოსტაცა, კალთაში ჩაიყარა და გარბის. სტაცა ხელი ყარაულმა, იტირა პატარამ, შეეხვეწა ყარაულს:

– შენი ჭირიმე, ნუ მომკლავ, მე ამითი ორ დას ვარჩენ და ჩემს თავსაც ვინახავო.

ყარაულმა არაფრათ ჩააგდო მისი ტირილი, დაიჭირა და მოგვარა მეფეს, ეს ყოფილა ქურდიო.

პატარა მეფეს შეევედრა:

– მაპატიე, მეფეო, ჩვენ სამი დები, რამდენი ხანია, ამით ვირჩენთ თავს, შეგვიბრალეთ, ობლები ვართ.

მეფემ გასცა ბრძანება, მოეყვანათ ორივე დები და წარედგინათ მისთვის. შესრულდა მეფის ბრძანება. დააყენეს სამივე დები და შეეკითხნენ ვინაობას.

დებმა უამბეს ყოველი, მათი თავგადასავალი, მერე მეფემ კითხა, რის გაკეთება შეგიძლიათო.

უფროსმა თქვა:

– მე იმისთანა ხალიჩის ქსოვა ვიცი, რომ რაც ამ სამეფოში ჯარი და ჯამაათია, ყველა ზედ ისხდეს და ნახევარი კიდევ დაკეცილი იყოსო, – იცრუა.

მეფეს მოეწონა, ადგა და უფროს ნაზირს მიათხოვა.

მეორემ თქვა:

– მე კვერცხის ნაჭუჭში ისეთ ულუფას გავაკეთებ, რომ მეფის ჯარი დაკმაყოფილდეს და ნახევარი კიდევ დარჩეს.

მეფემ მეორე და ვეზირს მიათხოვა.

პატარამ თქვა:

– მე იმისთანა შვილი მეყოლება, რომელიც იქნება ოქროს ქოჩრიანი ვაჟი და სხვა რომ წლობით გაიზრდება, ის დღეობით, საათობით და წუთებით იზრდებოდესო.

მეფეს ძალიან მოეწონა შესამე და, ადგა და თვითონ შეირთო ცოლად, რადგანაც ოქროსქოჩრიანი ვაჟი მეყოლება და სხვაზე ადრეც გაიზრდებაო.

გამოაწყეს სამეფო ტანისამოსში პატარა და, რომელიც მზესა და მთვარეს გავდა, მისი მსგავსი იმ სამეფოში აღარაფერი იყო.

უფროს დებს შეშურდათ დის ბედნიერება, გულზე სკდებოდნენ, აღარ იცოდნენ, რით ეყარათ მასზე ჯავრი, რომ თვითონ არ იყვნენ მეფის ცოლები.

პატარა და ფეხმძიმედ გახდა. მშობიარობის დროც დადგა, მეფე იმ დროს არ იმყოფებოდა შინ, თავის სამეფოს ბოლოში ათვალიერებდა, ნაზირ-ვეზირიც თან ახლდა.

დებს აცნობეს, რომ დედოფალს მუცელი ატკივდა, დებმა წინასწარ მოილაპარაკეს, შეუთანხმდნენ ბებია ქალს, როგორც კი მათ დას ვაჟი შეეძინა, აიყვანეს ეს ახლადბადებული ოქროსქოჩრიანი ვაჟი, გააპარეს და მის მაგივრად ძაღლის ლეკვი შეუწვინეს, ვითომ ეს დაებადაო. ოქროსქოჩრიანი ვაჟი კი ჩასვეს ხის ყუთში და მდინარე წყალს გაატანეს.

დაბრუნდა მეფე, უამბეს, რომ დედოფალს ძაღლის ლეკვი ეყოლა. განრისხდა მეფე. როგორ გამიბედა მე მაგან მოტყუება, ოქროსქოჩრიანი ვაჟი მეყოლებაო.

გადმოათრიეს საბრალო ქალი ლოგინიდან, დააგდეს კარს უკან, დაუძახეს მთელ სახელმწიფოს ხალხს, ვინც

გაივლიდა და გამოივლიდა, ყველა იმას აფურთხებდა.

ხის ყუთში ჩასმული ოქროსქოჩრიანი ვაჟი მეწისქვილემ ამოიყვანა, გახსნა ყუთი, ნახა შიგ მზისა და მთვარის მსგავსი ოქროსქოჩრიანი ვაჟი და თვითონ აიყვანა, თავის საკუთარ ვაჟთან ზრდიდა.

მეწისქვილის ვაჟი ჩვეულებრივ იზრდებოდა, ოქროსქოჩრიანი კი ერთი დღისა ერთი თვისას გავდა, ერთი თვისა ერთი წლისას. ერთი წლისა კი ათი წლისას.

ერთ მშვენიერ დღეს ორივენი, ოქროსქოჩრიანი და მეწისქვილის შვილი, ყვავილებს კრეფდნენ წისქვილის გარშემო და მღეროდნენ. მეწისქვილის შვილი ამბობდა:

– ხუჟუჟანემ, მუჟუჟანემ, იშანსტე ჰანუანემ.

(ცხვრის ფეხები მოვაგროვო, ვირზე დავჯდე, გავაჭენო)

ოქროსქოჩრიანი კი იმღერდა:

– კოშკ შინემ, სარათა შინემ, მეჩ ნსტემ დივანანემ (კოშკი ავაშენო, სასახლე ავაშენო, შიგ დავჯდე და სამართალიც გადავწყვიტო).

გამოიარა ერთმა მოხუცმა, ყური დაუგდო ყმაწვილების სიმღერას და გასწია. ორივე ბავშვი შორიახლოს მისდევდნენ ხელში ყვავილებით და თან მღეროდნენ. მოხუცს გაუკვირდა მათი სიმღერის სხვანაირობა, მაგრამ არაფერი არ სთქვა, აოცებდა ოქროსქოჩრიანი ვაჟის სილამაზე.

იარეს კარგა ხანს, მოხუცს თან მისდევდნენ ორივენი. როდესაც მეფის კარს მიადგნენ, მოხუცმა, თანახმად მეფის განკარგულებისა, კარზე დაგდებულ ქალს მიაფურთხა და გაიარა, მეწისქვილეს შვილმაც მოხუცის მსგავსად მიაფურთხა და გაიარა. ოქროსქოჩრიანმა კი, მივიდა, ხელში ყვავილი მიართვა და შუბლზე აკოცა.

ყარაულებმა რომ ნახეს ეს ამბავი, შეწუხდნენ, მეფეს მოახსენეს, რაც მოხდა. დაიჭირეს ის მოხუცი, ვისაც ვაჟი მოჰყვა. კითხეს, რათ გაბედა იმ ვაჟმა შეჩვენებულ ქალის კოცნაო ან ყვავილის მირთმევაო.

მოხუცმა უფიცა, არ ვიცი, გზაზედ გამომყვინო. გაკითხეს ვაჟის ვინაობა, გაიგეს, მეწისქვილისა იყო. დაიჭირეს მეწისქვილე, მიუყვანეს მეფეს.

მეწისქვილემ უამბო მეფეს, როგორც იყო საქმე:

– ვაჟი ხის ყუთით წისქვილში მუშაობის დროს წისქვილს მოედვა, გავიხედე, ვნახე, ამოვიყვანე, გავხსენი ყუთი, ვნახე მშვენიერი ოქროსქოჩრიანი ვაჟი და ჩემს შვილთან გავზარდე, ერთი დღის ერთი თვისას გავდა, ერთი თვის კი ერთი წლისას, ერთი წლის ათი წლისას გავს, მეც მიკვირს, ვისია ან სადაურია, არ ვიცი.

მეფეს ეჭვი შეეპარა და დაიბარა ცოლის დებიც და ბებია ქალიც. ისინი გამოტყდნენ დანაშაულში, რადგან შეეშინდათ თავის მოჭრის, პირველად ბებია ქალი გამოტყდა, მერე დებმაც სიმართლე აღიარეს.

მეფემ ბრძანა დედოფლის ხელახლა სასახლეში აყვანა, ისევ ახლად დაქორწინდნენ და ბედნიერი ცხოვრება დაიწყეს ოქროსქოჩრიანი ვაჟით.

ცოლის შურიანი დები და ბებია ქალიც ცხენის კუდზე გამოაბეს და დასაჯეს.

ნათქვამი *ეკატერინე სერგეის ასული ანტონოვისა*
1937 წ. ოქტომბერი

მეფიჩხის არაკი

იყო ერთი საწყალი კაცი. ყავდა სამი ქალიშვილი. როდესაც ქალიშვილები გაიზარდნენ და გასათხოვარი გახდნენ, მამამ კითხა უფროსს:

– შვილო, შენი გათხოვების დრო მოვიდა, მითხარი, ვის გინდა რომ მიგათხოვო?..

– მამაჩემო, ჩემი ქმარი ოღონდ მდიდარი იყოს და თუ გიდა ბრმა და კოჭლიც იყოს.

მამამ მოუძებნა ისეთი ქმარი, კოჭლი კი იყო, მაგრამ ნახევარი ქალაქის პატრონი იყო. გაიარა ერთმა ხანმა. მერე მეორე ქალიშვილს შეეკითხა მამა:

– შვილო, შენი გათხოვების დროც მოვიდა და მითხარი, ვის გირჩევნია, რომ მიგათხოვო?

– მამაჩემო, კარგი ყოფილა სიმდიდრე, ჩემი და კარგად ცხოვრობს, სინის რძეც კი არ აკლია, მეც მდიდარს ვამატანე. თუ გინდა მახინჯი ან გონჯი იყოს.

მამამ მეორე ქალიშვილიც ბრმა მდიდარს გაატანა. მესამე და ხედავს უფროსი დების სიმდიდრეს, მაგრამ დები ეცოდება, ერთს კოჭლი ქმარი ყავს, მეორეს კი ბრმა.

როდესაც მესამე ქალიშვილიც შეიქნა გასათხოვარი, მამა შეეკითხა, როგორც უფროსებს:

– ჩემო პატარა შვილო, მოვიდა შენი გათხოვების დროც, აირჩიე, ვინც გინდა, გაგატან.

– ჩემო საყვარელო მამავ! ოღონდ ჩემი ქმარი ლამაზი და ჯეელი იყოს, თუ გინდა ლატაკზე ლატაკი იყოს არ დავიწუნებ.

მამას ერთი მეფიჩხე ბიჭი ყავდა მხედველობაში, რომელსაც ყოველ დღე ვირით ფიჩხი ჩამოქონდა გასაყიდად, ისეთი ლამაზი იყო, რომ მზესა და მთვარეს გავდა, მაგრამ ისეთი ღარიბი, რომ ძონძებში იყო გახვეული.

ერთ მშვენიერ დღეს, როდესაც მეფიჩხე უკან ბრუნდებოდა, ქალის მამამ დაუძახა და წინადადება მისცა:

– შენ ჩემი სიძე უნდა გახდე, ჩემი პატარა ქალი შენია.

მეფიჩხეს გაუკვირდა, არაფერი გააჩნდა და ვინ აღევდა ქალს. მიიყვანა შინ სასიძამრომ, ჩაისიძა და დააქორწილა.

ცხოვრობდნენ ბედნიერად, ტკბილად, მტრედებივით.

როდესაც ქალი ფეხმძიმედ გახდა, მამამ გამოსაცდელად უთხრა:

– თქვენი რჩენის თავი მე სადა მაქვს, ჩემი თავი მიჭირს, ხედავთ, მალე სამნი გახდებით, თქვენი თავი თქვენვე შეინახეთ.

ძალიან დაღონდა მეფიჩხე, აღარ იცოდა, სად წასულიყო უთვისტომო და გაჭირვებული კაცი, რით შეენახა ცოლშვილი, მაგრამ მეტი რაღა ჩარა ჰქონდა. წაიყვანა ცოლი ტყეში, ერთი დიდი ხის ძირში ფულურო მონახა, მიწა მოთხარა, ზედ ჩალა გადახურა, წნელის კარი შეაბა, შევიდნენ და ცხოვრობდნენ ძალიან ღარიბად, მაგრამ, მაინც ძალიან ტკბილად. კმაყოფილი იყვნენ. დილით წავიდოდა მეფიჩხე, ფიჩხებს მოაგროვებდა, გაჰყიდდა და მისი განაყიდით იოლად გადიოდნენ.

ერთ დღეს მეფიჩხის ცოლს, ფეხმძიმედ მყოფს, წნილი მოუნდა, ისე უნდოდა წნილის შეჭმა, რომ სურვილი-

საგან ცახცახი დააწყებინა. ქმარს უთხრა, წასულიყო მის/ უფროს დასთან, მას ბევრი წნილი ექნებოდა შენახული და შეიბრალებდა ფეხმძიმე დას, უარს არ ეტყოდა.

ძალიან დაეზარა მეფიჩხეს კუდაბზიკა ცოლისდასთან წასვლა, რომელიც მათ არ კადრულობდა ნათესავად, როგორც ღარიბებს, მაგრამ ცოლის სიყვარულით მაინც წავიდა.

მივიდა ცოლის დასთან და მორიდებით სთხოვა ცოლისთვის წნილი. ცოლის დამ მედიდურად უპასუხა:

– ლამაზი ქმარი რომ მოგძებნა ჩემმა დამ, სიღარიბეც უნდა აიტანოს, მე კი კოჭლსა და ულამაზოს იმისთვის გავყევი, რომ სიმდიდრე მქონოდა, არ მაქვს წნილი.

გაწბილებული მეფიჩხე ხელცარიელი დაბრუნდა შინ. ეწყინა ცოლს, მაგრამ წნილის სურვილი მაინც კლავდა.

– შენი ჭირიმე, კი შეგაწუხე, მაგრამ ჩემს მეორე დას უფრო კეთილი გული აქვს, მან ქარქვეტას შენახვა იცის, წადი, მოთხოვე, იქნება მოგცეს, თვითონაც გამოუცდია ეს დღე.

გასწია მეფიჩხემ მეორე ცოლის დასთან ქარქვეტის სათხოვნელად. მეორე დამ ახედ-დახედა დახეულ ძონძებში გახვეულ სიძეს, რა საამაყო იყო, ეთქვა მისი ნათესაობა. კარებიდან უარით გაისტუმრა.

– ჩემსავით ბრმა ქმარს გაყოლოდა, ლამაზი ქმარი რომ მოძებნა ჩემმა დამ, ქარქვეტაც ბევრი ექნებოდა და სხვაც ყველაფერიო.

მიიხურა კარები და სიძეს არც კი მიუხედა. წამოვიდა გაწბილებული მეფიჩხე. წავიდა ფიჩხის გასაყიდად, რომ ცოლს სადმე წნილი უყიდოს, მიდის დაღონებული, შინ ველარ მიბრუნდა ხელცარიელი.

მეფიჩხის ცოლი ღვთის მოყვარული იყო. ინახავდა ყოველ ოთხშაბათის ძალს, პარასკევის ძალს და კვირა ძალს წმინდად. რომ კიდევ ჰქონოდა ხორცეული, ოთხშაბათ და პარასკევს მაინც არ შეჭამდა, კვირა ძალს, რაც გინდა საჩქარო საკერავი ჰქონოდა, მზის ჩასვლამდე ნემსს ხელს გაუშვებდა.

ხედავს მეფიჩხის ცოლი, მარტოა, ქმარმა დაიგვიანა, ასტკივდა მუცელი, ისე ძალიან ასტკივდა, რომ სიმწარით იტირია და კარში გამოვიდა, დაინახა შორიდან მომავალი სამი ქალი, ცოტა იმედი მიეცა, მუცელი უფრო მეტად სტკივა. მიუახლოვდნენ სამივე და ჰკითხეს:

– რად სტირი, დედიჯან, ასე მწარედ?..

– ძალიან ავად ვარ, ქმარი შინ არ მყავს და არც სხვა ვინმე, რომ მომხედოს.

– რა გტკივა?..

– მუცელი ამტკივდა ძალიან.

– არა უშავს, ჩვენ გიშველით.

შევიდნენ სამივე. მეფიჩხის ცოლს თან მუცლის ტკივილი აწუხებდა, თანაც სირცხვილი, რომ მოსამშობიარებლად არაფერი ქონდა, სიღარიბის გამო. სტუმრებმა გაშალეს თავისი მოტანილი ბოხჩა, ამოალაგეს საგებსახვევი, გაივსო ქოხი.

მოსამშობიარეს ქალი, დაებადა ქალიშვილი, როდესაც მშობიარეს დაეძინა დაღალულს, ბავშვი აბანეს და შეახვიეს ქალებმა.

ოთხშაბათის ძალმა სთხოვა კვირა ძალს:

– ამ საწყალს, რადგანაც ქალი უყოლა და არა ვაჟი, თუ შეიძლება თითო რამე ვაჩუქოთ.

კვირა ძალს გაეხარდა და პირველმა თვითონ დაასაჩუქრა.

– მე მიჩუქებია, სხვა რომ ერთ წელიწადში გაიზარდებოდა, ეს ერთ თვეში გაიზარდოს, იზრდებოდეს დღით, საათითა და წუთით, გაიზარდოს და აღმოსავლეთ მეფის შვილმა ცოლად ითხოვოს.

– თბილი წყლით დაიბანოს, სთქვა პარასკევის ძალმა, ოქროთ გაიყინოს, ცივი წყლით დაიბანოს, ვერცხლად გაიყინოს.

ოთხშაბათის ძალმა აჩუქა:

– იტიროს, თვალ-მარგალიტი გადმოუვიდეს თვალიდან, იცინოს და ია-ვარდი პირიდან

გადასწერეს სამივემ პირჯვარი და წავიდნენ, ქალს კი სძინავს დაღალულს, ვერაფერი გაიგო.

მოვიდა მეფეჩხე, ფიჩხის განაყიდით წილი უყიდა და მოაქვს სიხარულით ცოლთან. დააკაკუნა კარზე, ცოლმა უპასუხა, ავად ვარ და ვერ გამოვალო, კარს ვერ გაგიღებო. ქმარმა თვითონ გააღო კარი, შევიდა, ნახა, ცოლი წევს და შვილიც გახვეულია, შეეკითხა მზრუნველობით:

– ვაიმე, ვინ მოგეხმარა, ვინ გიშველა?!

ცოლმა უპასუხა:

– არ ვიცი, ვინ იყვნენ, სამი ქალი იყო, იმათმა მიშველეს, მე დამძინებია და არც გამიგია იმათი წასვლა.

ახადა ქმარმა ბავშვს პირსახურავი, ნახა, თვალ-მარგალიტი აყრია, გაეხარდა. ალბათ იმ ქალებს უჩუქებიათო. მეფეჩხემ გახარებულმა გადაიხედა ნატეხარში, ნახა რაღაც პრიალებს, ამოიღო, დააკვირდა, ოქროს ზოღია. იფიქრა, ესეც იმათმა აჩუქესო, აიღო და შეინახა.

გათენდა მეორე დღია, ნახეს, ბავშვი რამდენსაც იტირებს, თვალ-მარგალიტები სცვივა თვალებიდან. ცივით აბანებს, ვერცხლად იქცევა, თბილით აბანებს, ოქროდ იქცევა.

გამდიდრდნენ, ააშენეს დიდი სასახლე. იზრდება ქალიშვილი, მისი ბადალი არაფერია იმ ქალაქში, მზეთუნახავია.

შეიქნა თხუთმეტი წლისა და თხუთმეტი დღის. აივანზე გამოვიდა და სეირნობდა.

აღმოსავლეთ მეფის შვილმა ნაზირ-ვეზირთ უბრძანა:

– რაშები შეკაზმეთ, დღეს სანადიოდ უნდა გავიდე და ჩემს ბედს უნდა შევხვდე.

გავიდნენ სანადიროდ, გადაისროლეს შვილდ-ისარი, ვის სახლსაც მოხვდებოდა, იმ სახლში იქნებოდა მისი ბედი.

შვილდ-ისარი პირდაპირ იმ აივანზე დაესო, სადაც მზეთუნახავი სეირნობდა.

ნაზირ-ვეზირებმა ნახეს, იმ აივანზე მშვენიერი მზეთუნახავი დადის, სადაც შვილდ-ისარი დაესო, მოახსენეს მეფის შვილს ეს ამბავი.

დაიბარეს მეფის სასახლეში მზეთუნახავის მამა, შეეშინდა საწყალს, რად მიბარებს მეფე, რა ღმერთი გამიწყრაო.

მეფესთან მუხლებზე ჩოქით მივიდა, ააყენეს, მეფემ კითხა:

– ვისია ის ქალი, შენს აივანზე რომ სეირნობდა, გასათხოვია თუ გათხოვილი?

– გასათხოვია, მეფეო, ჩემი ქალიშვილია.

– შეიძლება თქვენს ოჯახში მოვიდე, მოვილაპარაკოთ?..

– თუკი ღირსს გამხდით თქვენი მობრძანებით, რატომაც არა!..

წავიდა მეფის შვილი, ნახა მზეთუნახავი, მოჩვენებას გავდა, იმის სიმშვენიერემ გააკვირვა, დაინიშნა და ქორ-

წილის დროც დაუნიშნა.

მოემზადენ ქორწილისთვის, ქალმა უთხრა ქმარს:

– მოდი, ჩემს დებს დაუძახოთ ქორწილში, სირცხვი-

ლია.
დაუძახეს ორივე დებს. უფროს დას, კოჭლის ცოლს, ყავდა გონჯი ქალიშვილი, ელამი, შავი, ნაყვავილეველო-
ჯებიანი.

მოვიდნენ ქორწილში, უფროსმა დეიდამ სთქვა:

– პატარძალს მარტო ნუ გავუშვებთ, მოდი, მე გავყვებ-
ბი.

მზეთუნახავის დედას გაეხარდა, ერთგულად გაყვებ-
ბაო და დათანხმდა.

წაიყვანეს ნეფე-დედოფალი, ტყეს რომ მიუახლოვ-
დნენ, დეიდამ ეტლი გააჩერებინა, დედოფალი საჭი-
როებისთვის უნდა გადავიყვანო, თავისი გონჯი ქა-
ლიშვილი კი წინასწარ ყავდა მომზადებული, ვაჟურად
გადაცმული, რომელიც იქ უცდიდა, მიიყვანა დედოფალი
ხევში, შესვა გამოქვაბულში, გახადა საქორწილო ტან-
საცმელი და თავის შვილს ჩააცვა, დედოფალს თვალები
დათხარა, მარჯვენა უბეში ჩაიწყო, ტყეში დატოვა, თავის
შვილს პირი შეუხვია და მეფეს გვერდში მოუსვა.

მეფის სასახლეში დიდი მომზადებული დაუხვდნენ
ნეფე-დედოფალს, დიდი ლხინი იყო გამართული, მეფეს
ერთადერთი ვაჟის ქორწილისთვის ყველა ქვეყნიდან
შყავდა მოწვეული დიდებულნი.

როდესაც დედოფალს პირი შეუხსნეს, რა ნახეს საკ-
ვირველება, გონჯს თვალთაგან წირპლები გადმოდიოდა,
პირიდან დორბლები. ყველანი ცუდ გუნებაზე გახდნენ,
მეფის შვილმა საქვეყნოდ გამოაცხადა, რომ ეს არ არის
ის ქალი, გამოცვლილია, მისი ნაპოვნია – მზეთუნახავია.

მეფემ გასცა განკარგულება, რომ სასწრაფოდ ოთხივე კუთხით დაეგზავნათ მოსაძებნად ხალხი და ეპოვნათ მისი შვილის დანაკარგი, ვისი ცოდვითაც ქვეყანა სტიროდა.

შეინძრა მთელი სამეფო, ვინც დაკარგულ მშეთუნახავს იპოვნიდა, დიდი ჯილდო მიეცემოდა.

წავიდა ყოველი მხრიდან ხალხი, მეძებარი ძაღლებით, შეიარაღებულნი. მეფის მეძებრები ტყეს რომ მიუახლოვდნენ, ქალის ტირილი შემოესმათ, ხმა უფრო და უფრო ახლოს ისმოდა. ძაღლებმა ყეფას უმატეს, მივიდნენ კვალზე, მათ მიჰყვეს სასახლის კაცებიც, ნახეს თვალეზრათხრილი ქალი.

ქალმა უთხრა, რაც უქნა დეიდამ და რომ მისი თვალეზრათხრილი მარჯვენა უბეში ჩაიყარა. ახარეს მეფის შვილს, რომელიც გულდადუღრული უიმედოდ მოსთქვამდა დაკარგულს.

წამოიყვანეს მშეთუნახავი მეფის სასახლეში, სიხარულიდან და სიბრალულიდან ქვეყანა ტიროდა.

შეუთვალეს დეიდას, შენი ქალიშვილი მძიმე ავად არის და ნახეო, რომელიც სიხარულით ცას ეწეოდა, რადგანაც თავისი გონჯი შეუცვალა დისშვილის სამაგიეროდ.

მოვიდა გონჯის დედა, აჩვენეს დისშვილი, შეეკითხნენ, სადა გაქვს ამისი თვალეზრათხრილი.

მეტი რაღა გზა ქონდა, ამოიღო უბიდან და დაუბრუნა. მშეთუნახავმა ყველას თვალწინ მარჯვენა თვალი მარჯვნივ ჩაისვა, მარცხენა მარცხნით და ორივე სალი გაუხდა.

გახარებული მეფის შვილი ხედავს: სიხარულით მაყურებელი სტირის, დედოფალსაც გადმოცვივდა ცრემლები, ნახეს მისი ცრემლები ძირს თვალ-მარგალიტად დაიბნა, მისჩერებია ხალხი, ხარობს, მოვიდა დედოფალი ხელპირის დასაბანად, გამზადებულ თბილ წყალთან,

თბილით დაიბანს, ოქროს ზოდებად იქცევა, ცივით და-
იბანს, ვერცხლად იქცევა.

გაივსო მეფის სასახლე სიხარულით და ოქრო-ვერ-
ცხლით.

დანიშნეს ხელახალი ქორწილის დღე, დაურიგეს და-
რიბ-ლატაკთ უამრავი საჩუქარი, ობოლსა და ოხერთ მი-
ხედეს.

მეფემ ჩამოატარა თავისი ერთგული კაცები, რომ მის
საბრძანებელში არსად გაჭირვებული აღარ ყოფილიყო.
ყველას დახმარება აღმოუჩინეს.

დაიბარეს დედოფლის დედ-მამა და შეაერთეს თა-
ვიანთი საცხოვრებელი.

შურიანი დეიდა და მისი გონჯი ქალიშვილი გამოაბეს
ცხენების კუდზე და ისე ათრიეს, სანამ ცარიელი ყურები-
ლა დარჩებოდა იმათგან.

გადაიხადეს ახალი ქორწილი, ნეფე-დედოფალი მზე-
სა და მთვარესავით აშუქებდნენ ერთმანეთს.

სუფრაზე ერთად დააჯინეს, დედოფალი რომ გაიცი-
ნებდა, ია-ვარდი გადმოდიოდა პირიდან, ეფინებოდა
სუფრას და ხარობდა მთელი დარბაზი.

ერთი თვე დღე და ღამე ლხინი არ შეწყვეტილა. ხა-
რობდა ნეფე-დედოფლის ბედნიერებით იმ ქვეყნის ხალ-
ხიც. მამა გადმოვიდა ტახტიდან და შვილი დასვა მეფედ,
თვითონ კი მოსვენებას მიეცა, რადგანაც მის სამეფოში
ყველა ბედნიერი იყო.

ნათქვამი ეკ. ანტონოვისა
1937 წ. ოქტომბერი

ანჩხლი დედაკაცის არაკი

იყო ერთი ანჩხლი დედაკაცი, რომელიც ქმარს მუდამ ეჩხუბებოდა. ბევრი ეხვეწა ქმარი, ემუდარა, გაენებებინა თავი ანჩხლობისთვის, მაგრამ დედაკაცი უარესი ხდებოდა.

ერთ დარიან დღეს მობეზრებული ქმარი ტყეში წავიდა, ნახა, ერთი უზარმაზარი ხის ქვეშ დიდი ორმოა ამოთხრილი, ჩაიხედა შიგ და სთქვა, ეგებ ის წყეული დედაკაცი ამ ორმოში ჩავაგდო, ან იმან თვითონ ჩამაგდოს და მოვრჩე მის ჩხუბსაო.

წავიდა შინ. ცოლს ტომრები მოამზადებინა, უთხრა: ტყეში ერთი ორმო ვნახე ოქროებით სავსე, უნდა მოვიტანოვო. ცოლმა ლანძღვა-გინება დაუწყო, მეც უნდა წამოვიდეო. ქმარსაც ეს უნდოდა, თოკიც წაიღეს, რომ შიგ ჩასულიყვნენ.

ორმოსთან რომ მივიდნენ, ქმარმა უთხრა:

– დედაკაცო, ეს თოკი წელზე მომაბი, ჩამიშვი, ოქროს ტომარაში ჩავყრი, ამომწიე და ამოვიტანო.

ცოლმა ჩხუბი დაუწყო, მე თვითონ ჩავალო.

ქმარმა მიაბა წელზე ბაწარი და ჩაუშვა ორმოში, შუაზე რომ მივიდა, შეაჭრა ზედ ბაწარი, ჩააგდო შიგ ცოლი, მერე ზედაც ერთი დიდი ქვა დაახურა.

წავიდა ქმარი, შინ გაბრუნდა, მაგრამ ვერ ისვენებს, რომ ცოლი ორმოში ჩააგდო, მესამე დღეს წავიდა ისევ ტყეში. მივიდა ორმოსთან, ქვა ოდნავ გადასწია, ვნახო, რასა-იქმსო.

ორმოდან წივილ-კივილით ამოვიდა ეშმაკი, მოეხვია ამ კაცს და დიდი მადლობა გადაუხადა, რომ გადაარჩინა იმ წყეულ დედაკაცის ჩხუბს.

– რაკი იმ დედაკაცს გადაურჩი და მიშველე, მითხარი, რაც გინდა, იმას შეგისრულებ, რომ სამაგიერო გადაგიხადო.

კაცმა არ უთხრა, რომ მისი ცოლი იყო, არც არაფერი სთხოვა.

ეშმაკმა ისევ უთხრა:

– რადგან შენ იმ დედაკაცის ჩხუბს გადამარჩინე და დამიხსენი, შენ არაფერს მთხოვ, მაგრამ მე უნდა გწიო ბედს, შვილი უნდა მოგიჩინათლოთ.

– მე შვილი არა მყავს.

– მაშ კარგი, მე წავალ და ერთი მეფის ცხვირში შევძვრები, სანამ მე მის ცხვირში ვიქნები, ექიმიც რომ მოიყვანონ, მეფე არ მორჩება, მერე შენ სთქვი, რომ მოარჩენ მეფეს, მეფის ცხვირთან ჭიქით წყალი მიიტანე, ჭიქას წკიპურტი სამჯერ ჰკარი, სამჯერ ჩუმად შეულოცე – ნათლიმამ, მე ვარ, ნათლიმამ, მე ვარ, ნათლიმამ, მე ვარ... მე აქვე გამოვძვრები, როგორც შენ ხმას გავიგონებ, მეფე მორჩება, შენ გაგამდიდრებს, მაგრამ იცოდე, ერთხელ შეტად არ ქნა ეს შეულოცვა, გაფრთხილებ.

წავიდა ეშმაკი, შეუძვრა მეფეს ცხვირში, ასტკივდა მეფეს თავი, ქვეყანა მოიარეს, ვერ მოარჩინეს, მოვიდა ეს კაცი, სთქვა, მე მოვარჩენ მეფესო, გაეხარდათ, მიუყვანეს მეფეს. კაცმა მიიტანა მეფის ცხვირთან ჭიქით წყალი, ჰკრა წკიპურტი სამჯერ და სამჯერ შეულოცა, – ნათლიმამ, მე ვარო. გამოძვრა მეფის ცხვირიდან ეშმაკი და მორჩა, განიკურნა მეფე.

დაასაჩუქრეს, აუარებელი ჯორი და აქლემებით

თვალ-მარგალიტი გაატანეს, ოქრო და ვერცხლიც ბლო-
მად და გაისტუმრეს დიდის მადლობით მეფის მომრჩენი.
გავიდა კარგა ხანი, ეშმაკმა სთქვა:

– ერთი უნდა გამოვცადო ჩემი ნათლია, შეასრუ-
ლებს ჩემს სიტყვას, რომ მეორეთ არავის უმკურნალოს,
თუ არა.

წავიდა ეშმაკი და მეორე მეფეს შეუძვრა ცხვირში,
სხვა სახელმწიფოში.

გახდა დიდებული მეფე ავად, ასტკივდა ამასაც თავი,
ვერაფრით ვერ უშველეს, ქვეყანა მოიარეს, ვერ მოარ-
ჩინეს.

მეფეს მოახსენეს, რომ ასეთი თავის ტკივილით და-
სავლეთ მეფეს ამამავალმა კაცმა შეულოცა და მოარჩი-
ნაო.

მოიყვანეს მეფესთან ეს კაცი, არ იცის, რა ქნას, მას
ექიმობის არაფერი გაეგება, გამდიდრება კი მეტადუნდა,
იფიქრა, შეიძლება ამასაც ის ეშმაკი შეუძვრა და ვსინჯავო.

მოატანინა ჭიქით წყალი, სამჯერ ჰკრა წკიპურტი და
სამჯერ შეულოცა: „ნათლიმამ, ის წყეული დედაკაცი ამო-
სულა და გეძებსო“.

ეს რომ ეშმაკმა გაიგონა, წივილ-კივილით გამო-
ვარდა მეფის ცხვირიდან და გაიქცა, არ მომძებნოსო.

მორჩა მეფე, ამანაც ისევ დაასაჩუქრა ეს კაცი და
გაისტუმრა დიდის მადლობით.

ცხოვრობს კაცი მართალი და პატიოსანი ბედნიერად.

ეშმაკი კი იმალება, ვერ ჩნდება, იმ წყეულმა დედა-
კაცმა არ მომნახოსო.

მთქმელი ეკ. ანტონოვისა

არაკი სიმართლებე

ერთ ქვეყანაში ღმერთი აღარ სწამდათ. მეფემ გასცა ბრძანება, ვინც ღმერთს იწამებს, იქვე მე მაცნობეთო და სჯიდა ყველას.

იმ ქალაქში მუშაობდა ერთი ღარიბი ოსტატი – ოქრომჭედელი, ვინც არ უნდა მისულიყო მასთან, პირველად თვითონ ეტყოდა: – ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო.

მეფეს მოახსენეს, რომ ესა და ეს ოქრომჭედელი ოსტატი იძახის, ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო.

მეფე ძალიან გაწყრა, სთქვა, მე იმას ვაჩვენებ, როგორც უშველის მას ღმერთიო.

მეფემ წაიღო თავისი მამაპაპისეული ბეჭედი, ისეთი, რომ მისი ბადალი ქვეყნად არ მოიპოვებოდა. ჩაიცვა ჩვეულებრივ ადამიანურად, სამეფო ტანსაცმელი გაიხადა, თან ორი მხლებელიც წაიყოლა, მივიდა ოსტატთან, როგორც შევიდა, ოსტატმა იქვე მიაძახა – ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო.

მეფეს გაეცინა გუნებაში, მისცა ბეჭედი და უთხრა:

– ეს ბეჭედი ასე და ასე გამიკეთე, იცოდე, არ გამომიცვალო, თვარა ბოლოს ინანებ.

– ღმერთო, უშველე მართალ კაცს, აბა, რასა კად-

რულობთ, ბატონო, მე ჩემს დღეში არც გამომიცვლია არავისთვის და არც მიღალატებია, ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო.

მეფე წავიდა სასახლეში, გზაზე მხლებლები აცინა, ერთი მაგას ვაყურებინებ, როგორ უშველის ღმერთით.

ოსტატმა სახელოსნო დაკეტა, გასაღები ჯიბეში ჩაიღვა, გასწია შინ და არხეინად დაეძინა, როგორც ყოველთვის.

მეფემ ღამით გაგზავნა სანდო კაცები, გააღეს ოსტატის სახელოსნო, გამოიტანეს მეფის ბეჭედი, ისევ დაკეტეს კარები და მეფეს ბეჭედი მიუტანეს. მეფემ თავის ხელით ზღვაში ჩააგდო.

გათენდა დილა, ოსტატმა გააღო სახელოსნოს კარები, შეუდგა მუშაობას, პირველად ის ბეჭედი უნდა გაეკეთებინა, რადგან სამ დღეში შეპირდა გაემზადებინა. გააღო ყუთი, ნახა, ყველაფერი რიგზეა, გუშინდელი მოტანილი ბეჭედი კი აღარ არის. ელდა ეცა, კილამ გაგიჟდა, დახურა სახელოსნო, წავიდა შინ, ცოლს უთხრა, რაც მოხდა, თან ბადე გაამზადებინა: „წავალ, ცოტაოდენ თევზს დავიტყერ დარდიან გულზე, სულ ერთია, ბეჭდის პატრონი სამი დღის შემდეგ ჩემს თავს მოაკვეთინებს, ცოტა ოდენ ხანს საჭმელი მაინც დაგრჩებათ, თევზი დაამარილე და შეინახეთ, „ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო“.

შეწუხდა ძალიან ოსტატის ცოლიც, მაგრამ მეტი რაღაც ჩარა ქონდა, მოუმზადა ქმარს ბადე და გაისტუმრა.

წავიდა ოქრომჭედელი წყლის პირად, გადაისროლა ბადე, სთქვა: „ღმერთო, უშველე მართალ კაცსო“.

გამოსწია ბადე, ბლომად თევზი ამოყვა, მეორეთ გადა-
ისროლა ბადე, ახლა უფრო მეტი ამოყვა, უხარია, იძახის:
ლმერთო, უშველე მართალ კაცსაო! კიდევ გადაისროლა
ბადე, იმდენი თევზი ამოყვა, რომ ველარც კი მოერია
წამოსალეზად. მოაქვს შინ, მოათრევს აუარებელ თევზს
და გზაში იძახის: ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო!
მივიდა შინ, ცოლს უთხრა წყალი მოედუღებინა, ზოგი
მოეხარშა და ზოგიც დაემარილებინა, შეენახა. თვითონ
კი შეუდგა თევზების გამოშიგვნას. გასჭრა ერთი თევზი,
მეორე, მესამე... მესამე თევზი რომ გამოშიგნა, დაინახა,
ნაწლავებიდან დაკარგული ბეჭედი გადმოვარდა, გაუკ-
ვირდა და დაიძახა: ღმერთო, უშველე მართალ კაცსაო!
ახარა ცოლსაც.

წავიდა ოსტატი თავის სახელოსნოში და შეუდგა ბეჭ-
დის კეთებას, აკეთებს ბეჭედს და იძახის: ღმერთო, უშ-
ველე მართალ კაცსაო! გააკეთა ბეჭედი, აიღო და უბეში
ჩაიღო, შეეშინდა, კიდევ არ დაკარგოდა, შინ წაიღო.

გათენდა მესამე დღე. მივიდა მეფე, ისევ გადაცმული
და მოსთხოვა ბეჭედი, ოსტატმა ამოიღო უბიდან და მი-
აწოდა.

გაუკვირდა მეფეს, ახედ-დახედა ბეჭედს, იგივეა, უთხ-
რა:

- შენ ეს ბეჭედი გამოგიცვლია.
- ღმერთო, უშველე მართალ კაცს, არ გამომიცვლია,
ბატონო. ეს თქვენი მოტანილია, ღმერთმა ხომ კი იცის.
- მე ის ბეჭედი მოგპარე, ზღვაში გადავაგდე, შენ მას
ვინ მოგცემდაო.

ოსტატმა უამბო, რაც მოხდა. მეფეს გაუკვირდა, ვე-
ლარაფერი უთხრა, დაასაჩუქრა ოსტატი, უამრავი სამ-
დიდრე მისცა და თვითონაც მიაძახა: „მეფე ვარ, მეგონა,
გავიმარჯვებდი, მაჯობე, ოსტატო, ღმერთო, უშველე მარ-
თალ კაცსაო!“

ნათქვამი ეკ. ანტონოვისა
1937 წ. ოქტომბერი

აქტიუმი

ერთი მოლას ამბავი

ერთი კაცი მოხუცდა, მეტად დაუძლურდა, სამი ვაჟი ჰყავდა, არცერთმა არ შეინახა. სამივე ერთი მეორეს ერეკებოდნენ, საბრალო მოხუცი ძალზე დაჯავრიანებული, გამოსტერებული დაეხეტებოდა. როდესაც შიმშილსაგან არაქათი გამოეცალა, იფიქრა, მოდი, ერთი რამე მოვიგონო, რომ შვილებმა შემინახონ.

ერთი ქილა სკორით გაავსო, მიწაში ჩაფლა, მივიდა უფროს შვილთან და უთხრა:

– შვილო, შენ ჩემი სიყმის შვილი ხარ, დღეს თუ ხვალ მე მოვკვდები, ჩემი ქონება შენთვის დამიტოვებია სიკვდილის შემდეგ, ოღონდ ფიცი მომეცი, რომ ჩემს სიცოცხლეში ხელს არ ახლებ, არც არავის ეტყვი, არ გაუმხელ.

უფროს შვილს ძალიან გაეხარდა, მამა შინ წაიყვანა, მოუარა, ასვა, აჭამა, გამოუცვალა, მოკეთდა მოხუცი, კარგი პატივისაგან კაჭივით გახდა. შვილი ხედავს, რომ მამამისი კი არ აპირებს სიკვდილს, პირიქით, ცოცხლობს, მობეზრდა მისი რჩენა, ადგა და გააგდო სახლიდან.

მოხუცი ახლა მეორე ვაჟთან მივიდა, ჩუმად უთხრა:

– შენ ჩემი შემბრალები შვილი ხარ, მე მალე მოვკვდები, არ მინდა მიწაში საიდუმლო წავილო, ამომავალ ადგილზე ოქრო მაქვს შენახული, მომეცი ფიცი, რომ ჩემს სიცოცხლეში ხელს არ ახლებ, არც ვინმეს ეტყვი, მერე კი

შენ მოგახმაროს ღმერთმა.

მეორე ვაჟს გაეხარდა, მამას მოეფერა, შინ წაიყვანა და კარგა ხანს მოუარა. ხედავს, მამამისი არ კვდება, მობებრდა და იმანაც გააგდო სახლიდან.

მოხუცი ახლა უმცროს ვაჟთან მივიდა და უთხრა: შვილო, შენ ჩემი აკვანთუდგმელი შვილი ხარ, მე მალე შვილობას დაგიტოვებ, ისე არ მინდა მიწაში ჩავიდე, რომ შენ არ გამოგიტყდე, ერთი ქილა ოქრო მაქვს მიწაში დამარხული ამა და ამ ადგილზე. დაიფიცე, ჩემს სიცოცხლეში ხელს არ ახლებ, მერე კი შენთვის მიანდერძებია.

უმცროს ვაჟს სიხარულისგან ფრთები გამოესხა, მამა შინ წაიყვანა, მეფურად შეინახა და მოუარა. მოვიდა მოხუცის გარდაცვალების დრო და მიიცვალა.

შვილებმა დაასაფლავეს დიდებულად, წესიც აუგეს, როგორც საჭირო იყო.

ერთი კვირის შემდეგ უფროსმა ვაჟმა აიღო წერაქვი და წავიდა ოქროს მოსათხრელად, იქვე მეორეც მივიდა და მესამეც. დაიწყეს ჩხუბი, არა ჩემია ოქრო, არა ჩემია: ბოლოს, როდესაც ველარ მორიგდნენ, თქვეს, მოდი გავიყოთო.

მივიდნენ მოლასთან და უთხრეს, როგორც იყო საქმე.

მოლას თავზე ერთი ჩალმა ჰქონდა შემოხვეული ჩვეულებრივად, მეორე და მესამეც შემოიხვია, რომ უფრო განიერი ყოფილიყო მისი თავსახვევი. შვილებს უთხრა:

— რა გაჩხუბებთ, სირცხვილია, დამიგდეთ ყური და დამიჭერეთ, რაც გითხრათ. ჩვენ ყველა შემოვუსხდეთ იმ ოქროს, აიღეთ სამივე ხელში კეტები, შემოჰკარით მაგრად ქილას, ვისკენაც რამდენი ოქრო გადავარდეს, ის აიღებს, მე კი თქვენი გასარიგებელი, რაც ჩემს თავზე

დარჩეს, ის ოქრო მომეცით, ხომ ხართ ყაბულს?..

შვილები დაყაბულდნენ, აიღეს სამივემ კეტები, მოკრეს ქილას, გადმოვიდა სიბინძურე, საშინელი, მყრალი, ძმები სამივე გაითხუბნენ, ჰკრეს ფეხი და გაიქცნენ, მოლას კი სამი ჩაღმა რომ ჰქონდა შემოხვეული, ისე გაიწუმბა, რომ ირგვლივ ჩამოჟონავდა.

მოტყუებული მოლაც ჩუმად გაიპარა.

თულუხჩის ამბავი

ერთი თულუხჩი წყალს ზიდავდა, ფულს კი მოლას აბარებდა, ცოლშვილი სოფლად ყავდა და არ შემომეხარჯოს, ერთად მექნებო.

ერთ ქალბატონსაც უზიდავდა წყალს და ფულს არ იღებდა, სთხოვა ქალბატონს, შემინახეთ და ერთად წავიღებ, მომიგროვდებო. ქალბატონიც უნახავდა წყალის ნაზიდ ფულს.

ერთხელ გადაწყვიტა თულუხჩმა ცოლშვილში წასვლა, ქალბატონს უთხრა, მივდივარ და ფული მომეციო. ქალბატონმა მყისვე გამოურბენინა თავმოყრილი ფული და გზაც დაულოცა.

თულუხჩი მოლასთანაც მივიდა შენახული ფულის წასაღებად, მოლამ არ მისცა, რის გამო დარჩა და ვეღარ წავიდა თავის ცოლშვილში ცარიელი ხელით.

ერთ დღეს ქალბატონმა დაინახა თულუხჩი და შეეკითხა:

– რად მომატყუე, მივდივარო?

– მოლამ ფული აღარ მომცა და რით უნდა წავსუ
ლიყავი!

– აბა, მე შენ განახებ მის სეირს, შენ წადი, მის კარ-
თან დამიცადე, როდესაც ნახო, მე იმის კიბეზე ავიდე და
კარი შევადლო, შენც იქვე შემომყევი და ჩემთან მოსთხო-
ვე ფული.

წავიდა ქალბატონი შინ, ვერცხლის სინზე დააწყო
მთელი თავისი ოქრო და ვერცხლი, გაატანა მსახურს და
გაპყვა.

ავიდა ქალბატონი მოლას კიბეზე, მსახურს სინი ოქ-
რო-ვერცხლით სავსე მოაქვს გადაფარებული. შევიდა
მოლასთან და უთხრა:

– მოლაჯან, ამალამ ჩემი ქმარი შინ არ არის, ეს სიმ-
დიდრე შენ შემიწახე, მეშინია, არავინ მომპაროს.

მოლას გაეხარდა, სინი ჩამოართვა, ქალბატონს კი
უთხრა – დაბრძანდიო. ამ დროს შემოვიდა თულუხჩი.

– მოლაჯან, ახლა მაინც მომეცით ჩემი ფული.

– კი შვილო, მიიღე, აი ყუთის გასაღები, შენი ხელით
ინახავდი იქ ფულს, იცი სადაც არის შენი ფული, ალაღია,
წაიღე, ღმერთმა მოგახმაროს.

თულუხჩი მივიდა ყუთთან, გააღო, ამოიღო თავისი
ფული და გულში ჩაიკრა სიხარულისგან.

თვალეზგაბრწყინებული მოლა ხან ქალბატონს უყუ-
რებს, ხან მის მოტანილ ძვირფას ნივთებს.

გაიღო კარი, შემოვიდა მსახური და მოახსენა:

– ქალბატონო, ბატონი შინ დაბრუნდა და გთხოვს
მობრძანდეო.

გახარებულმა ქალბატონმა აიღო ხელში ვერცხლის
სინი თავისი ნივთებით, დატრიალდა და ითამაშა. თუ-

ლუხჩმა ფული უფრო მაგრად მიიკრა გულთან და იმანაც ითამაშა. ამის დანახვაზე მოლაც წამოდგა და ითამაშა. ქალმა კითხა:

– მე ქმარი მომივიდა, გამეხარდა, ვითამაშე, თუ-
ლუხჩს ფული მოაქვს, შენ არ აძლევდი, უხარია – ითამა-
შა, შენ რაღას თამაშობ, მოლა, შენ რაღა გიხარია?..

– მეც შენისთანა რძეძაღლმა რომ მომატყუა, ის მი-
ხარია...

წმინდა დავითის ამბავი

წმინდა დავითს ოთხმოცდაცხრამეტი ცოლი ჰყავდა, ყველანი ლამაზები და უმშვენიერესნი.

ერთ დღეს დავითმა ბრძანა სანადიროდ წასვლა.

შეკაზმეს რაშები, შესხდნენ ზედ დავით და მისი ამაღლა და გასწიეს. გზაზე რომ მიდიოდნენ, ხალხი შეიკრიბა და საყურებლად დადგა. ერთი მიწური სახლიდან ამოძვრა პატარა ლამაზი ქალი, გამოყო თავი და ისიც მიაჩერდა სანადიროდ მიმავალთ. დავითმა თვალი მოკრა ქალს, მზესავით ბრწყინავდა, მარმარილოსგან ჩამოსხმულს ჰგავდა. იკითხა, ვისი იყო. უპასუხეს, მეცხვარეს ცოლიაო და ქმარი ცხვარშია, აქ არ არისო. უბრძანა, წაეყვანათ ქალი მის სასახლეში.

წმინდა დავითის სიტყვა იქვე იქნა შესრულებული, ნა-
დირობიდან რომ დაბრუნდა, ასი ცოლი კარებთან დაუხ-
ვდა.

მეასე ცოლი ყველას უმჯობესი იყო, ჩრდილავდა სხვებს. მეცხვარემ რომ გაიგო ეს ამბავი, სახლს აღარ მიეკარა, დაიკარგა.

ამის შემდეგ დავითი ძალიან იტანჯებოდა, აღარ ეძინა. მოლია ექიმები, მაგრამ ვერ მოარჩინეს, არაფერი ეშველა. ბოლოს მიმართა თავის ბრძენ ვეზირებს და სთხოვა, აეხსნათ მისთვის, რა იყო მიზეზი მისი ასეთი ტანჯვისა.

ვეზირებმა ხელწერილი ჩამოართვეს დავითს, რომ არ დასჯიდა მათ ტანჯვის მიზეზის ახსნის შემდეგ. სამი დღე ვადა აიღეს. იმსჯელეს. ვეზირებმა უთხრეს: „ერთ მეცხვარეს ოთხმოცდაცხრამეტი ცხვარი ყავდა, მეორეს კი ერთი ლამაზი პატარა ცხვარი, რომელსაც ზედ დახაროდა, პირველმა მეორეს მოსტაცა ეს ერთი ლამაზი ცხვარიც და თვითონ ასად შეისრულა, საწყალი ერთი ცხვრის პატრონი ჯავრით ტყეში გაიჭრა. რა ეკუთვნის, წმინდა დავითო, ასი ცხვრის პატრონს, რა სასჯელს მიუსჯით თქვენ?..“

– უნდა მოკვეთონ თავი ხმლით იმ არამზადას.

– ეს ხომ თქვენ ბრძანდებით?!.

დაფიქრდა დავითი, მეცხვარეს თავისი ქალი დაუბრუნა, თვითონ მთელი თავისი სიმდიდრე და ქონება გლახაკებს დაურიგა, ცოდვის მოსანანიებლად, აიღო ერთი ძველი გუდა—ნაბადი და ერთიც ქნარი; დადიოდა ტყეში, ლოცულობდა, ღმერთს ევედრებოდა, ცოდვის მოსახდელად იტანჯავდა თავს, ქნარზე იმღერდა.

ერთ მშვენიერ დღეს გამოეცხადა ანგელოზი, უთხრა:

– დავით, ღმერთმა მიიღო შენი ლოცვა.

დავითმა ქნარს ხელი ჩამოკრა, თვალები დახუჭა და მიიცვალა, ნათელის ღირსი გახდა.

ერთმა კაცმა დაინახა ლამაზი ქალი, უნდოდა ცოლად შერთვა, უარი მიიღო. კაცმა გაავრცელა ხმები, ის ქალი ჩემი საყვარელიაო და გაუტეხა სახელი. მოეჭრა ქალს თავი, ყველა უნამუსოს ეძახდა.

ჯავრისაგან გახდა კაცი ავად, ვერავინ მოარჩინა, საშინლად იტანჯებოდა. ბოლოს მონასტრის ბერებმა უდაბნოს გამოქვაბულში ვართაპეტთან გაგზავნეს. მან აუხსნა ვართაპეტს, როგორც იყო ავად, უთხრა, რომ შეიძლება ცოდვა მტანჯავდეს, ასე მოხდა ამომავალ ქალთანაო.

ვართაპეტმა უთხრა: „აიყვანე მალლა მთაზე ერთი ქათამი, დაკალი, გაასუფთავე და მომიტანე“

ასეც მოიქცა.

ჩამოუტანა ვართაპეტს გასუფთავებული ქათამი, მან ჰკითხა:

– რა იქნა ამ ქათმის ბუმბული?..

– დამავიწყდა...

– წადი, აკრიფე და ჩამომიტანე.

წავიდა კაცი მთაზე, მაგრამ ვერც ერთი ბუმბული ვერ ნახა, ქარს წაეღო. მობრუნდა და მოახსენა, რომ ქარს წაუღია. ვართაპეტმა ურჩია:

– როგორც იმ ქათმის ბუმბულს ველარ მოაგროვებ, ისე იმ ქალის სახელს ველარ აღადგენ, ჩემი რჩევაა, წადი საყდრის კარზე, შენი სიცოცხლე იქ გაატარე და ცოდვები მოინანიეო.

წავიდა ის კაცი და ახლაც საყდრის კართან სდგას.

ნათქვამი ეკ. ანტონოვისა

ხაიმ შახი (შალიახი) საზღვარგარეთიდან ჩამოსული ქუთაისსაც ესტუმრა. მდიდარი ვაჭრები ერთიმეორეს ეცილებოდნენ, ჩემსას წამოვიდეს სტუმრად. მორწმუნე ებრაელები შემოეხვივნენ, აქეს, ადიდეს, ძვირფასი სადილებით გაუმასპინძლდნენ, მისჩერებოდნენ პირში, რასაც იტყოდა, მისი სიტყვა კანონად მიაჩნდათ. ღამეს ათევდა რიგრიგობით მდიდარი ებრაელების ოჯახებში.

ერთ დღეს ხაიმ შახმა განუცხადა ხალხს, რომ ცოდვა გადიდებულია და საჭიროა ცოდვების მონანიება. შემოეხვია ხალხი და სთხოვა, დახმარებოდა მათ ცოდვების მონანიებაში.

გადაწყვიტა, თითოეული უფროსი კაცი გაროზგილიყო და ფულად გადაეხადნა თვითეულს ერთი თუმანი. მდიდრების უმრავლესობამ გააროზგვინა თავი და თითო თუმანიც გადაიხადეს, ხოლო ღარიბები კი მათ სიცილს აყრიდნენ და ჩუმ-ჩუმად ერთმანეთს უამბობდნენ, თუ როგორ ატყუებს მდიდრებს ხაიმი.

დამთავრდა როზგი. ხაიმ შახმა ახალი ხერხი მოიგონა ხალხის გასაყვლეფად. გაემგზავრა რამოდენიმე ხნით სადღაც და იქიდან ჩამოიტანა მრავალი მეზუბები (მეზუბა — კარზე აქვს მორწმუნე ებრაელს, თუნუქისგან გაკეთებული, რომელშიაც მოთავსებულია ნომერი ებრაულ ენაზე და რამოდენიმე ასე „შადაი“ ჩანს, რომელსაც სახლიდან გასვლის დროს და შემოსვლის წინ ხელზე კოცნით მიესალმება)

ორ-სამ დღეში მეზუბები გაჰყიდა ძვირად. კარგა გვარიანი ფული მოაგროვა, წასვლას დაეპირა. წასვლის წინ

ის მიიწვიეს სალოცავში თებაზე, ერთხელ კიდევ გაეგონა /
ჯამაათს მისი ლოცვა. შედგა ხაიმ შახი თებაზე, დაიწყო
ანააშემი, რომელსაც კაი დღის წინ არ ამბობენ, რაც შე-
ნიშნა მეორე შალიახმა და მიაძახა: — ხახამ, აიომ იეშემ,
ვი დუი, ლო იახოლ (ხახამო, დღეს იეშემია, ცოდვების
მონანიება არ შეიძლება), რაზედაც ხაიმ-შახმა გაულექ-
სა და უპასუხა — ბექან ქულამ ყამ აარეც, ხასი შელი, ხასი
შელხ, მა შელაკახთი (აქ ყველა უცოდინარია, რაც მაქვს
ფული აღებული, შუაზე გაგიყოფ, ჩუმად) და განაგრძო
ლოცვა.

ელ მელეს-ჯამაათიც ერთხმად მისძახოდა — ელ მე-
ლეს იოშებ ყალქის რახომიმ (ღმერთო, ხელმწიფევ,
მჯდომარევ ტახტსა შებრალებისასა).

უკანასკნელი ღამე კი გაათია ყველაზე მდიდრის
ოჯახში, საიდანაც გაიტაცა ბევრი ოქრო-ვერცხლი და გა-
იპარა.

ხაიმ შახის ამბავი მოედო ხალხში, შემდეგ გამოირკვა,
რომ მისგან ნაყიდი მეზუზები იყო ცარიელი ქალაღდი და
ის იყო მატყუარა.

ოთხი კაი დღე

ებრაელთა ახალი წელი მეტწილად სექტემბერშია.

ახალი წლის თავი. თვე ტაშრი. წინ დღით საღამოს
მამაკაცები მიდიან სალოცავში, დაბრუნებისას შინ ხვდე-
ბიან ფეხზე ადგომით და უნცროსები ყველა უფროსებს
ხელზე კოცნით ულოცავენ „ლეშანა ტობა“.

სუფრა გაწყობილია, რომელზეც აწყვია: წყვილი ფუ-
ანი პური, წყვილი სანთელი ანთებული, სამარტილე მარ-
ტილით, დიდი ჭიქა, ღვინის საკურთხევლად. მოხარშუ-
ლი თევზის თავი, თაფლი, ბროწეული, კვახი, ვაშლი და
მოხარშული ჭარხალი. ზედ სუფთად გადაფარებული.
ოჯახის უფროსი (მამაკაცი) გაავსებს ჭიქას ღვინით,
აკურთხებს, ყველანი ფეხზე დგომით ისმენენ ღვინის
კურთხევას. დაამთავრებს, შესვამს ერთ მეოთხედს, მი-
აწოდებს რიგ-რიგობით ყველას (თუ რომელიმე ქალს
თვიური აქვს, მისთვის ცალკე ჭიქაა, რომელიც უჭირავს
ხელში და იმ ჭიქაში ასხავენ რამოდენიმე წვეთ ღვინოს
მისთვის, რომ საერთო ჭიქიდან არ შესვას). როდესაც
ღვინოს ყველა მოსვამს, დასხდებიან, ოჯახის უფროსი
აკურთხებს დაბანილ ხელს, შემდეგ დანარჩენი ოჯახის
წევრებიც, ყველა ჩუმად გასუსული ყურს უგდებენ, ელო-
დებიან, როდის აკურთხებს პურს ოჯახის უფროსი. სუფ-
რას სახურავს მოხდის, ორივე პურს ორი ხელით მალღა
ასწევს, შემდეგ ერთს მეორეზე დადებით შუაზე გასჭრის,
შუაზე გაჭრილს ყუას ჩამოჭრის, ჩამოჭრილი ყუიდან პირ-
ველი თავისთვის ჩამოჭრის კვლავ პატარას, რომელ-
საც ამოავლებს თაფლში (ჩვეულებრივად კი მარტილში),
აკურთხებს, შესჭამს და შემდეგ მოჭრილ ყუას წვრილად
დაჭრის, რომელსაც თავისი ხელით ჩამოურიგებს ოჯახის
ყველა წევრს უფროსიდან უნცროსამდე, ყველანი თაფ-
ლზე დააწებენ პურის ნაჭერს და აკურთხებენ (თაფლი
სიტკბოების ნიშნად, რათა მომავალი წელიწადი ტკბილი
იქნეს).

შემდეგ იგივე ოჯახის უფროსი აკურთხებს თევზის
თავს, აგრეთვე წვრილად დასჭრის და ისევე ჩამო-
არიგებს, რომ მომავალი წელიწადი თევზივით იარონ

თავით და არა ბოლოთი, ასევე მოექცევა ბროწეულს, კვახს და ჭარხალს, რის შემდეგ ივახშმებენ. ვახშმის შემდეგ გალობით ილოცავენ, კვლავ ხელის დაბანის შემდეგ; ოჯახის უფროსი იძლევა განკარგულებას, იყვნენ ოჯახში ერთგულნი, იცხოვრონ ტკბილად, შეკავშირებულად, მოყვრის გასახარებლად.

მეორე დილით უსმელ-უჭმელნი მამაკაცები, ვაჟები და ქმრიანი ქალები, ყველანი სალოცავში მიდიან (სადილი დამზადებულია წინდლით). სალოცავში შუა ლოცვის დროს მოისმენენ შოფარს. შოფარის მოსმენის დროს, რასაც შეავედრებ ღმერთს, აგისრულდება. მეტწილად უნდა ეხვეწო, შეგინდოს ცოდვები. ლოცვის დასრულების შემდეგ ისევე ღვინოს კურთხევით, თაფლზე პურის დაწებით ისაუბმებენ, ისადილებენ და გაერთობიან, არ დაიძინებენ, რომ მომავალ წელში იმათმა დოვლათმა არ დაიძინოს. მზის ჩასვლამდე, დიდიდან პატარამდე მიეშურებიან მდინარის პირზე (წყალის საკურთხევლად), აკურთხებენ წყალს, დაიბერტყავენ კალთას, რათა მათი გასული წლის ცოდვები წყალმა წაიღოს, კვლავ სალოცავში მიეშურებიან, სალოცავიდან ბრუნდებიან რა შინ, გუშინდელი საღამოს მოქმედებას იმეორებენ. ოჯახის უფროსის დარიგება ახალი წლის ღამით: კარგად დაიხსომე, რა სიზმარსაც ნახავ, წლის განმავლობაში აგისრულდება.

იმავე ღამით ოჯახის უფროსი ორი თუნგით სავსე წყალს შეიტანს, მარჯვენა ფეხს შესდგამს, თუნგები ისე უნდა იყოს პირამდე სავსე, რომ შინ ფეხის შემოდგმის დროს ძირს დაიღვაროს, რის შემდეგ წყლის შემტანი ხმამაღლა ლოცავს ოჯახს, რომელნიც კართან დახვდებიან, ზეშანა ტობა — დადგამს თუნგებს და ხელებ მაღლა

აპყრობილი ამბობს — აა, ღმერთო, აბრაამისაო, ღმერთო
ისაკისაო, ღმერთო იაკობისაო, ღმერთო გამჩენო ცისა,
და ქვეყნისაო, ღმერთო ერთო, უკვდავო და უცვალებე-
ლო, შენ გაამსე ყოველი შენი საყვარელი ისრაელის შვი-
ლის ოჯახი და მათში ჩემიცა დოვლათით, სიმდიდრით,
შვიდობით და შალომით. ოჯახის წევრნი უპასუხებენ —
ამენ! ორივე თუნგებს აიღებს ხელში, შემოიტანს შინ და
დადგამს.

ახალი წლის ორივე დღეს ეცადეთ, რომ შინ წყალი
არ დაიქცეს, თვარა, ჭიანჭველა გაჩნდება.

ეცადეთ, არაფერი გატყდეს ჭურჭელი, თელი წელი-
წადი გაყვება ჭურჭლეულის ნტვრევა.

ეცადეთ, არ წაეჩხუბოთ ერთმანეთს, რათა მჟავე არა-
ფერი შეჭამოთ, მეტი ტკბილი, რომ ტკბილი წელიწადი
გვექნეს.

ახალი ტანისამოსი ჩაიცვით, რომ არ მოგაკლდეთ
წლის განმავლობაში სიახლე და სიკეთე, თალხი არა-
ფერი ჩაიცვათ, არამედ მხიარული, რომ სულ სიმხიარუ-
ლე გვექნეს, ნიგვზიანი არაფერი ჭამოთ, მძიმეა, რომ
არ დაგვიძიმდეს მაზალი (ბედი). ამ ბედნიერ დღეს ვე-
ცადოთ, ყველა ოჯახის წევრი შინ ერთად ვიქნეთ, რომ
მომავალ წელიწადში არაფერ სასიავოთ არ დავშორ-
დეთ ერთმანეთს. ახალი მთვარე წმინდად დაინახე, რომ
მთელი წელიწადი წმინდად იქნე, სიძნელეები არ შეგვხ-
ვდეს, თუ ღრუბლებში ან ხის ფოთლებში დაინახე, იმ წე-
ლიწადს ცხოვრება გაგიხდება ძნელი — გაგიჭირდება. არ
იჩქარო მთვარის დანახვა, რომ კარგა მოწმენდილი ცა
არ იქნეს, მერე გადი გზაში — მინდორზე, იქიდან დაინახე
და ოქრო უჩვენე, რომ შენს ჯიბეს ოქრო არ მოაკლო. მი-
აძახე ახალ მთვარეს: — სიმანტობ, მაზალტობ!

როშაშანის შემომავალ საღამოს ყველა შინაურმა აუცილებლად უნდა დაიბანოს, რომ გასუფთავებული შეხვდეს ახალ წელს.

ოჯახის უფროსი დიასახლისი აანთებს წყვილ თაფლის სანთელს, მას მიბაძავს ყველა ოჯახში მყოფი გათხოვილი ქალები. უფროსი დიასახლისი ხმამაღლა ევედრება ღმერთს (სხვები ჩუმად იმეორებენ): „აა, რიბონაშერყოლმომ, ბატონო ქვეყნისაო, წმინდა სანთლის მადლო და ძალო, უხსენი მატყვესა ისრაელისას, ულხინე ავანტყოფსა ისრაელისას, ნუ გაუჭირვებ ნურსად მშობიარეს ისრაელისას, ყველა გადაარჩინე შვიდობიანათ ერთი ხმით, ვისაც რა მისცე გასაზღვლი და დასარჩენი, ყველას შეახვედრე, გამჩენს დღე ბედნიერი და მთვარე მშვენიერი, მათში ჩემ ქალსაც და რძალსაც. მოუმართე ღმერთო ხელი, ყველგან გზავრსა და ვაჭარს ისრაელისას, დაუტკბე ყველას ზღვა და ხმელეთი, ააშორე ყველასა და ჩემსას ავი ნათქვამი, ავი ნაქნარი, დააბათლე ყველგან პირის წყეულობა ჩვენი სხვაზე და სხვისი ჩვენზე, გვაპატივე გამჩენო ჩვენი შენაცოდარი შენ წინაშე, მოგვიხსენე ღმერთო მადლები მამების და პაპების, დააბძანე მათი ნეშამყები გან ყედენში კაიაბებში (ცოცხლად სამოთხეში), მოაბძანე მაშიახ შენ დავითი (მესია) და დაიხსენი ისრაელის შვილი ხელისა გაჭირვებისგან, ხელისა შეწუხებისაგან, ძალუმისგან. ღმერთო, ნუ მამიკლამ თუ შენი საწყენოც არ იქნება, ნუ წამართმევ, რაც გიბოძებია ჩემთვის ჩემი ნაგლახარი ქმარი და შვილი, დამასწარი მათი თავი სიკვდილის საათზე, რომ მეღირსოს მათი ხელით დამარხვა, ღმერთო, აპატიე ჩემ ნაშიერს შენ წინაშე შენაცოდარი, დამიწერე მათი თავი წიგნსა სიცოცხლისასა, წიგნსა შვიდობისასა, წიგნსა სარჩობი-

სასა, წიგნსა საზრდოობისასა, წიგნსა უტკივრობისასა და უჭირველობისასა, დამიმადლიანე ისინი სარჩო უფლის ზედა შენ საქებლად და სადიდებლად გამჩენო, ნუ გამამიკლებ შვილსა და მამაკაცს — ქალსა და რძალს, შინა და გარეთ, ტერსა და მოყვარესა...

ქიფურის და ახალი წლის მესამე დღე მარხულობაა. წინ სალამოს რომ ივაშხმებენ, მეორე სალამოს ვარსკვლავის ამოსვლამდე აღარაფერს ჭამენ და წყალსაც კი არ დალევენ (ქათმის შემოვლება) მარხულობის სუფრაზე ტიშრის მეთერთმეტე დღეზე კი ქიფურია.

ქიფურის წინ ყველა მორწმუნე ებრაელი ქათამს შემოივლებს თავზე, მამაკაცები მამალს, ვაჟები ყვინჩილას, ქალები ან გოგოები ვარიებს. შემოვლებული, დაკლული ღარიბებს გაეგზავნება, თვითონ არ შეჭამენ.

ქიფურის წინ დღით ე.ი. ათი ტიშრა გათენებამდე ლოცვა უნდა გამოვიდეს ხალხი გარბის ნაშუალამევს ათარის ასაშვებად. (ცოდვების პატიება). გაჩაღებულია სალოცავი. მამაკაცები შიგ შედიან, დედაკაცები კი საქალებოდან სალიხოთს (ქიფურამდე ორმოცი დღეა, როდესაც გათენებამდე ლოცულობენ. მარუმუქნი ხშირად ორმოცი დღის განმავლობაში ყოველ ორშაბათ-ხუთშაბათს მარხულობენ, ხოლო როდესაც ქიფურს 10 (ათი) დღე დააკლდება, ყოველდღე მარხულობენ, გარდა შაბათი დღისა). სალიხოთის ლოცვა სანამ დაიწყებოდეს, ერთმანეთს მეხილს (პატიებას) თხოვენ. მიცვალებულთა სულის სახსენებლად სქანდილზე ზეთს ასხამენ, ღარიბებზე ფულს არიგებენ. თუ ვინმე ერთმანეთზე დაუბრებული არიან, შეარიგებენ. ხახანი გადმოდგება თებაზე (ტრაპეზი), აკურთხევს და წაიყვანს ჯამაათს. ევედრება ღმერთს შეუნდოს ისრეელის შვილს ყველა შენაცოდ-

რი, მოუწოდებს ჯამაათს დაბრუნდნენ თეშუბზე (ისრა-
ელის რწმენაზე), იწამონ ღმერთი ერთი ისრაელისა არ-
უღალატონ მოშეს თორას, არ უღალატონ ერთმანეთს და
სხვა.

დაიწყება მეხილა, დაიძახებს ხახანი: მეხილ შვილებო
ისრაელისაო (ტირილით), თუ რაჲე მიწყენინებია თქვენ-
თვის, მაპატიეთ, თქვენც თუ ერთმანეთისთვის გიწყენი-
ნებიათ, გაპატიოს გამჩენმა. — ამენ! — ამენ! — მიაძახებს
ერთხმად ჯამაათი.

საქალებოში ქალები მანდილში გახვეულნი ფანჯრე-
ბიდან ისმენენ ლოცვას და იმეორებენ, რასაც სალოცავ-
ში მამაკაცებისგან გაიგონებენ.

გზაზე ერთმანეთს კვლავ მეხილს ეუბნებიან, ბრუნდე-
ბიან შინ. ცხვება ნამცხვარი ნაირ-ნაირი, შეძლებულ ოჯა-
ხებში კეთდება სხვადასხვა საჭმელები, რომელიც მიცვა-
ლებულთა სულის სახსენებლად ურიგდება ღარიბებს.
რაც კი იმ დღეს ოჯახში რაიმე საჭმელი გაკეთდება, ყვე-
ლას წილი უნდა დაედოს და ღარიბებს უნდა მიუვიდეს.
ქიფურის წინ დღეს შვიდჯერ უნდა გაიშალოს სუფრა და
იკურთხოს პურ-მარილი. საღამოს მზის ჩასვლამდე ყვე-
ლა სრულწლოვანი (გარდა ავადმყოფისა, მელოგინისა
და თვიურის მქონისა) ცამეტი წლის ზევით ვალდებულია
სალოცავში წავიდეს.

აუცილებლად ყველამ უნდა დაიბანოს, სუფთა და
თეთრები ჩაიცვას.

სამხრის წინ დიდ ღრმა ჭერჭელზე შანდლებით კე-
ლაპტრები აინთება, უფროსების სახელზე შინ ჩამო-
ქნილი, დანარჩენებისთვის კი მომსხო სანთლები, თითო
სულზე წყვილი, პირველად ოჯახის უფროსი აანთებს
მისთვის გამრავლებულ კელაპტარს, რიგ-რიგობით...

კელაპტარზე ოჯახის დანარჩენი წევრებიც ანთებენ სან-
თლებს, ევედრებიან ღმერთს, რომ სანთლები მიიღოს
მათი სიცოცხლის სანაცვლოდ. შუაში კელაპტრები ან-
თია. მის ირგვლივ დიდ ტაშტზე შემომწკრივებული სან-
თლები ლაპლაპებენ. ყველა მისჩერებია მის მიერ ანთე-
ბულ წყვილ სანთელს, თუ ალი პირდაპირ ადის, კარგი
ნიშანია, თუ ალმა გადაუხვია, ცუდი ნიშანია. ამის ამნ-
თებს მომავალი წლის განმავლობაში დიდი გასაჭირი
მოელის და თუ რომელიმე სანთელი ჩაქრა, სიკვდილის
ნიშანია, გულის ფანცქალით შეპყურებს მორწმუნე ოჯახი
ანთებულ სანთლებს.

სამხრის დაწყებამდე ოჯახის უფროსთან მიდის თი-
თოეული წევრი, ითხოვს მეხილს, ეხვევა, კოცნის, უფრო-
სიც ყველას აკურთხებს, უსურვებს სიცოცხლეს, ჯანმრთე-
ლობას, პატიოსან ცხოვრებას. ვაჟებს მსგავსად აბრაამ,
ისააკ და იაკობისა, მოშე, არონ, დავით და შელეშისა.
ქალებს სარა, რიჰკა, რახელ და ლია, დედა ჩვენებისა.
ეხვევიან ერთმანეთს, ახვეწებენ ღმერთს, აპატიოს ყვე-
ლას ცოდვები. ყველა ხელს დაიბანს, ისამხრებენ და მი-
დიან სალოცავში — თეთრად ჩაცმულნი. მზის ჩასვლამდე
უნდა დაიწყონ ლოცვა, იწყება ლოცვა.

მამაკაცები თეთრ სისიტებში, დედაკაცები თეთრ მან-
დილებში გახვეულნი ისმენენ ხახამის ლოცვა-კურთხე-
ვას, რომელიც ძველ ებრაულ ენაზე ლოცულობს, რასაც
ქართულად თვითონვე თარგმნის, ვინაიდან ძველებ-
რაული ენა უმრავლესობას არ ესმის. ჯამაათი ისმენს
სულგანაბული, რას იტყვის ხახამი, რომელიც ხელებგამ-
ლილი სისიტში გახვეული მაღლიდან ოთხივ-კუთხივ მი-
მართავს მორწმუნეთ, ახსნა-განმარტებითა თუ დღეის-
დღეს ქიფურს, რა რიგ აპატიებს ღმერთი დაბრუნებულ

ისრეელის შვილს შენაცოდარს. იგი მაღალი ხმით ავედრებს ღმერთს, დაბეჭდოს მისი საყვარელი ერი წიგნსასიციოცხლისასა, შვიდობისასა, ებრასხელის ამარებისასა. სარჩო უფლისასა, შინ შვიდობას, გარეთ გამარჯვებასა. უტკივარ-უჭივრელობისასა. შეურცხვნელობისასა. ღმერთთან, მის გაჩენილთან და სხვა (მზის ჩასვლამდე კვლავ შოფარს ისმენენ). ისმენს ჯამაათი და თვითეული ხახამის წინადადებაზე მისძახის – ამენ!

ქიფურის ლოცვას ხანშესულნი ხშირად სალოცავში ასრულებენ, მეორე საღამომდე შინ არ წავლენ. უფრო ახალგაზრდები კი ღამით შინ ბრუნდებიან. დილით ისევ ადრე მიიჩქარიან სალოცავზე.

მთელი დღე-ღამის განმავლობაში (წინა საღამოდან) არაფერს სჭამენ, არც წყალს დალევენ. თორას მოინახულებენ, ლოცულობენ, საღამოს კარგა დაღამებისას ხელში ანთებული სანთლებით მიდიან შინ და სანამ რამეს დაკბილავდნენ, სარს დაასობენ სუქისთვის, რომელზედაც ანთებულ სანთელს მიაკრავენ ლოცვა-კურთხევით.

შინ შესვლისას ოჯახის უფროსი ღვინოს აკურთხებს, კვლავ ყველას ჩამოურიგებს და ივახშმებენ.

სუქათი

როშაშანის მეთხუთმეტე დღეზე იწყება სუქათი. აკეთებენ სუქას: შქერის ტოტებისგან ირგვლივ და ზევიდანაც მისითვე ხურავენ. შესავალ კართან ორ ჭერემის

გრძელ ტოტებს არჭობენ მიწაში, რომლის ფოჩებიც კარავს სახურავის ზევით უნდა სწვდებოდეს. შიგნით კარავი მორთულია სუფთად ფარჩეულობით და ხაღლიჩებით. მაღლა ჩამოკიდებულია ტოტებით შუაზე სხვადასხვა ხილი, მსხალი, ვაშლი, ბია, ყურძენი, ბროწეული და სხვა. ერთ კუთხეში მაღალი სავარძელი მორთულია აბრეშუმით, ფარჩით, ზედ ბალიშია მიფარებული. იმ რწმენით, რომ ყოველი ოჯახის დროს ჩამოივლის „ელიაუ ნაბი“, ჩამოჯდება მის სავარძელზე და ოჯახს აკუთრებს. დღეში სამჯერ სუქაში სჭამენ, მოხუცები კი ძალიან ხშირად წყალსაც არ დალევენ, რვა დღის განმავლობაში სუქის გარეშე. მერვე დღეს იწყება ეგრედწოდებული „ოშაყანა“. გათენებამდე სუქაში სხედან, თორას ჭირნახულობენ, არ დაიძინებენ, არ მარხულობენ, არამედ საუკეთესო ნამცხვრებს და ყავას აკეთებენ ღამის სათევად. გათენებამდე სალოცავში მიდიან, ღმერთს ევედრებიან, მომავალი წელიწადი მათთვის გადაწყვიტოს სასიკეთოდ.

ახალ გათენებულზე ტირიფს აკურთხებენ, შეკრული კონებით დიდსა და პატარას შინ მოაქვს კონა ტირიფისა, რომელსაც მაღლა ჩამოკიდებენ და მომავალ წლამდე შეინახავენ.

მორწმუნე ებრაელს სწამს, რომ რომ აშანას ყოველი ისრაელის შვილი დაიწერება მაღლა ღმერთის დავთარში, იმაზე თუ რა მოელის მომავალ წელს. ქიფურში — დაიბეჭდება, ოშაყანაში კი გადაწყდება, ხოლო თუ ვინიციობაა, რამე აშანაში დაიწერა რაიმე ცუდზე, მაგრამ ოშაყანამდე მან მოინანია ღვთის წინაშე თავისი ცოდვები და გამოსწორდა, უფალი შესცვლის დაწერილს, ხაზს გადაუსვამს და გადაწყვეტს სასიკეთოდ.

ოშაყანის დილაზე რომ შინ დაბრუნდებიან ხელში ტი-

რიფის კონებით, კვლავ იწყება ღარიბებისთვის ულუფის გაგზავნა, პირველად ერთად აკურთხებს ოჯახის უფროსი ყველა სურსათს, რაც კი ამ დღისთვისაა მომზადებული, შემდეგ დიასახლისი ყველაფერს დაანაწილებს, სუფთად შეახვევს და უგზავნის ხელვიწრო კუთხ-მეზობლებს, ხოლო შემდეგ თვითონ შემოუსხდებიან სუფრას და მხიარულობენ.

მიდიან ისევ სალოცავში, ნაშუადღევს ბრუნდებიან დიდი მიწვევ-მოწვევით, მტერ-მოყვრით, ილხენენ და მერვე დღეს მზის ჩასვლამდე სუქას გამოემშვიდობებიან. იმავე საღამოს იწყება „სიმხა თორა“, რომელიც სამჯერ უნდა იქნეს შესრულებული მთელი დღე-ღამის განმავლობაში.

ჯამაათს წინასწარ აქვს ნაყიდი თორის გამობრძანება, უფრო შეძლებული რომელმაც იყიდა, პირველად თვითონ გამოასვენებს სეფერ თორას, რომელნიც შენახულია სუფთად განსაკუთრებულ განჯინაში და ცალკეა ნაყიდი კარების გაღება. ხალხი მოსულია ძვირფასი საჩუქრებით და ყვავილებით. ყვავილებს მთავრად სეფერ თორის თამაშობის ცერემონიას. ხოლო საჩუქრებს კი სალოცავს. საჩუქრები ხშირად ვერცხლის ან ოქროს კალმის ტარი, სეფერ თორის კაბა, ფარჩის ან ხავერდის, ძვირფასი აბრეშუმის ბაღდადი, ვერცხლის თასი და სხვა.

როდესაც მორწმუნე ებრაელს ვინმე ახლობელი ავად გაუხდება, შეკვეთავს (ნედერ); ღმერთო, ოღონდ ამ გაჭირვებას გადამარჩინე და სეფერ თორას ამას და ამას შევწირავო. რომელსაც აუცილებლად აასრულებს, გადარჩება თუ არა, მაინც.

ხშირად სანატრელი შვილის თმის მოჭრაზე აქვს ნედერი, ცხრა წლამდე არ მოჭრის, ოღონდ გაეზარდოს

შვილი; თუკი ცხრა წელს მიაღწევს, დიდი ზეიმითა და ლხინით მოსტრიან თმას, სავსე ჭურჭლით წყალზე დაუდება ბავშვი, თმა უნდა მოსტრას ისეთმა დედამ, რომელსაც შვილი არ აკლია, მოსტრიან თმას, იქვე აწონიან და თმის წონას ოქროს გადასდებენ, რომელიც დაპირებისამებრ იერუსალიმში გაიგზავნება ან სიმხა თორის დღეს სალოცავს მიერთმევა.

ასეთი საჩუქრებიანი ამ დღეს მოჰყავთ სალოცავში, როდესაც სეფერ თორას გამოასვენებენ (ყველას, რაც კი განჯინაშია) ხალხი სიმღერით და ცეკვით ცხრაჯერ შემოატარებს თების ირგვლივ, არც ერთი ცამეტი წლის ბავშვით ვაჟი არ დარჩება, რომ არ მიიღოს მონაწილეობა თორის შემოტარებაში, ყველას შესთავაზებენ.

ასე სიმხიარულით ასრულებენ „ოთხ კაი დღეს“: 1) რომ აშანა, 2) ქიფური 3) სუქოთი და 4) ოშაყანა—სიმხა თორა.

სუქოთის შუა დღეებში აკურთხებენ „ლულაბ—ეთროლი“-ს, რომელიც შემოდის საზღვარგარეთიდან, ლიმონის მსგავსი ნაყოფი, გახვეული წმინდა მატყლში, ყველა ისრეელის შვილი ვალიანია მისი კურთხევისა.

ქუთაისი, სექტემბერი, 1937 წ.

ანექდოტი

მორწმუნე ებრაელი შაბათ-უქმე დღეს სიმძიმეს არ ასწევს, — ცოდვად მიაჩნია.

ერთ შაბათ დღეს მივიდნენ ხახამთან და უთხრეს:

— რაბი, ვირი გადაგვეჩეხა ხრამში, როგორ მოვიქცეთ, ამოვიყვანოთ თუ არა?..

— ხასვე შალომ!.. დღეს ხასი შაბათია, სიმძიმის აწევა, ლო ალეხემ, არ გაბედოთ...

მოსულმა ებრაელებმა ერთხმად მიაძახეს:

— რაბი, თქვენი ვირია, თქვენი, როგორ მოვიქცეთ?..

— ამ საათში ამოიყვანეთ, იცოდეთ: ხსნა სულისა პირუტყვისაც მადლია, მადლი, შვილებო, ემეთ.

ხახამ ბაბომ უხშირა სალოცავში სიარულს, რომ ყურადღება დაემსახურებინა მორწმუნეთა თვალში; დღე და ღამ ლოცულობდა.

მეზობლები ძალიან შეწუხდნენ მისგან უდროვო დროს კარების ღება-კეტვით, ახალგაზრდებმა მოილაპარაკეს, შეეშინებინათ.

ერთ საღამოს, როდესაც ბაბო სალოცავიდან გვიან

ბრუნდებოდა შინ, სალოცავის კარებში თეთრებში გახ-
ვეული რამდენიმე ერთად დაუხვდნენ და გაღვთიონდნენ
აძახეს:

– ბაბო, იმ ყოლამ გიბარებენო...

გამჩენს მოსწონს შენი ლოცვა-ვედრებააო...

ცოცხლად უნდა დაგსვას გან ყედენში...

ბაბოს შიშისგან ენა ჩაუვარდა, კანკალი დაიწყო, და-
იჩოქა „ანგელოზების“ წინ და ძლივს ამოილულულა გა-
ღობითვე:

– ბატონო, ანგელოზებო...

ცოტა ხანს მადროვეთ,

ცოლსა და შვილსააა..

დავემშვიდობებიოო...

მერე კი ნება აღონაისა

აასრულდესო...

„ანგელოზებმა“ ადროვეს, ოღონდ მალე დაბრუნებუ-
ლიყო. წავიდა ბაბო შინ, გამოემშვიდობა ცოლშვილს,
შეიქნა ერთი ზარი, ბაბოს სიკვდილი დაეზარა, მაგრამ
მას „ანგელოზები“ შეპირდნენ, ცოცხლად განყედენში
იქნებოდა; დაემშვიდობა ცოლშვილს, დაბრუნდა სალო-
ცავის კარებთან, მაგრამ იქ აღარავინ დაუხვდა.

**

მამალმა უთხრა დედალს:

– ოღონდ დამნებდი, რაც ქვეყანაზე სიმდიდრეა,
ოქრო და ვერცხლი, თვალი და მარგალიტი, ყველას შენ
მოგიტან.

დედალი დანებდა.

გაიარა ერთმა ხანმა და მამალმა რომ დაპირებული
არ შეუსრულა, მოაგონა.

მამალი დაიფერთხა, ფრთები მალლა ასწია და დაუთ-
ვალა:

– აი, ამ ფრთების ქვეშ შემომეკიდოს ცეცხლი თუ
რამე გამაჩნდეს და შენს იქით სხვაგან წავიღო, არაფერი
არა მაქვს და დაპირებული საიდან მოგცე.

ახალციხეში, ერთი ებრაელის ოჯახში, რძალ-დედამ-
თილი ვერ ეგუებოდნენ ერთმანეთს. ტრადიციის მიხედ-
ვით, დედამთილ-მამამთილის წინ რძალი არ დაილაპა-
რაკებს.

დედამთილი მუდამ იწყევლებოდა, სცემდა რძალს
და ჩაგრაავდა, რძალი ხმაამოუღებლად ითმენდა, ცხარე
ცრემლებს ღვრიდა. ერთხელ, როდესაც მოთმინებიდან
გამოსული რძალი შაბათის სახელზე პურის ცომს ზელდა
ჩუმად, დედამთილისგან გამწარებული ცომში ცრემლებს
აყოლებდა. დედამთილმა თმით მოზიდა, შენი ცრემლე-
ბით მოზელილი პური ვისღა ვაჭამოვო, რძალმა დაადვა
ვერ ცომს ორივე ხელი, მერე ტუჩებზე მიიდვა, შემდეგ კი
ორივე ხელი მალლა ააპყრო, ასე რამოდენიმეჯერ გაიმე-
ორა. ეს იმას ნიშნავდა:

– მე ჩუმად ვარ, ამან, დაბალმა, პურის მადლმა და
იმან, მალალმა (ღმერთმა) ნუ შეგარჩინოს ჩემი დაძაბუ-
ნება.

ნათქვამი ხაკა ხანანაშვილისა

ქელოცვა

ნათვალების (ხელში ნახშირით)

თვალი გეცა დიაცისა, თვალი გეცა მამაცისა, შინა-
 ურის, გარეულის, ქრისტიანის, ურიისა, ქალისა, კაცისა,
 კოჭდაბალისა, კოჭმაღალისა, დედისა, მამისა, დისა, ძმი-
 სა, ვისიც თვალი გეცა, თვალთა ღადარი, გულთა ღახვა-
 რი, ერდოს მეხი, კარს ცეცხლი, გასკდა შანთი, მოხვდა
 თვალში, ასალა, მასალა, შავი ჭირი სანსალა, წითელი
 გველი გასანსალეხული გულ-მუცელში ეტაკა, გახურე-
 ბული კერია უკულმა ნაჩი ტენია, გადავიდა ღობეზე, მო-
 იშალა ღონეზე. ღობეს იქით ცეცხლი იყო. ღობეს აქეთ
 წყალი არი, წავარდა წყალი. დაამსო ცეცხლი. ისემც
 ქრებოდეს, ისემც შრებოდეს შენი ავი თვალისა, შენი ავი
 გულისა.

გასკდა შავი კლდე, მას გამოყვა შავი კაცი, შავი ცხე-
 ნით, შავი იარაღით, ხელთ ეჭირა შავი გველი, გადავკარ
 შავსა სიპსა ქვასა, ისემც სკდებოდეს შენი ავი თვალის
 გადამვლები.

გასკდა წითელი კლდე, მას გამოყვა წითელი კაცი, წი-
 თელი ცხენით, წითელი იარაღით, ხელთ ეჭირა წითელი
 გველი, გადავკარ წითელსა სიპსა ქვასა, ისემც სკდებო-
 დეს შენი ავი თვალით შემხედავი.

გასკდა თეთრი კლდე, მას გამოყვა თეთრი კაცი, თეთ-
 რი ცხენით, თეთრი იარაღით, ხელთ ეჭირა თეთრი გვე-
 ლი, გადავკარი თეთრსა სიპსა ქვასა, ისემც სკდებოდეს

(შემლოცავს ხელში უჭირავს აბრეშუმის სარტყელი, გულზე დაბნეული, ზომავს მტკაველით, შელოცვის შემდეგ, თუ შეშინებულია, ზომით ნაკლებია სარტყელი)

დედამ შეგაშინა, მაინც შეშინებული ხარ, მამამ შეგაშინა, მაინც შეშინებული ხარ, დამ შეგაშინა, ძმამ შეგაშინა, შესულმა-გასულმა, მაინც შეშინებული ხარ, დაყვირების შეგეშინდა, დაძახების შეგეშინდა, ხელის აქნევის შეგეშინდა, ძაღლის ყეფის, კატის ჩხავილის შეგეშინდა, მაინც შეშინებული ხარ, გულო, რას შეგშინებია, გულო, რას კანკალობ, გულო, რას ძიგძიგობ, გულო, მოდი საგულესა, შეგიკერავ საგულესა, თეთრი ქორი ქანდარასა, ქათამი საბუდარასა, შენი გული აქანასა, მოდი გულო, მოდი სულო, მოდი ჯანო, მოდი ღონე, ღმერთო, არგე ლოცვა ჩემი და ბრძანება შენი (სამჯერ).

გველის შელოცვა

ფუტის ჯამსუფა, ფუტის მეფუნა, ფუტის ბატონს, ათასი წლის მერცხლის დედოფალს, ძღვენი მომქონდა, ქადა-ხაჭაპური და ქათამი, დამიხვდენ რუსის ქალები და იმათ-მა წამართვეს. და აწი ერჩოდე მათსასა და არა ჩვენსასა, ბრძანება არის ღმერთისა; მგელი ვარ და მგელზე ვზივარ, მალლა მერცხლისა ბოლოსა, ფუტსა ვსვამ, ფუტსა ვჭამ, ფუტი მაცვია, ფუტი მახურია, ფუი, ასე გამქრალა, უმისა და უხარშავის მჭამელი (სამჯერ).

მეორე ვარიანტი

ტიი, ტიი, ტიტიმანი, ატმანატი და ჩანახი, კოლო ვარ, კოლო წითელი, კაბა მაცვია ყვითელი, იფნისა ჯოხი მიჭირავს — გველის საწკაპუნებელი, გველი მოვიდა ანკარა, თავით ბოლომდე გეყარა (სამჯერ).

დამწვრის შელოცვა

ელი ელამდა, მელი მელამდა, ზღვა ფოფინობდა, ვის გაუგონია, სამი დღის მერე დამწვარი გაძნელებული (სამჯერ).

წყლისას შელოცვა

(ხელში ბზის სავარცხელით ტკივან ძუძუს უსვამს)

ანი იყო, ბანი იყო, წყალთა შუა ნავი იყო, ნავის თავზე საყდარია, იმაშია დედაკაცი, დედაკაცო, გადმომიგდე კალამი და კალმის ტარი. ავალ ზეცას, ვეტყვი დედას, სამი ძმანი მოდიოდა, ერთსა ერქვა ისა, მეორესა ღვთისა, მესამესა წყლისა. დაუსვი და დაუბერე სავარცხალი ბზისა (სამჯერ).

გემომოყვანილი შელოცვები ნათქვამია 1902 წელს, ქ. ქუთაისში, დებორია ელუაშვილის მიერ, რომელმაც ძალიან მოხოვა, დამეწერა, რაც შეასრულა.

(ჩამწერის შენიშვნა)

მუცლის ტკივილის შელოცვა

როდესაც ჩვილ ბავშვს მუცელი ჩხვერს, დედის პირ-
ველი შვილი ხელში აიყვანს, ჭიპზე თითს დააჭერს, სამ-
ჯერ თავის თავზე შემოატრიალებს და სამჯერ იტყვის:
პირველი ვარ დედისა,
წამალი ვარ ჩხვერისა.

სურდოს შელოცვა

სურდო მეწვია სადილად,
რა მივართვა საჭმელათ:
ანკალი, ბანკალი, დათვი დამპალი,
დაუკარი ტაში, გააგდე კარში (სამჯერ).

დამწვრის

(კუკულა)

ელი ელამდა, მელი მელამდა, ზღვა ფოფინობდა, წი-
თელ ხუცესსა ხარი გეემბა; ვის გინახამს ქვიშა ნახნავი,
ყანა ნათესი, დამწვარი სამი დღის მერე გაძნელებული,
საქმიანი ქალის ლეჩაქი დამწვარ-დაკერებული.

წყლისა

ორკო, ორკო, ორკოღმართო, თავდაღმართო ჭენ-
ჭერხო, რას გადმომდგარხარ მაღალსა გორასა, რას
წამოგისხამს შავი მაზარა, რას გადმოკივი წითელსა
მამალივითა, რას ლაპლაპებ წითელსა პეპელივითა,
აქ ჭრი, დაგჭრი ჩემი შავტარიანი დანითა, გადაგაგდებ
რიონსა, არც ხქონდეს სამყოფი შენი, არც ხქონდეს სად-
გომი შენი.

საყმაწვილოს და ბედნიერის ლოცვა

მე გილოცამ ბედნიერისასა, ბედო ბედნიერო, ლა-
მაზო და მშვენიერო, არ გაგიშვებ ამ ყმაწვილის ტანში,
ტანის საჭინჭულიანებლად, სისხლის სასმელათ, ხორ-
ცის საჭმელად, ძვალის სახვრეტად, ძილის სატეხლად.
აგჭრი და დაგჭრი ჩემი შავტარიანი დანითა, დაგაყრევი-
ნებ ქვირითასა, ჩაგაგდებ ქვენასა, არ ამოგიშვებ ზენასა,
არც გაგაღვიძებ მამლისა ყვილსა, არცა რა წყალისა
შხუილსა, შე ობოლო მარგალიტო, თავით შესულხარ,
ფეხით გამოდი, ფეხით შესულხარ, თავით გამოდი, არ
გამოხვალ ნებითა, გამოგიყვან ძალითა.

ნათქვამი *კუკულო იაკობიშვილისა*

~ ანტონია ~

იმერული ხილი – კაკალი და თხილი
ბროწეულო და ბიაო, რა გული გამოგბმიაო.

თანდურიხე – ხე არიო, კოჭებს გააქვს ბზრიალიო.

არა დადგა რა გლახისა (არ გაიშვა რა გლახისა).

არუნმა შენი არა ქნას, შენ არუნისა ქენიო.

ფუი ეშმაკს – ფული ჩვენ.

სტეფანჯან, შენი ელფერი ქალი ვერ შეგხვდა შენფერი.

მოიარე ოდიში – მოიხადე ბოდიში.

ცამეტი წლის ქალიშვილი ან ქმარს ქვეშ ან ქვას ქვეშ.

არ მინდა შენი ვიშიო, ოლონდ ნუ შემომხვნიეშიო.

ქალს რომ ქმარი მოუკვდება, თავიც მაშინ მოუკვდება.

წადი, ისე იარე, როგორც ჯაჭვის ხიდზე ფურგუნები.

შენ დაგეცა რუის კლდე.

ზოგს იაჯი და გვირგვინი, ზოგს კი ვიწრო სამარეც არა.

გაეცი ხელით – ველარ აილე, იარე ფეხით.

შინაური ნატვრამ მოკლა, გარეული სურვილმამო.

არ დაგივარდა დოვლათი.

გინდ მკვდარი და გინდ შინ არ დაბრუნებული.

წავა ნაგაზისა, არა ჯორმანდისა.

ვის მიჯნური არ ყოლია, რომ თან არ გადაყოლია.

ცოლი და შვილი ბუირო – დედმამიშვილი ძვირიო.

ურია ურიის მტერია – ღმერთი ორივეს მტერია.

ხახამ დანიელო – ჭკუა ცარიელო.

ქნა ხალა – გადაყვა თანა.

ხახამის ნათქვამი გაიგონე – მისი ნაქნარი კი არა ქნა.

ნუ სჭამ ყვავის ტვინასაო, ჩასდექ თავისთვინაცაო.

რძალო, არა ვთქვი, არა ვთქვი, კორკოტი გადმოვიდაო.

ურიას რომ ესროლო – მოიქრისტიანებს.

გავიარე, იყო – გამოვიარე, აღარ იყო.

ქმარი შემოგივიდეს, დიდი ლუკმა ჩაიდევი, შვილი შე-
მოგივიდეს – პატარა.

მამაკაცს არ შეახედო – არც მოდულარე ქოთანი, არც
გაფუებული პური.

ცხვარმა დააცხვინკა, მგელმა უთხრა: „ღვთის
წყალობა“-ო

ცხვარმა უპასუხა: „წყალობა თურამეიქნება თქვენგან“-ო.

ერთი შვილი – ღობეს ჩხირი, ორი შვილი – არა შვილი,
სამი შვილი – დასტურ შვილი.

ღმერთო, ნუ მისცემ ქრისტიან კაცსა,
ურიის ვალსა, ვით ცხვარი მგელსა,
თორემ ჩაგიგდებს ურია ხელსა,
საშველს არ მოგცემს, გაწვალებს ბევრსა.

სხვადასხვა

**

ბრძანება არის ღმერთისა: უმოთაყოლაში აღდგომა-ში რომ ხაზირის ძვალს გაკვნეტს — მოწვიმს.

**

ერთ მშვენიერ დილით ღარიბი კაცი გამოვიდა ქოხი-დან, სწუხდა, რომ მას თაგვებმა ღამით ჭადი შეუჭამეს. მეზობლებმა გაიცინეს და ერთმანეთს გადაულაპარაკეს — ამ უბედურს თავისი საჭმელი ჭადი არ გააჩნია, თაგვი რას შეუჭამდა, ტყუილს ამბობსო.

იქვე მდიდარმა სთქვა, მას თაგვებმა რკინა დაუჭამეს, რაც დაუჯერეს, ალბად დაუჭამაო.

**

ორი სახლის წინ ხეზე ჩიტი ჩამოჯდა და ჩამოიძახა. ორივე სახლის დიასახლისებმა ერთხმად მიაძახეს:

— კაი ამბავი მე, ოქროს ნისკარტი — შენ. ერთმანეთის ხმა რომ გაიგონეს, ჩხუბი მოუვიდათ, ორივე ჩემობდა, ჩიტმა მე მახარაო, ჩაერიენ მეზობლები და ძლივს დააშორეს მოჩხუბრები ერთმანეთს.

აბრამა ჩახვაშვილმა სთქვა: „ამ ჩემი სულისვერაჲ ფერი გავიგე, ცივი შევჭამე, გაათბო, თბილი შევჭამე, გააცივა“-ო.

**

ლუშკო ჩიკვაშვილს კითხეს: — რომელი საათიაო.

— ურია, ღმერთი ხომ არ გაწუხებს, მე რა ვიცი, ან რად მინდა საათი. გათენდება — ავდგები, დაღამდება, დავწვები, მამშივდება — ვჭაამ.

**

ხანია ხანანაური მოხუცდა და დაბრმავდა. თავის ნაშიერმა ვაშლი მოუტანა, ხანია მ ვაშლი გაკბიჩა, ეამა, გემრიელი იყო, შეეკითხა: — შვილო, სადაურია ეს ვაშლიო? მისმა ნაშიერმა სიცილი დააყარა და უპასუხა, რას კითხულობ, სადაურია. გემრიელი ხომ არის, სულ ერთია, სადაურიც არ უნდა იყოსო.

**

შიმყონა თაფლიშვილს კითხეს: ლოცვაზე რად არ დადიხარო? შიმყონამ უპასუხა: ყოველ ცისმარა დღე ელოაი ნეშიმას ყვებიან, მამბებრდაო.

**

ერთი ღარიბი ებრაელის ქალი კარგა ხანი ავადმყოფობდა, დღითი დღე უარესად ხდებოდა, სიკვდილი ეზარებოდა.

იმავე დღეებში უეცრად გულის სიდამბლით გარდაიცვალა ქუთაისში კარგად ცნობილი მდიდარი ვაჭრის — ნონია ელიგულაშვილის ცოლი; ღარიბმა მომაკვდავმა ქალმა გაიცინა და წარმოსთქვა: „ესეც შენი დიდი ნონიას ცოლი, რომელიც დიბა-ატლასეულობას ზანდუკში ინახავდა, ეშინოდა, არ გაცვდესო. ჩინჩავდა და არ იცვამდა. მოკვდა ისიც, ხომ გავიძღვანიე წინ, ანა რუნი მის საქმეს, აწი მეც თუ მოკვდები, აღარ დავეძებ“.

**

ერთ ქალს მოუკვდა ქმარი. ებრაული წესისამებრ მიცვალებული შესუდრეს. ცოლი ტირის, კივის, იხოკება, ტანისამოსს ტანზე იხევს, ძლივს აკავებენ, მისი დასისხლიანებული სახე უზომო მწუხარებითაა მოსილი.

მიცვალებულს სახლიდან მოასვენებენ, ჩვეულებრივად თავდახურულ კუბოში. ცოლმა დაჯინებით მოითხოვა, ქმრის სახე მისთვის ეჩვენებინათ უკანასკნელად, მაგრამ ერთ-ერთმა უფროსმა მოსწრებულმა ქალმა მას ყურში ჩასჩურჩულა:

— მიცვალებულს რომ სახეზე დახედო, ველარ გათხოვდები...

ქვრივი სწრაფად გაშორდა კუბოს და უკან დაიხია.

**

მორწმუნე ებრაელი შაბათ-უქმე დღეს ფულს არ შე-
ეხება. ერთმა ხახამმა შაბათ დღეს დაინახა ძირს ფული,
რა ქნას, ხელს ვერ მოკიდებს, ფული ხიბლავს, კბილებს
აკრატუნებს სიმწარიდან, იფიქრა, იფიქრა, ფეხით ფული
ქვასთან მიაჩოჩა და ფეხითვე ჯახირით ქვა ზედ დაადო.
იქით-აქეთ იხედება, ხომ არ უყურებს ვინმე, როდესაც
დარწმუნდა, რომ არავის დაუნახია, მხიარულად გასწია
თავის გზაზე.

კვირა დილით ღმერთს გათენებაც არ აცალა, მთელი
ღამის უძილარი სწრაფად წამოდგა, მიიღბინა დანიშნულ
ქვასთან, მაგრამ ფული აღარ დაუხვდა.

**

ერთ მზიან დღეს მიცვალებულს მიასვენებენ, რო-
მელსაც ძალიან ბევრი ხალხი აცილებდა: ცხედარი სა-
ვაჭროების წინ რომ გაატარეს, ჩვეულებრივად დარა-
ბები წინასწარ მიიხურა, მიცვალებულის პატივსაცემად.
ქუდმოხდილი ხელოსნები და სხვანიც თავიანთი შეგირ-
დებით დარაბების წინ იყვნენ დაყუდებულნი, სანამ პრო-
ცესია არ გაივლიდა.

ერთი ხაბაზი მიუბრუნდა შეგირდს და უთხრა:

– შენ, ბიჭო, წადი, გაჰყევი იმ ხალხს და გამიგე, აი
ეს მიცვალებული ცხონებულია თუ წაწყმენდილიო.

შეგირდი სწრაფად გატრიალდა, ზღვა ხალხში აირია,
ხან ერთს ეხეთქებოდა, ხან მეორეს, ვინმესგან გაეგონა
მიცვალებულზე, წაწყმენდილია თუ ცხონებული, მაგრამ
ვერას გახდა, მსგავსი რამ ვერ გაიგონა. ბევრი ხეტიალის
შემდეგ დაუბრუნდა თავის დაზგას, დარცხვენით მიაჩერ-

და ხარაზს, რომელიც პასუხს თვალების ბრიალით ანიშ-
ნებდა, რომ ელოდა. ენაჩავარდნილმა შევირდმა კარგა-
ხანი დუმილის შემდეგ გაბედა და უპასუხა, რომ ვერაფე-
რი გაიგო. ხარაზმა გადაიხარხარა და მიუგო: — შე საპყა-
რო, შენა, რა დიდი ამბავი უნდოდა მაგ ამბის გაგებას,
როდესაც ხალხში გაერიე, ყურს მოკრავდი, მიცვალე-
ბულს როგორ ახსენებდნენ, თუ კარგად — ცხონებულია,
თუ არადა წაწყმენდილი.

**

მამის მიტანილზე მამაც იცინის და შვილიცა;
შვილის მიტანილზე შვილიც ტირის და მამაც.

**

ვაშლი — გაშრი.

კაკალი — დაიწყე კანკალი.

ქათამი — ქათქათი.

ღვინო — წაგივიდა, ღვრიო.

კვერცხი — გაგიხმა ფერცხი.

ბია — გაგიჩდა თია.

კუდიანი — მოგიკვდა ქუდიანი.

სოკო წითელი — მოგწყდა კისერი.

ეული მეული, დაგემართა სნეული, არა ჭამე წრეული,
არცა გაიხეული, არცა მერმისეული.

მოგიკვდა კაი და არა გლახა.

გადაგიშენდა — არ მაგიშენდა,

ია და ვარდი — კლდეს გადავარდი.

ვაი შენ და ღვთისა და ბატონის გამოშვებული რისხვა.

ატამი — დაგაწვა სატანი.

პური — დაგიდგა ყური.

ქოთანი — გაგიჩნდა ქოთაუ.

ურჩხული — უნელებელი, უშალავათებელი.

შორს, შორს ქვასა და ხეს, წყალსა და მეწყერს, ქარსა
და ნიავს, დამძალავსა და შემაჭივრებელს — ისრეელისას.

**

ღმერთო, ნუ მისცემ ვაჟკაცსა კაცსა,
ცოლსა ბინძურსა, დიდგულსა, ავსა,
ის მოკლავს, ის მოინელებს,
ის მისცემს წყალსა მდინარსა.

**

ბეჩა კაკიაო,
ჭკუა გაკლიაო,
მე რომ მინდურეფო,
შენ რა გარგიაო.

**

აბრამიკა თოფჩიაშვილი ლავაშებს აცხობდა და
ჰყიდდა. ერთ დღეს მისი ლავაშები არ გაიყიდა, რადგან
ნაც ცუდი გამომცხვარი იყო, რის გამო იზარალა და გაბ-
რაზდა.

აბრამიკის ლავაში
არ გავიდა ბაზარში,
მოუვიდა გული,
გადაყარა ტალახში.

**

ლადო შამელაშვილის დედა ისთერი, შალოშია შამელაშვილის ქალიშვილი, დიდი ამბით მიათხოვეს ისხაკის. მის ქორწილზე დიდი ლხინი გადაიხადეს, რის შემდეგ ეტლებით წაიყვანეს ნეფე-დედოფალი. ისთერს მზითვებიც ბლომად გაატანეს, რომელიც „დროშკებით“ წაიღეს. ისთერის მამლები, ყობო ტაშტში ჩავარდნილი, აბრამს შავქლიავი და მეფურნე პატარა მოშია, რძალს ავიწროვებდნენ, რის შემდეგ სახლიდან გააგდეს და მისი მზითვები დანგრეული ურმით გაუგზავნეს. ისთერის დედა სტიროდა და მოსთქვამდა, თუ რარიგ ზრდიდა ქალიშვილს, როგორ აკვნიდანვე უმზადებდა მზითვებს. ქორწილი ძვირი დაუჯდა, დიდი „დროშკით“ წაიყვანეს და ძველი ურმით დაუბრუნდა სანატრელი ქალიშვილი.

ისტერ ბამბაში ნახოვო, დედა ისთერო,
სულ ბულკის პურიტ გაგზარდე, დედა ისთერო,
თალხი არ მოგაკარეო, დედა ისთერო,
სულ შავი ღვინით გაგზარდე, დედა ისთერო,
თეთრი არ მოგაკარეო, დედა ისთერო,
სულ ხასი და ხასი გაცვი, დედა ისთერო,
ხამი არ მოგაკარეო, დედა ისთერო,
დიდი დროშკით წაყვანილო, დედა ისთერო,
ძველი ურმით მოყვანილო, დედა ისთერო...
ვაი, ვუი დედა შენსა, დედა ისთერო.

**

ებრაელის ოჯახში რძალი უფროსების წინ ხმას არ ამოიღებდა, ჩუმად ასრულებდა ყველა სამუშაოს.

ერთმა ახალმა პატარძალმა კი დაიწყო ლაპარაკი,

რაზედაც უფროსმა რძალმა მიუთითა და უსაყვედურა,
ოსან მიშობიანო — ოსან გამიზდიანო — ლამ—დავით—მის—
უცელში მიზის, ჟერ ხმა არ ამამილიანო...

**

ბატონა კაკიტელაშვილს ცოლი არ ყავდა ლამაზი, სა-
მაგიეროდ, მიზნად დაისახა რძლები ყოლოდა ლამაზები,
სამ უფროს მის ვაჟებს ლამაზი ქალები აურჩია, მეოთხემ
კი არ დაუჯერა, ითხოვა ულამაზო ქალი, რაზედაც ბატონა
უკმაყოფილო დარჩა.

ოსიას ცოლი მზესა გავს,
დუხიას ცოლი — მთვარესა,
მოშიას ცოლი ანათებს
იქაურ არე-მარესა,
ისრელის ცოლი მისტირის,
ვაი, ყველაზე მდარესა.

**

ახალციხეში ისრეელის ქალი მირო ცოლად გაჰყვა
თათარს, რის გამო ახლობლები უკმაყოფილებას გამო-
თქვამდნენ.

მირომ აანთო კვარი,
თათარს გაუღო კარი,
შემოვიდა — შემოყვა,
თან მიაწოდა დგამი.
მირო, რად გინდა თათარი,
ბრუნდა აქვს მათ დავთარი,
გიყვარდეს ისრეელი,
სეფერ—თორა მართალი.

**

პატარძალი ბევრს ლაპარაკობდა, წყალზე ხშირად
დადიოდა.

პატარძალო პატარაო,
წყალს მოიტან, სხვას არაო,
ჩამოჯდები კერასაო,
ატანტალებ ენასაო,
გამოაცხოვ ჭადის კოკორს,
დაამწარებ ყველასაო.

**

ქალი ძალად გაატანეს ქმარს, რომელსაც კარგი ტანისამოსი ეცვა. სხვაზე არც ფიქრობდა. ცოლი შეწუხებულნი ჩიოდა, ქმრისგან უკმაყოფილო, როდესაც სახარჯო არ ქონდათ ხოლმე.

პალტო გაცვია მირინოზისა,
ფული არა გაქვს პაპიროზისა.

**

აბრამია ელიგულაშვილს (კატაპარიას) ერთ წელს აბრეშუმის ცუდი მოსავალი ქონდა, რისთვისაც მისი ცოლი მირო დარდიანი ჩამომჯდარიყო და ჩასძინებოდა. აბრამიამ დაუმღერა:

ბებია — აადეე!

რავა დაგძინებიაა — აადეე!..

აბრაშუმმა გვიღალატა, თვალი მირო, გენაცვალე,
ბამბა მაინც ბევრიაა — აადეე!..

**

პარასკევ დღეს ებრაელის ოჯახი ემზადება, შაბათის
ულუფას ამზადებს, აცხობს, აკეთებს, ხოლო სულ უკანას-
კნელად ღომს ჩააყრის, დაიბანს და სანთელს შემდეგ
აანთებს (ქუთაისში).

დია!..

ღომი ჩაგიყრია.

რა არის სადილათ?

– ქურჩული და ბარკალი.

**

ნეტავ რა არს იმისთანა,
თავის ნება შვილისთანა,
ვაჟი მამულს მოუხდება,
ჭირისუფლად ქალისთანა.

**

არც ისე ქალისთვინაო,
იმ კარგი მოყვრისთვინაო,
არც ისე მოყვრისთვინაო,
იმ კარგი მოდგმისთვინაო.

**

ჭიანჭველას ღმერთი მაშინ გაუწყრება,
როცა ფრთები გამოუვა,
ზეცას ფრენას მოინდომებს,
გზაში სული ამოუვა.

**

აჯაკელა ტიროდა,
ბევრი ერბო უნდოდა;
ასი კვერცხი რომ დაასხეს,
ასიც კიდევ უნდოდა.

**

სიძევ, შენი ქისაო,
ფერად ნარინჯისაო,
შიგ ნადები საფასური,
კვნიტი მარილისაო.

**

არ მომწონხარ, ამბრის ღილო,
არ გიმშვენებ საყელოსა,
მე ავიღებ, სხვას დაუგებ,
დაგიმშვენებ საყელოსა.

**

დანიელო, დანიელო,
სიტყვა-პასუხ განიერო;
ადონები მობძანდება,
ჩუ-ჩუ დააფანიერო.

**

თათარო, ჩამომეთხოვე,

ცუდ ალიან-ჩალიანსა,
თორემ ასეთ საქმეს გიზამ,
რომ არ ექნას ტარიელსა,
არზრუმამდე ასე მოგდევ,
როგორც ქორი ვარიასა,
ცხენებს დაგატევებინებ
ძუა—ფაფარ ლალიანსა.

**

საყვარელო, კეკლუცო,
მინდა ვთქვა შენი ქება,
ქება შენი უთვლელია,
მალე არ გათავდება.
თუმცა ქალაღდზე დავწერო,
კალამს წვერი მოტყდება,
ლამაზ ლოყას გაკოცო,
ნეტავ როდის მოხდება.

**

ოდეს ზღვა დაშრეს, ქვიშა გამოჩდეს,
თევზი მთას ვლიდეს — სიარულითა,
ბელი შვილს შობდეს, დათვი უვლიდეს,
მგელი თავს ვლიდეს — ჭიანურითა,
მაშინ გედირსოს, ჩემო არშიყო,
ჩემთან ალერსი და დროს ტარება.

**

შენი ჭირი ჭიასაო,
გაზდილსა კოტინასაო;
ქუთაისს — რიჟინაშვილსა,
რაჭაში — შიმშილაშვილსა,
ლენხუმში — მეგრელიშვილსა,
სახხერეს — ხიხინაშვილსა.

**

ახალ-ახალ შვიდობაში
თავი ჩაკარ კიდობანში,
ეს ერთი და სხვა ათასი,
ეს ძველი და სხვა ახალი,
მიწას თავი დაახალი,
ელაში, მელაში, გოგოების (სულ ბიჭების) დევნაში.

**

ლამაზო, შენის ეშხითა
ვიწვი ცეცხლის ალშია,
შენ თუ ჩემი არ იქნები,
მოვკვდები მე დარდშია.
და თუ კიდევ არ მოვკვდე,
ჩავვარდები დარდშია,
და მით ჭლექი გამიჩდება
სიყმაწვილის ტანშია.
იცოდე, რომ წაწყდები,
მიწაც აღარ გიხილებს,
სამოთხეში რომ შეხვიდე,

ანგელოზი გიყვირებს.
ჯოჯოხეთში გაგგზავნონ,
ეშმაკები გიხილებს;
მაშინ შენი საყვარელი
ცხარე ცრემლით გიტირებს.

**

ქალსა ყველას ქალი ქვია?
ზოგი ქალი — ქალუნაი,
კაცსა ყველას კაცი ქვია?
ზოგი კაცი კაცუნაი.

**

გენაცვალოს დედა შენი,
მერეთ-შენი მამიდაო,
შენი წილი შეჭამანდი,
თაროშია ჯამითაო.

**

ადე, ბიჭო, ზაქარია,
გარეთ გადი თუ დარია,
ან წვიმს ან თოვს ან დარია,
არც წვიმს, არც თოვს, არც დარია,
ღრუბელი ძალიანია.

**

აკაკაჩია, ბაკაკაჩია,
გისვია, გიჭამია,
გზა გაგაჩნია.

განმარტებანი

- ანააშემ — ცოდვების მონანიება.
ბეყებრათ აელ — გამჩენის შეწევნით.
ბეხააბოთ — ინებე.
ბრით მილა — ნათლობა.
გალუთი — დიასპორა, უცხოობა; ტანჯვა.
გან ყედენი — სამოთხე.
დავრიში — მოხეტიალე მუსლიმანი ბერი.
დაიანი — მოსამართლე.
დარუში — ქადაგება.
დინი — წესი.
ეიშალამ — ნათლობის ლოცვა.
ელიაუ ნაბი — ილია წინასწარმეტყველი.
ელლავი ნეშიმა — დილის ლოცვა.
ემეთ — ჭეშმარიტება.
ეშეთხაელი — პატროსანი, კეთილშობილი ქალი.
ზერეში — უწმინდური.
ზიული — იღბალი.
თალმიდი — მოწაფე.
თება — ტრაპეზი.
თეშუბა — ღვთის გზაზე დადგომა.
თორა — (ძვ. ებრ. მოძღვრება, კანონი). ბიბლიის ხუთ-
წიგნეული.
კადიში — მიცვალებულის სულის მოსახსენიებელი ტექ-
სტი.
კიდუში — რიტუალური ღვინო.
კინონი — პირობა ფიცით.
ლემანა ტობა — კეთილი წელიწადი.

ლიმუდი — სასწავლო.

მაზალი — ბედი.

მალახ გაბრიელი — მფარველი ანგელოზი გაბრიელი.

მალახ რეფიელი — მფარველი ანგელოზი რაფაელი.

მეზუბა — ბინის კარზე მორწმუნე ებრაელის ცხოვრების ნიშანი.

მენედაბე — მათხოვარი.

მენუხა — სულის ხსენება.

მოელი — მომნათლავი.

მონახდომი — რაც მოხდა.

ნეშამცი — სული.

ოშაყანა — ბედის გადამწყვეტი დღე.

რაბინი — მოსეს რჯულის სწავლული მოძღვარი.

როშაშანა — ახალი წელი.

სალიხოთი — მონანიება, პატიების თხოვნა, სინანული.

სამილოთ — ნათლობისთვის.

სამოძირო — სამემკვიდრო.

სამჭრელო — დანა.

სანდაკი — ნათლია.

სეფერ თორა — ათი მცნება.

სეყუდა — ნათლობის ლხინის პურ-ღვინო; ნათლობის სუფრა.

სისიტ უფილინში — სპეციალური მოსასხამი ლოცვის დროს.

სპედაობა — გლოვა.

სუქი — კარავი.

სუქოთი — ებრაული კალენდრის ერთ-ერთი დღესასწაული „კარვობა“.

უმოთაყოლამი — არაებრაელი; მსოფლიო ხალხები.

- უნაჭმეული** – ბისკვიტი, ნამცხვარი და შაქარი, რომელსაც სარძლო მეზობლებში არიგებს.
- ქალ სოსონ** – საქორწილო გალობა.
- ქარქვეტა** – მცენარეა, სუსტფესვიანი.
- ქაშერი** – სუფთა, წმინდა (მაგ.: ღვინო); ალალი.
- ქეთუბა** – ქორწინების კონტრაქტი.
- ქისიელიაუ** – სანათლი მოწყობილობა.
- ქიფური** – ცოდვათა მიტევების დღე.
- ყაინარაყი** – ავი თვალი.
- ყანდილი** – ანთებული ზეთი; სანთელი.
- შოფარი** – ცხვრის რქისგან დამზადებული მუსიკალური საკრავი.
- შალიახი** – მოგზაური; მისიონერი.
- ხაზანი** – მლოცველი; რიტუალური ტექსტების წამკითხველი სინაგოგაში.
- ხაზირი** – ღორი.
- ხახამ-თალმიდი** – თორის სწავლული, ბრძენი.

ურთიერთთანადგომის მადლით და სიკეთით 3

ზღაპარი 9

ზღაპარი 11

ნანახას ზღაპარი 16

ხან-ჩობანის ზღაპარი 21

ქრისტე ღმერთის ზღაპარი 25

...იყო ერთი დიდებული ხელმწიფე 28

...იყო ერთი დიდებული მეფე 31

საწყალი კაცის ზღაპარი 36

ხალხური ზღაპარი 45

სამი ხელობის ზღაპარი 51

ოქროს ქოჩრიანი ვაჟის ზღაპარი 60

ლეგენდა 69

ლეგენდა სოლომონ ბრძენზე 71

დედინაცვლის დარუში 74

ძველებრაული დარუში 85

არაპი 93

დედინაცვლის არაკი 95

მეფინხის არაკი 103

ანჩხლი დედაკაცის არაკი 112

არაკი სიმართლეზე 115

ამბავი 119

ერთი მოლას ამბავი 121

თულუხჩის ამბავი	123
წმიდა დავითის ამბავი.....	125
ლამაზი ქალის ამბავი	127
ხაიმ შახის ამბავი	128
ოთხი კაი დღე	129
სუქათი	127
ანეკდოტი.....	141
შელოცვა	147
ნათვალეების (ხელში ნახშირით).....	149
მონახდომის (ხელში უჭირავს შავტარიანი დანა)..	150
შეშინებულის	151
გველის შელოცვა	151
მეორე ვარიანტი	152
დამწვრის შელოცვა.....	152
წყლისას შელოცვა.....	152
მუცლის ტკივილის შელოცვა.....	153
სურდოს შელოცვა	153
დამწვრის.....	153
წყლისა.....	154
საყმაწვილოს და ბედნიერის ლოცვა	154
ანდაზა.....	155
სხვადასხვა.....	161
განმარტებანი	177

კომპიუტერული უზრუნველყოფა ეკა წიქარიშვილი
გრაფიკოსი გიორგი გაწერელია
დიზაინერი გიორგი დემეტრაშვილი
პროექტის მენეჯერი სოფო ლობჯანიძე

K/331.499
3
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՔՈՆՍՏԱՆԻՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ